

Concio F. Ludouici Gra
natensis de officio & moribus
Episcoporum habita Olyssip. in con
secratione Reuerendissi. D.
Antonij Pinarij Episcopi
Mirandē.

BIBLIOTECA
UNIVERSITARIA
DE
GRANADA

*
*
*
*
*
*
*

*
*
*
*
*
*
*

¶ Olyssipone excudebat
Franciscus Correa Thyogra
phus regius. Anno
1565.

Concio F. Ludouici Gra
natenſis de officio & moribus
Epiſcoporum habita Olyſſip. in con
ſecratione Reuerendiſſi. D.
Antonij Pınarij Epiſcopi
Mirandē.

20

*
*
*
*
*
*
*

*
*
*
*
*
*
*

¶ Olyſſipone excudebat
Franciſcus Correa Thylogra
phus regiſ. Anno
1565.

1565. 1565.

¶ Examinata fuit Concio hæc per R. P. Magistrum F. Emanuelem á Vega librorũ omniũ examinatore[m] ex cõmissione serenissimi Cardinalis Hérica, Infantis Portugalliæ, & in eisdem regnis generalis Inquisitoris.

Reuerendissimo. D. D.
Ioanni Riberio Episcopo Pa-
censi, F. Ludouicus Grammatensis sa-
lutem in eo qui est
vera salus.

V M paucis ante hæc diebus aureus hic Libellus Reuerendissime præsul ty-
pis in hac vrbe Olysipon. excuderetur, contigit vt eodẽ tẽpore obseruatissimus D.

*factus
Pastoratus*

Antonius Pinarius in Episcopũ Mirandẽsẽ crearetur. Cũq; is mihi pro maxima mea erga illũ pietate cõmisisset, vt eo ipso consecrationis die Cõcionẽ haberẽ: qua de moribus & institutione vitæ pastoralis agerẽ, visum mihi fuit, hæc ipsam Concionẽ pro ap-
pẽdice, ad calcẽ huius operis adiũgere: quoniã non modo idẽ vtrobq; argumẽti genus est, sed eadem etiam tractandi ratio. Quem-
admodum enim Autor sentẽtijs sanctorum patrum vbq; sua corrobora[t] (quæ philosophandi ratio rutissima & certissima est) ita ego eorundẽ vestigijs insistens, eadẽ vbq;

Epistola

testimonia simul cum sanctarum scripturarum testimonijs afferre curavi: vt de his purissimis fontibus haurirem quę de hac re mihi pro illius temporis & argumenti rationi dicenda essent. Ea. n. temporum nostrorum calamitosissima cōditio est, eoq; de fluxit vita pastorum, vt nisi oculos ad præterita tempora reuocemus, & sanctissimorum antistitum dicta factaq; ante oculos velut ab solutissimum quodā pastoralis vitę exēplar proponamus, vix intelligi possit huius tātę profefsionis celsitudo, ne dū operibus queat exhiberi. Quamobrem, quemadmodū qui puritatē & elegantia latinī sermonis exprimere cupiūt, ad elegātissimum illud Ciceronis seculū oculos cōiiciūt, eaq; loquēdi rationē quę illo potissimū tempore vsurpata est, imitari cōtendūt, ita plane qui hoc nrō corruptissimo seculo (in quo tātō opere populus Christianus à maiorū suorū cādore degenerauit) pastoralis vitę sanctitatē puritatēq; voluerit agnoscere, & agnitam imitari, necesse est vt amotis prorsus & clausis oculis ad ætatis nostrę mores, antiqua nascētis Ecclesię tempora, veterumq; patrum vitam & sanctimoniam sibi proponat imitandam. Quod & autor huius operis sequutus esse videtur, & ego quantum potui iisdem ingredi vestigijs conatus

Nuncupatoria.

conatus sum. ¶ Et q̄, quis temeritatis & arrogantię notā subijssē videar, qui nugas meas excellentissimo operi adiungere tētauerim, tamen cum tam familiaris necessitudo charitatis pectus meum cū autore copulauerit, non debet mirum videri, si illius etiam scriptis mea iungantur, quorum & mens & animus in Christo vnus est. De quo viro multa & ea quidem memoratu digna habebā, quę Amplitudini tuę referre possē, nisi & pudorem religiosissimi patris offendere timerem, & ea etiā illustris simul et eruditissimus D. Dieghus Payua breuiter in huius operis præfatione cōmemorasset. Vnum tamen illud in tuā Reuerendissime pater, & coepiscopo rū tuorū gratiam silentio præterire non possum: quod ego ipse vna cū fratribus celeberrimi cœnobij. S. Dñici Olisipoñ. testis aderrā, cū religiosa illa vox (de qua in præfatione fit mētio) ab huius obseruatissimi præsulis ore prodijt, se daturum operā, vt ita Episcopali dignitate fūgeretur, vt monasticę vitę propositum, & parsimoniam (quoad eius fieri posset) non desereret. Ego in quā aderam, imo & ego ipse fui qui illū modis omnibus onus hoc refugientē, & sūma contentione detrectatē sub in terminatione anathematis ~~inueni~~. Qua dignitate suscepta, q̄, quis

compulsi. A 3 initio

Epistola

Initio maximis animi angoribus vexatus fuerit, & nullum non mouerit lapidem, quo suscepto oneri cederet, dum grauiora pericula videt, q̄; ante preuiderat: omnibus tñ frustra tentatis, tandem diuina aspirante gratia manum misit ad fortia, totumq; se sarcinæ supposuit pastorali. In quo opere, adeo constanter sobrietatem illam & modestiam quā pollicitus est præstitit, vt nullis neq; cōmuniū amicorum persuasionibus, neq; humanæ prudentiæ rationibus ab instituto deflecti potuerit. Quo factum est vt cum tenues admodū expensæ ad alēdam eius domum atq; familiam sufficiāt, quidquid ex amplis redditibus illis celeberrimæ Ecclesiæ supeest, nō suum, non famulorum, non consanguineorum, sed pauperum sit ac viduarū & Ecclesiæ ministrorū. Hinc .n. inopum greges aluntur, nudi visiuntur, ægroti passim per domos curantur, virgines destitutæ matrimonio copulantur, & non parui greges studentū vndiq; ex tota diocesi ad hoc delecti aluntur, & instituuntur: qui postea sacris initiati in Ecclesiarum ministeria cooprentur. Quæ omnia in hoc regno notiora sunt quàm vt referre opus sit, vel quàm vt eis referendis assentationis notam subire verear. A me tamē eo consilio referuntur, vt vel hoc vno exemplo clarissimi Hispaniæ nostræ præsules ita

Nuncupatoria:

colligant, quantam Ecclesiæ Dei vtilitatem parsimonia hæc & modestia prælatorū allatura sit: quæ tantopere in communē omnium vtilitatem cedit: dum quod sibi subtrahit Episcopus, cum omnibus munifica liberalitate partitur: simul vt multi religiosissimi præsules, quibus Hispania referta est, & quibus pietas & Ecclesia Dei chara est, non vereantur hanc nouam viuendi rationem ingredi, imo antiquam in lucem reuocare, & velut à mortuis excitare. Habent enim quæ sequantur: neq; de euentu trepidare eos decet: cū euentus ipse facile declarauerit, nihil vtilius ad publicam salutem excogitari potuisse. Possem & alios in hoc florentissimo regno similis propositi Patres cōmemorare: sed sciens volensq; prætereo, ne aliorū laus aliorum gloriæ detraxisse aliquid videatur. Verū de his pro Epistolæ et operis magnitudine plus satis: si tamen illud addidero mihi dum scribo Horatianū illud contigisse. Amphora cœpit institui: cur vrceus exit? Cōcio nem .n. scribere aggressus, pene librum longa orationis series, & sine vlla distinctione fluens oratio, rædio Lectorem afficeret. Accipe ergo præsul Reuerendiss. munusculū hoc, obseruantia & pietatis erga te meæ certissimū

Epistola Nun cupatoria
tissimū pignus. Et quando tibi per assiduas
curas licuerit, lege etiam aureum hunc Præ
sulis obseruandis. libellum: quem ego non
librum, sed lucernam quandam calamitosif
sini huius seculi tenebras illustrantem ap
pello. Habent enim hic ij qui in lucem mū
do dati sunt quò difficilem admodum atq;
arduam prælatorum viam, apertissime & vi
dere, & ingredi possint: habent quid sequi
debeant, quid vitare, quas curas & cogitatio
nes animo voluere, quid, si ab officio & no
mine suo degenerauerit, timere: quid
vero si recte munus suū obierint
à principe pastorū Xpo Dño
sperare debeant.
Vale Præfulum decus.

29

Concio F. Ludouici
Granatensis de officio & mori

bus Episcoporum, habita in consecra
tione Reuerendissimi D. Antonij Pi
narij Episcopi Mirandensis.

¶ Thema Symon Ioannis dili
gis me plus his? Pasce oues meas.

Ioan. vlt.

V M diligenter ani
maduerto Patres amplissi
mi, nobilis & religiosa concio,
quibus de rebus, & a
pud quos hodie mihi dicē
dum sit, vereor ne in illā re
prehensionē incurram, quam Phormionem
præclarissimum philosophum subijse Plu
tarchus refert. Cum enim Hānibal, qui tot
ties cum populo Romano victor bellū gef
sit, cū mutata subitò fortuna, Attenas pro
fugus ad Antiochū peruenisset, ibiq; in scho
las visendi gratia à ciuibus perductus, Phor
mionem quendam senem & philosophorū
eius ætatis facile principem de re militari (vt
experientissimo duci gratificaretur) legentē
audiuisset

audiuisset, finita lectione mirantibus ceteris in philosopho sene tantam peregrinæ disciplinae facultatē, & ab Hānibale quid ei videretur sciscitantibus, respondisse fertur, se multos quidem deliros senes vidisse, neminem tamen Phormione dementiorem. Et merito sanè, vt Cicero autor est. Quid enim dementius, quàm vt Philosophus in otio, & vmbra vitam degens, qui nunquam hostem, nunquam castra vidisset, coram Hannibale qui cum populo Romano orbis victore, tot annos de imperio decertasset, de disciplina militari (quæ vsu & exercitatione magis, quam solerti meditatione cōparatur) differere? Sunt enim pleraque (ne dicam omnia illa præsertim quæ in actione aliqua versantur) quæ multo magis experientia, quam artis præceptionibus intelliguntur. Vnde & Aristoteles ipse testatur, instructiores ad operandum eos esse, qui periculis & rerum experientia, quam qui artis præceptis edocti sunt. Ars enim rerum est vniuersaliū, experientia verò singularium, in quibus omnis actio continetur. Quā ego sententiam (quæ ad multa & varia accommodari potest) ideo Patres amplissimi in huius orationis exordio vsurpauī, vt significarem idem mihi nunc accidisse, quod illi quondam contigit

Phormioni. Si enim ille meritò ab Hānibale dānatus est, quod coram experientissimo duce, de militari (quā ipse nūquā attigerat) verba facere voluisset: an non ego cum illo pariter eodem crimine dānari possem: qui cum Episcoporum functiones & offiā nunquam attigerim, coram tot tamen amplissimis Ecclesiæ Dei ducibus & antesignanis, de officio ipsorum agere præsumā? Cū præsertim hæc disciplina nihilo sit militari inferior, sed tanto etiam superior, quāto hostis quo cū bellum gerimus infestior est atq; immanior: nec minus hæc multarū rerum experientia, quàm illa comparetur.

¶ Adde alias etiā huius operis difficultates. Agendum enim mihi hodie est de pastorum munere, id est, de re omnium excellentissima, & maximis laboribus & periculis obnoxia: atq; ita non solum ratio personarum ante quas mihi agendum est, sed res etiam ipsa de qua agendum est, me à suscepti operis instituto remoratur. Esse autem Episcoporum munus rem omnium longè dignissimā, aperte innuit Diuus Ambrosius, cū ait, Honor, & sublimitas episcopalis nullis poterit comparationibus adæquari. Si regū fulgore cōpares & principū diademati, longe erit id inferius, quam si plumbi metallum ad auri fulgorē

*Ambr. in
Pato.*

gorem compares. Quippe cū videas regem colla & principum submitti genibus sacerdotū, & deosculata eorum dextera, orationibus eorum se credunt cōmuniri. Deniq; tanto est (vt Chryl. ait) superius regno sacerdotium, quantum est inter spiritum & carnē intervallum. Præterea, si raritas (vt D. Bernard. ait) rebus pretiū facit, nihil certe in Ecclesia Dei pretiosius, nil ve optabilius est, bono vtiliq; pastore: nempe rara avis est in alto constitutum, non altum sapere, sed humilibus consentire: nil Deo charius, nil apud homines rarius. ¶ Iam vero labores huius officij, quis queat enumerare? Quibus, n. difficultatibus oīs præfectura non modo Episcopo rum, sed quorūcūq; etiā magistratū & præfectorū implicita sit, elegāter Cice. deplorat his vrbis. O condiciones miseræ administrandarum ciuitatum & prouinciarum: in quibus diligētia plena simultatum est, negligentia vituperationum: vbi seueritas periculosa est, liberalitas ingrata, sermo insidiosus, assentatio perniciosa, frons omnium familiaris, multorū animus iratus, iracundiæ occultæ, blanditiæ apertæ: veniētes prætores expectant, præsentibus inseruiunt, abeūtes deserūt. Omnium rerum (ait quidam) laboriosissimum est animis præesse. Et ideo, eos qui

Chrysof.

*Bernard.
in Epist.*

eo accedunt, vnctos esse oportet: vt qui incertamē laboriosum descendāt. Quod ipsū Diuus etiam Augustinus hisce verbis testatur. Nihil est in hac vita, & maximè hoc tempore difficilius, laboriosius, & periculosius, Ep̄i aut præbiteri officio: sed apud Deum nihil beatius, si eo modo militetur, quo noster imperator iubet. Causam vero huius tantæ difficultatis explicat Diuus Gregorius his verbis. Re vera mihi videtur esse ars artium, & disciplina disciplinarum, hominem regere: qui certè est inter omnes animantes & moribus varius, & voluntate diuersus. ¶ Quantis verò periculis tam corporis quā animæ cura hæc pastoralis obnoxia sit, satis aperte declararunt cū alij sancti antistites, tum maximè D. Gregorius Nazianzenus: qui populariū suorū inuidia ab Ecclesia sua pulsus, furori cedens aduersariorum, exclamās ait, Vale mihi o cathedra, sublimitas inuidiæ, & periculo obnoxia. Quibus verbis sanctissimus Præsul inimicorū odia fugiēs, in Nazianzenā reuertitur Ecclesiam: satis per hæc ipsa declarans, quantis hæc cathedra periculorum fluctibus esset exposita.

Videtur ergo Patres amplissimi quam vastū & scopulosum pelagus ignarus fluctuū, & incautus nauta præternavigare incipio?

Sed

*Aug. in
quodam
Serm.*

*Greg. in
Moral.*

*Gregori.
Nazian
zenus.*

Sed ratio muneris instituti me cōpellit in cōsecratione dignissimi & virtutibus cūctis ornatissimi pastoris, de officio, cura, & moribus optimi pastoris sermonē instituam, nisi me officio subtrahere, & præter rē agere uoluerō. Nō enim vim rebus inferre uolo: sed id assumere, quod ipsa mihi sponte sua tribuere uidentur. ¶ Cæterum quæ res me in initio dicendi trepidū facit, eadē uos magis & attentos & sollicitos reddere debet: ut quam vigilantissimis animis audiat rem qualē uobis depinxit: nempe omniū & dignissimā, & laboriosissimā, & innumeris cinctam periculis: & quæ tota uestra est, tota ad uos spectat, quorū omnis & labor, & periculū, & dignitas futura est. Quādo igitur rei magnitudo imbecillitatem meā declarat, & diuinū auxilium flagitare ipsa uidetur, idē ad solita beatissimę uirginis Mariæ suffragia suppliciter confugiamus .d. Aue Maria.

Symō Ioannis diligis me? &c. Tria mihi in his Dñi Saluatoris uerbis inquisitio ne digna esse uidetur. Primū (quoniā hęc interrogatio per cōparationē plata est, cū Dñs dicat, Symō, diligis me plus his) querendū uidetur (id quod diu multum q; inter Doctores agitatū est) an dignissimus omniū esse

beat, is qui ad pastoris officium deligitur. Deinde illud explicandū quæ res sint, quæ hoc rāto munere dignū faciāt. Postremō, ubi expositū fuerit multa esse quæ ad hęc dignitatē requirantur, peruestigāda ratio erit, cur Dñs cæteris omisis non semel atq; iterum, sed tertio quoq; de sola interrogat dilectione. Est enim hęc cū repetitio, tū interrogatio (ut mihi quidē uiderur) mysterijs referatissima, et autore suo per quā dignissima: & quæ hac dicēdis figura sumā latissimi huius negotij breuissimē simul & apertissimē cōpleta est. Hęc sunt præcipua huius interrogationis capita: quæ ubi fuerint enucleata, facile ut cōstare poterit (id quod in hac causa præcipuū est) nimirū, quis sit scopus pastoralis officij: & quibus ad illū itineribus perueniatur. Perspecto enim fine, facile intelligētur ea quæ ad cōsequēdū finē ordinātur: quando quidē secundum placita Philosophorū, ratio & ordo mediorū ex fine colligēda est.

Principio igitur cōstat, Dominū ante passionē suam clauēs Ecclesiæ suæ Petro promississe, cū apud Mattheum dixit, Tibi dabo clauēs regni cœlorum. Post passionem uerō ac resurrectionem suam iturus in cœlū, & præsentiam suam mortalium oculis sublaturus, ne Ecclesia uisibilis uisibili pastore desti

Mat. 16.

re destitueretur. Petrus pro se visum
 creauisse, illiq; regnicælorū clauē quas ante
 promiserat, tradidisse: atq; illum his, quæ au-
 distis verbis compellasse, Symon Ioannis di-
 ligis me plus his? Atq; vt hinc dicēdi initiū
 faciamus, interrogatio hæc circumspecta ad-
 modum esse videtur, cū non filius solum,
 sed pater etiam exprimatur: ne alium Symo-
 nem in re tanta pro alio acciperemus: quem
 admodum & alibi apud Paulū pro Cepha
 (cui Apostolus in faciem restitisse dicitur)
 quidam alium & alium Cepham interpretā-
 tur. Symon (inquit) Ioannis diligis me plus
 his? Cui ille, Tu scis Domine quia amo te.
 Quo in loco illud negligēdum nō est, quōd
 Symon per comparisonem interrogatus,
 non per comparisonem, sed simplici oratio-
 ne respondet, Tu scis Domine quia amo te:
 à qua respondendi ratione, nullis Domini
 interrogationibus deflecti potuit. Nimirū
 quia meminerat quæ ei male celsisset quod
 paulo à te dixerat, Etiam si omnes scandali-
 zati fuerint in te, sed ego nunquā. Qui enim
 sibi nimium tribuēs, supra cæteros se incau-
 tus & infirmitatis suę immemor extulit, præ
 cæteris foediū corruens, temeritatis suę pec-
 nas dedit. Sed quoniam electis omnia coo-
 perantur in bonum, etiam ipsa peccata. (vt
 D. August.

Ioan. vlt.

Gala. 2.

Mat. 26.

D. Aug. ait) periculo suo doctus, non au-
 det iam se alijs anteferre, quanuis per com-
 parationem à Domino rogaretur, & re vera
 plus cæteris Dominū diligeret. Neq; enim
 prætermisissis alijs hoc Dñs ab eo quæreret,
 nisi eum maior Christi charitas cæteris di-
 gniolem faceret. Sed ille tamen casu suo nō
 modo cautior, sed etiam humilior redditus,
 veritatem, quam sine mendacio proferre po-
 terat, subticuit: quoniam sæpe quod sine me-
 dacio dicitur, sine elationis periculo non di-
 citur.

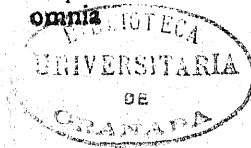
Aug. in
Medita.

Prima pars.

Circa hæc igitur Domini verba inqui-
 rendum esse diximus, an ad officiū
 pastorale digniolem eligere tenea-
 mur, aut cerrè satis sit dignum eligere. Hæc
 inter doctores Theologos, & iuris Canonici
 peritos diu multumq; agitata quæstio est.
 Pleriq; enim iuris peritorum satis esse arbi-
 trantur, si dignum hominem huic muneri
 præficias. Nam qui cuius negotio præfectū
 eligere debet, satis officio suo functus esse vi-
 detur, si dignum hominem pro negotij con-
 ditione præfecerit. Contra verò Theologi,
 maxime qui D Thomæ doctrinam ample-
 ctuntur, huic tanto negotio quod reliqua

B

omnia

omnia longe superat, non modo dignum, sed etiam dignissimum destinandum esse acriter defendunt. Verum hanc tam longam cōcertationem hac nostra ætate maximo Dei beneficio sacra Synodus Tridētina diremit: cū eos mortaliter peccare, & peccatis alienis cōmunicare asserit: qui digniores & Ecclesiæ magis vtilis pastores præficere nō curauerint. Quod quidem & maximis rationibus comprobari, & sacrarum literarum apertissimis testimonijs demōstrari satis potest. Ut vero cætera omittam, abunde sanè id demōstrat trina hæc Domini Saluatoris interrogatio: qua non quidem simpliciter, sed per comparisonem cautè & vigilanter interrogat, Symon Ioannis diligis me plus his? Hac enim prima pastoris Ecclesiastici electione formam cæteris præscribere volens, nō simpliciter interrogat, Diligis me: sed, Diligis me plus his: vt videlicet non pari virtute & charitate fulgentem, sed cæteros antecellentem ad tantum hoc munus deligendum esse declararet. Natura enim ipsa distare videtur, vt qui alijs officio ac dignitate præferri debet, cæteros vitæ splendore antecæat: quæ admodum pastor grege suo præstantior, & dux milite suo fortior, & rex subditis suis debet esse sublimior. Qui ergo maiorem in pa-

store

store quam in ouibus charitatem ante electionem requisit, aperte docuit, digniorè sanctioremq; subditis esse debere, qui eis regendis atq; dirigendis præficeretur. Quomodo enim (vt D. Ambrosius ait) credam eum cōsilio superiorem, quem videam moribus inferiorem? Supra me debet esse, cui me committere paro. ¶ Ut verò apertissimis rationibus rem satis per se quidem exploratam illustremus, eligere dignū digniore prætermissio, omnibus iustitiæ legibus aduersatur, tam eius quæ commutatiua, quā quæ distributiua nominatur. Distributiua enim iustitia præcipit, vt officia publica pro ratione meritorum distribuatur: ne dignioribus minus digni in officijs publicis præferantur: In dignum enim est, vt digniores quidem esuriant, & in obscuro lateant, minus verò digni rebus omnibus affluent, in fori luce versentur. Quod sanè sine personarum acceptione esse non potest: quæ personas respicit, non causas: & plus fauore & gratia, quā meritis commouetur. ¶ Peccatur etiam hic contra leges commutatiuæ iustitiæ. Cum enim populus suas sibi opes & liberis suis subtrahat, vt stipendia publica paret, quibus vigilantissimi sibi præfules præficiantur:

B 2

si tu,

si tu, cuius fidei hæc electio credita est, cum stipendia habeas locupletissima, quibus vigilantissimum pastorem præficere possis, non tã publicæ quã priuatę vtilitatis, cõsanguinitatisve rationē habeas, atq; alienis stipēdijs tibi magis quã illis consulere velis, an non a buteris fide & potestate tibi cõmissa? an non in publica cõmoda peccas, & iustitię sanctissimas leges violas, qui opes tibi ad Ecclesię vtilitatem creditas, in tuam tuorumq; vtilitatem priuata ratione conuertis? Sicut enim est medicus medico præstantior, & Theologus Theologo doctior, & miles milite fortior: ita est pastor pastore vigilantior. Quisquis ergo largo stipēdio suscepto, quo optimum aut medicum, aut magistrum, aut militem conducatur, minus bonum eligit, quoniã aut consanguineus, aut familiaris, aut seruus est: an nõ aliena furatur? & in se suosq; refundit quę aliorum sunt? Quòd si hunc cõtra iustitię leges facere existimamus, quid de illo iudicabimus, qui suas rõnes Ecclesię cõmodis, ad Dei cultum & gloriam, communēq; hominum & æternam salutem pertinentibus, áteterat? ¶ Duo enim sunt quę permouere solent homines ad diligenter seruanda curandaq; ea quę ipsorum fidei cõmissa sunt: nempe aut ipsarum pretium aut periculum.

Quò

Quò enim res pretiosior est, eò solet diligentius adseruari: & quę in periculo maiori versatur, cautius etiam custoditur. Quid vero animarum salute pretiosius, pro quibus Dei filius, hoc est, Dei virtus, & Dei sapientia, nõ dubitauit vitam suam & sanguinem fundere? Quid maioribus periculis obnoxium, quã ipsa salus animarum, cum militia sit vita nostra supra terram, cum hostibus vndiq; telisq; cingamur, cum inter dracones & scorpiones versemur, cum circũstet nos vndiq; peccatũ? Hinc enim illud est quod ipse Dominus ait, arctam esse viam quę ducit ad vitam: & paucos esse qui per eam ingrediatur: & multos quidem esse vocatos, paucos verbõ electos. In mari Marfilie (inquit Bernard.) ex decem nauibus, vix vna aliqua periclitatur: at in mari huius seculi, ex decem animabus, vix vna seruatur. Deniq; inter omnia mundi pericula, cedo mihi aliud præsentius maiusq; quam animarum periculum? & inter omnia quę in pretio habentur, quid quę so mihi pretiosius designabis? Quid aurum, quid gemmę, opes, imperia, vniuersa deniq;, quę totius vniuersitatis ambitu cõercetur, si cum animæ vnius dignitate conferantur? an non tenuissimæ stipulæ, abiectissimo pulueri, vmbraeq; inanissimę similia esse vide-

B 3

buntur?

*Mat. 7.**Mat. 22.*

buntur? Si igitur & de re omnium pretiosissima, & de periculis omnium grauissima agitur, quomodo prætermisso diligentissimo & optimo eius custode & curatore, minus idoneum illi præficias? Agè dum, si regis cuiusvis salus periclitaretur, an excellentissimis atq; peritissimis medicis contemptis, vulgaribus illum committere auderes? Si valida tempestate iactatus, mors tibi ante oculos versaretur, prætermisso ne sapientissimo & experientissimo nauclero, clauū vulgaribus comisisses? Si tota item Reip. salus ex vnus fortuna belli penderet, & haberes strenuos quidem imperatores, vnum verò inter eos facile principem, & in militari disciplina lōgè peritissimum, an non hoc tempore ratio ipsa & natura dictaret, vt in summo rerum cardine atq; periculo ad summa & maxima remedia confugeret? Quis hoc mentis cōpos negare possit? Quis in eiusmodi casibus si male res cederet, nō culpam omnem in eum conijceret, qui aut præstantissimum medicum, aut vigilantissimum nauclerū, aut sapientissimū imperatorem, cū facile posset, nō aduocaret? Quid verò hæc omnia sunt, si animarū & Ecclesiæ saluti comparètur: nisi aut somnia quedā, aut merè nugæ? Si ergo in his prouidendis ita nos cōmunis

sententia & ratio naturalis instituit, vt in summis negotijs atq; periculis, summa item remedia conquiremus, quid in re omnium maxima atq; grauissima nos facere parest? Cuius rei cum multa quidē & præclara exēpla adduci possint, nullū tamen aut maius, aut illustrius est, quam ipsius Dei opt. max. qui cum Ecclesiæ suæ prouidere pontificem & pastorem voluisset, eum elegit, quo neq; in cælo neq; in terra vllus erat dignior: nempe vnicum filium suū, quem nō modo autorē salutis nostræ, sed etiam pōtificē, summūq; sacerdotem in mundum destinauit: cū tamē alios ad hoc ipsum delegare potuisset. Quod idem ipse filius per Esaiā significauit dicēs, Ego sum, ego sum, qui deleo iniquitates tuas propter me. Vbi alius interpretes euidētius vertit, Ego, ego ille ipse sum, qui deleo, &c. Vt apertè intelligas nulli alij medēdi peccatis nostris curam creditam fuisse, quam ipsi vnigenito filio Dei. Quod explicatius adhuc per eundē Prophetam alibi expressit dicēs, In omni tribulatione eorum non est tribulatus: & (vt alius vertit interpretes) nō legatus aut angelus, sed ipse saluauit eos, et portauit eos cunctis diebus seculi. Si igitur Deus pater tanti animarū nostrarū salutē fecit, vt cū angelos, aut archangelos, aut sanctissimos

Esai. 43.

Esai. 63.

patres ad hoc destinare potuissent, omnibus his prætermisissis, eum elegit, quo dignior esse aut cogitari nemo potest: qua quæso fronte tu in vicarium & successorem superni huius pontificis indigniorem eligas, cum possis eligere digniorem? Cur minoris facias, minusque charam ipse habeas salutem tuam, quam ille habuit, ad quem nihil salus tua pertinebat? Denique, quid super hac re Concilium Tridentinum definiat: quantumque hoc negotium fecerit, audiamus. Eius verba sic habet. Si in quibuslibet Ecclesiæ gradibus pro uidenter scienterque curandum est, ut in Domini domo nihil sit inordinatum, nihilque præposterum, multo magis elaborandum est, ut in electione eius qui supra omnes gradus constituitur, non erretur: nam totius familiæ domini status & ordo nutabit, si quod requiritur in corpore, non inueniatur in capite. Unde, & si aliàs sancta Synodus de promovendis ad cathedrales, & superiores ecclesias non nulla utiliter decreuerit: hoc tamen munus huiusmodi esse cæset, ut si pro rei magnitudine expendatur, nunquam satis cautum de eo videri possit. Itaque, statuit, ut cum primum ecclesia vacauerit, supplicationes ac preces publicè priuatimque habeantur: atque à Capitulo per ciuitatem & diocesim indicatur: quibus

bus Clerus populusque, bonum à Deo pastorem valeat impetrare. Hortatur ergo & monet eos omnes quorum hoc negotium inter est, ut in primis meminerint, nihil se ad Dei gloriam, & populorum salutem utilius posse facere, quam si bonos pastores & Ecclesiæ gubernandæ idoneos, promoueri studeant: eosque, alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, nisi quos digniores, & Ecclesiæ magis utiles ipsi iudicauerint, non quidem precibus, vel humano affectu, aut ambietium suggestionibus, sed eorum exigentibus meritis, præfici diligenter curauerint. Hæc ibi. Verum de his hætenus: abunde enim ista sufficiunt, ut intelligamus quales Episcopos eligere teneamur.

Ceterum quod de Episcopis diximus, idem etiam de inferioribus prælatis, hoc est, priuatarum Ecclesiarum rectoribus, intelligendum est. Cum enim in utroque (quanuis dissimiliratione) pastoris nomen cadat, eadem etiam eligendi ratio utrobique, seruanda est. De utroque enim verum est quod Sapiens ait, Qualis rector ciuitatis, tales & inhabitantes eam. Celebris enim Philosophorum sententia est, quod omne agens agat sibi simile. At huiusmodi rectores in ordine causarum agentium non quidem naturalium, sed moralium, connumerantur:

Eccle. 10.

rantur: ideoq; non mirum est, si quales ipsi sunt, tales etiam sint ij qui sub eorum potestate atq; ditione continentur. Non satis ergo est ad Ecclesiæ salutē vt Episcopi omniū dignissimi sint, sed dignissimos etiam oportet esse eos, quos in consortium & nominis & officij sui asciscūt. ¶ Sed quoniam in hac potissimum re salus Ecclesiæ sita est, nō gra uabor, quibus ad hoc rationibus Episcopi teneantur, paucis cōmemorare. Dupplici ergo nomine ad hoc tenentur. Primū ratione vtilitatis, deinde necessitatis. Vtilitas quidē hac ratione pspicitur. Episcopus enim quālibet vigilās & prouidus fit, vnicus tamē pastor est: vnus autem pastor, quomodo sufficiet tot ouium gregibus pascendis, procurādis, atq; tuendis? Vnus operarius, quomodo sufficiet tot vineis fodiendis, pascinādis, atq; putandis? Vnus deniq; in bello dux, quāuis strenuus, militum tamen præsidio destitutus, quid aduersus adunati exercitus agmina poterit? Itaq; sine duce milites, aut sine militibus dux nihil sane magis præstabunt, quā aut sine capite membra, aut sine ministerio membrorum nudum caput. Quam ergo populis vtilitatem vel spectatissima Episcopi probitas allatura est, bonorum ministro-
rum

rum præsidio destituta? Vnus (inquit Sapiens) quomodo calefiet? imo verò vnus, quam libet ipse caleat, quomodo tot gentia hominum pectora calefiet? Eget ergo Ecclesiæ dux militibus strenuis, quorum opera aduersus diaboli machinas & fraudes muniatur: sine quibus ipse per se aut nihil, aut certē parum proficiet. Debet ergo vnde cunq; potuerit viros probos in laboris operisq; sui consortium diligentissimē cōquire re, prudentissimē explorare, & liberalissimis præmijs inuitare, exemplo Saulis regis: de quo Scriptura memorat, quod vbi cunq; audisset esse fortē aliquem strenuumq; militem, protinus ad se vocabat, sibiq; iungebat: quo factum est, vt talibus viris exercitu confirmato, magnas hostium strages ederet: ita vt Israeliticus populus, qui turpiter antē Philistæis seruierat, erigere se cæperit aduersus eos. Si igitur tales Episcopus habuerit cōmilitones, intelligat sanē fructum laboris sui numero militum parem futurum. Ita si triginta fuerint, si sexaginta, si centum, fructus quoq; centesimus respondebit: quo enim plures erunt operarij, eo maior laboris huius fructus pariter cōsequetur. Quid vero ad Ecclesiæ decorē
splendidius

Eccle. 4.

I. Re. 14.

Math. 7.

splendidius, vel ad iustitiam honestius, vel ad famam Episcopi gloriosius, quā optimis ministris vel optimis ducibus Ecclesiam Dei communiri? Quid nō benè à bonis ministris curabitur? quid à malis nō malè? Nūquid enim (vt Saluator ait) colligūt de spinis vuas, aut de tribulis ficus? Sic omnis arbor bona, bonos fructus facit: mala autē arbor, malos fructus facit. Neq; enim effectus à sua causa degenerare solet: illam enim exprimit, illam refert, illam (vt ante diximus) imitatur. ¶ Cæterum necessitas præficiendi melioris adeo magna est, vt vix vlllo scelere diuinum numen offendi grauius, aut Ecclesia lacerari truculētius possit, quàm si prætermisissis dignioribus huiusmodi ministeria indignis, minusve dignis conferantur. Quis enim terat (inquit Aug.) eligi diuitem ad sedem honoris & gloriæ, contempto paupere instructiore & sanctiore? Hoc enim est accipere personam, quando non causa sed persona respicitur: quando quod non causa non est, vt causa sumitur: quando aut affectibus, aut muneribus, aut precibus, aut cupiditatibus seruitur: & id valet quod erat cōtemnendum, id contemnitur quod erat sequendum. In quo quidem crimine multiplex sanè reatus inuenitur. Præferens enim indignum (inquit

(inquit Adrianus) reus est omnium animarum q̄ ob eius indignitatem periclitantur, reus est omnium flagitiorum quæ ex hoc crimine consequuntur, reus deniq; omnium aut eleemosynarum, aut aliorum bonorum quæ boni rectores studio atq; opera perficerētur. Quemadmodum enim qui aut imperitum medicum, aut nauclerum, aut ducem, aut pastorem præficit, reus est omnium damnorum quæ ex horum ignorantia aut socordia consequuta sunt: ita planè qui indignum eligit in Ecclesiæ ministrum, omnium malorum consequētium reus est. Omnia enim hæc & nomina & officia cuilibet Ecclesiæ ministro simili ratione conueniunt. Nam & medicus est, qui spiritualibus animarum morbis mederi debet: & nauclerus, qui clauum tenens, id est, animarū regimen & ministerium verbi Dei, per huius fluctuātis seculi vndas, fideles dirigit nauigātes: dux etiā est, qui aduersus aciem Diaboli spiritualibus armis muniat milites Christi: pastor quoq; est, qui ad caulas æternæ vitæ gregem Domini deducit, pabulo doctrinæ sustentat, & à luporum rabie tuetur. Omnibus ergo his nominibus appellatur: quæ tanto sunt insigniora, quanto anima corpori præstat, & cœlestia terrenis antecellunt. Si igitur qui in illorum ministeriorum

riorum electione personas respiciēs, & cau-
sam negligens, reus omnium malorum con-
sequentium esse dicitur, quo quæso reatu te-
nebitur, qui tot animarum reus apud Deum
est, quot seruare dignior potuisset, si illis præ-
fectus esset? Quis vero adeo obtusi cordis
est, qui nō animo discrucietur, si se fortassis
huius tanti criminis reum agnoscat? Cū ad
Dauidem Abiathar sacerdos amissis iniuria
& crudelitate Saulis parentibus ac fratribus
in desertum profugus peuenisset, ait ad
illum Dauid, Ego sum reus omnium anima-
rum patris tui: nimirū quia neq; volens, neq;
animaduertēs, in causa fuerat, vt Saul præ-
cipiti quodam furore percitus, inuidiaq; sty-
mulatus, sacerdotes Dñi iugularet. Quid er-
go dicet qui & sciens, & volēs, & affectibus
suis aut amicorum seruiens, contemptis di-
gnioribus, præficit indignos: ex quorum in-
dignitate tot pereuntium animarum strages
consequuntur? Quod verò omnia mala hæc
in electoris caput recidant, audi Hiero. di-
centem, De asseclis suis ordinantes, & vitā
eorum in scandalum populi exponentes, rei
sunt infidelitatis eorum qui scandalizantur.
Idem etiam Hieronymus ob hoc ait, Mosem
noluisse filium suum principatus sui succes-
sorem relinquere: sed alienum & ex alia tri-
bu

I. R. c. 22.

hinc futuisse: vt sciremus principatum in
populo non sanguini deferendum esse, sed
vitæ. At nunc plures videmus in confe-
rendis beneficijs non ad hoc tendere, vt eos
in Ecclesiæ columnas erigant, quos intel-
ligunt magis profuturos: sed quos vel ipsi
amant, vel quorum sunt obsequijs delini-
ti, vel pro quibus maiorum quispiam ro-
gauerit & (vt deteriora taceam) qui vt ele-
rici fierent, muneribus impetrarunt. Hæste-
nus ille. ¶ Quoniam verò abusus hic vehe-
mentissimè semper Ecclesiæ nocuit, Con-
cilium Basiliense huic tanto malo occur-
rere volens, summum quod humana ratio-
ne excogitari poterat remedium (malitiæ
tamen hominum obnoxium) opponere vo-
lens, pragmatica sanctione decreuit, vt ele-
ctores ministrorum Ecclesiæ decantata pri-
us Missa Spiritus sancti, post sacramen-
talem peccatorum confessionem, & vene-
rabilis Eucharistiæ sumptionem, in mani-
bus præfidentium huiusmodi se iuramen-
ti religione constringerent, Ego N. iuro &
promitto omnipotenti Deo, & Sancto vel
sanctæ, cuius nomini dicata est hæc Eccle-
sia, eum eligere, quem credam futurū esse
in spiritualibus & tēporalibus meliorē: nec
illi vocis meę suffragio patrocinari, quē veri-
similiter

familiter sciuerō promissione aut collatione alicuius rei temporalis, seu prece, per se vel aliū interposita, aut aliās qualitercūq; directè vel indirectè, sibi electionem procurasse. Et quanuis decretum hoc non obliget, nouum ius inducēdo, declarat tamen quid hoc nostro calamitosissimo seculo (quando fides nutat, & omnis iustitia atq; virtus exulat: solaq; externa bona petūtur) pastoribus Ecclesiæ necessarium sit, vt tanto discrimini occurrant. ¶ Quicumq; igitur pastor rectè sapit, qui salutem Ecclesiæ suæ supra omnia charam habet, qui tot animarum iacturam sibi à Domino imputari refugit, qui gloriā Domini sui cuius personam gerit supra omnia diligit, quiq; animæ suæ salutem aliorum commodis aut lucris anteferendam putat, exhibeat se hac in re veluti murum æneū, & columnam ferream, imo & adamantinā: ne aut adulantium vocibus, aut famulantium obsequijs, aut consanguineorum affectibus, aut amicorum precibus, aut principum gratiæ cedens, tam grauitè Ecclesiam lædat, vt indigniores præferat dignis. Ad eò enim auri sacra fames, ad eò avaritia & ambitio humana pectora oblederunt, vt non tot arietibus milites quatiāt mœnia hostium, quot miserū Episcopi pectus homines expugnāt, vt ab

vt ab eo tandem quod cupiunt extorqueāt. Neq; enim tantum aut honoris, aut prouentus ex victoria milites petunt, quantum expinguiori aliquo bñficio: quo nō modo qui adeptus est, sed tota interim eius familia & alitur & honoratur. Quid ergo mirū si maiori impetu in pectus Ep̄i irrumpant, quos maior extymulat cupiditas, & qui maiores ex hac victoria quàm ex illa fructus præstolantur? Si ergo timore pariter & amore Dei, metuq; gehennæ non fuerit velut adamantinis seris munitum pectus Ep̄iscopi, quomodo tot tantisq; machinis queat obstitere? Quisquis igitur sic instructus est, D. Chrysostomum audiat ita monentē. Sit Episcopus seuerus, sit mitis & humilis, sit liber & vehemens, sit etiam mansuetus & constans: vt eum quem dignum esse viderit, cum multa potestate sistat, etiam si vniuersi obstitierint: indignum verò, etiam si multorum suffragia eum prosequantur, cum eadem autoritate respuat: nihil aliud respiciens nisi ædificationem Ecclesiæ: nec quicquam faciat odio vel amore. Verūm de his hæcenus. Nūc ad aliud quod secundo loco mihi proposuerā, transcendendum est.

C

secunda

Secunda pars

Proximum enim erat ut deinde quaereremus id quod est huius causae caput; quae res potissimum sint, quae hominem hoc tanto munere dignum, hoc est, optimum pastorem efficiat. Et quidem M. Tullius cum de optimo Imperatore deligendo, differeret, Ego, inquit, sic statuo, in summo imperatore quatuor has res inesse oportere, virtutem, scientiam rei militaris, auctoritatem, felicitatem. Aptè quidem ille quae optimi imperatoris praecipuae partes esset complexus est. At nos non eum hic imperatorem describimus, qui ab armorum incurSIONibus civitatem tueri, hostium imperum propulsare, aciemve instruere debeat: sed eum, qui nobis spiritalis dux & antesignanus aduersus principes huius mundi, & praesentem nebrarum harum (quibuscum continenter bellum gerimus) hoc est Episcopum, futurus sit. Ideoque non admodum dissimilis descriptio boni pastoris ac imperatoris esse debet. In quo optime constituen-do, quinque mihi necessaria esse videntur, nempe vitae sanctitatem, prudentiam, & in rebus gerendis diligentiam, fortitudinem, atque scientiam: ex quibus velut fontibus, caetera virtutum officia quae

ex quibus in eo requiruntur, emanant. De his igitur suo iam ordine disseramus.

I.

PRIMO igitur loco sese sanctitas videtur; innocetia offert: quod vel ex his Domini verbis (quae in initio proposuimus) satis aperte colligitur: qui cum de meritis eligendi pastoris ageret, caeteris omnibus silentio praetermissis, unam exigit charitatem, & ita exigit, ut non semel interrogasse contentus, iterum atque iterum eandem repetat charitatem. At ubi charitas est, ibi & sanctitas omnis ac vitae puritas est: adeo, ut quantum quisque habeat charitatis, tantumdem habeat & virtutis. Ait enim Bernardus super Cant. Quantitas uniuscuiusque animae aestimatur ex mensura charitatis quam habet: ut verbi gratia, quae multum charitatis habeat, magna sit: quae parum, parua: quae vero nullam, nihil omnino sit, dicente Apostolo, Si charitatem non habuero, nihil sum. Qui ergo ante omnia charitatem exigit, in qua summa sanctitatis est, utique sanctitatem primo loco exigit. De qua etiam in concilio Tridentino ita monentur Episcopi. Nihil est quod alios magis ad pietatem, et Dei cultum assidue instruat, quam eorum vita & exemplum qui se diuino ministerio dedicauerunt. Cum enim a rebus seculi in altiore sublato locum conspiciatur, eos

Sanctitas
Episcopi
qualis.

Bernardus
super Cant.

tanquam in speculum reliqui oculos conijciunt, ex ijsq; sumunt quod imitentur. Quia propter sic decet omnino clericos, in sortem Domini vocatos, vitam moresq; suos componere, vt habitus, gestu, incessu, sermone, alijsq; omnibus rebus, nil nisi graue, moderatum, ac religione plenum præferant: leuia etiam delicta, quæ in ipsis maxima essent, effugiant: vt eorum actiones cunctis afferant venerationem. ¶ Hæc igitur sanctitatis præsentia, facile colligitur ex statu, nomine, & officio Episcoporum. Ex statu quidẽ, quia in perfectissimo Ecclesiæ statu atq; ordine constituti sunt. Apostolorum .n. successorum sunt & vicarij: quos in summo Ecclesiæ cardine positos esse Apostolus ipse describit. Et quãuis status monachorum, eorum præsertim qui arctissimum viuendi genus profertentur, sublimis in Ecclesia sit, sublimior tamen est status Episcoporum: & quod sublimior, eo debet esse sanctitate præstantior. Monachi enim vel ipsi etiam Cartusiani, ad quos ex cunctis monachorum ordinibus transitus patet, ad perfectionem solum tẽdere tenentur: Episcopi autem (quod ad status sui naturam attinet) non ad perfectionem tendere, sed in ipso iam perfectionis culmine positos esse decet. Ita enim diuina providentia comparatũ

comparatum est, vt quemadmodum corpora cœlestia (quæ cæteris corporibus regendis proposita sunt) tantum alijs pulchritudine, nobilitate, & diuturnitate, quantum officio, excellunt: ita necesse est, vt qui homines in Ecclesia cæteris hominibus regendis præficiuntur, quantum eos superant honore, tantum vitæ meritis & sanctitate præcellant.

¶ Idẽ etiam ex ipsorum nomine colligitur. Pastores enim eos Dominus hac trina interrogatione appellauit, quibus pascendi oues officium in Petro commisit. Quid ergo eorum nomine sequitur, nisi quod D. Greg. ait, Tantum debet actionẽ populi actio transcendere præfulis, quantum distare solet à grege vita pastoris? Oportet enim vt metri sese solite studeat, quanta tenendæ rectoris necessitate constringatur: sub cuius æstimatione populus grex vocatur. ¶ Idem etiam ex officio pastoralis facile cognoscitur. Officium enim pastoris est cooperari Deo ad salutem animarum, dum aut malos reuocat à malis, aut bonos reddere studet meliores. Est ergo munus hoc excellentissimum, & supra omnem humanam facultatem positum, superno tamen Dei dono Episcopis commissum. Quid enim aliud aut optabilius, aut magis ad salutem necessarium, quam artifi-

*Grego. in
Past. 01 a.*

ces in Republica christiana esse, qui ex malis hominibus bonos, aut bonos ipsos reddat meliores? Qua ergo sanctitate pollere necesse est, qui sanctitate sua alios sanctos efficere debeat? Sal enim qui cætera salire solet, falsissimus est, & ignis qui corpora frigida calefacit, calidissimus, & mel quo cibos dulces facimus, dulcissimum sit oportet. Quisquis ergo alios sanctos efficere debet, sanctissimus sit necesse est. ¶ Constat etiam ita esse natura cõparatũ, vt omne agēs agat sibi simile: homo enim generat hominē, equus equum, & ignis ignem. Quod non solum in ijs quæ à natura, sed in ijs etiam quæ ab arte efficiuntur, videre est. Pictor enim esse debet, qui aliũ pictorem faciat: & philosophus, qui philosophum: & musicus, qui musicum. Sanctus ergo in primis esse debet, qui alios efficere debet sanctos, cū nemo alijs dare possit, quod ipse non habeat. Neq; vulgari aliqua, sed eximia atq; excellenti sanctitate, opus est, vt alios tui similes efficias. Semper enim effectus in causa sua eminētior atq; viuacior est: vt fulgor ipse syderum, qui à Sole dimanat, lōgè splēdidior in ipso Sole, quàm in altris est. Ergo maxima sanctitate fulgere debet is, qui velut Sol quidam sanctitatis, in omnes alios tāquā sydera quædā, sanctitatis

sua

lucē radios emittere debet: quiq; tāta fulgurat sanctitate, vt de ei⁹ plenitudine oēs accipiāt. Vnde cū in lege veteri Dñs aquas expiationis & cineres vacæ rufæ ad purificationē hominũ designasset, mun⁹ tamē hoc mūdus hominibus cõmisit: vt sic mūdus lustraretur immūdũ, & ita demũ emūdaretur. Vides ergo quomodo mūdũ esse oportet qui aliorũ sordes debeat expiare? Rectè enī Ecclesiasticus ait, Ab imūdo quis mūdabitur? Cui simile est illud Gre. Manus sordida aliā nō lauat: & oculus plenus puluere, maculā nō cõsidrat: ita mūdus debet esse qui vult aliena corrigere. ¶ Si quis autē corripiedi officiũ suscipit, qui multa in se habeat correctiōe digna, is cõtra se habet Apostolũ horribiliter intonatē. Si tu, inquit, confidis te ipsum esse ducē cæcorũ, lumen eorũ qui in tenebris sunt, eruditorē in sipientiũ, magistrũ infantium, habere formā sciētix & virtutis in lege: qui ergo aliũ doces, te ipsũ nō doces? qui prædicas nō furādũ, furaris? qui dicis nō mœchādũ, mœcharis? qui abominaris ydola sacrilegiũ facis? qui in lege gloriaris, per præuaricationē legis Deũ in honoras? ¶ Quæ cū ita sint, cū Epus tot nominibus sanctitate vt te debeat ceteros atēire, quid magis aut p̄osterũ, aut indignũ, quā in tā insigni dignitate viles atq; vulgares mores dep̄hēdit?

Num. 19

Eccli. 34.

Gre. mo.
lib. 7.

Roma. 2.

Leui. 21.

Hoc enim illud est quod acriter in lege Dominus prohibuit, cum iussit ne summus sacerdos scortum & vile prostibulum duceret uxorem. Is enim scortum ducere dicitur, qui communem omnium vitam, & vulgares populi mores & opiniones coniectatur: scortum enim omnium communis uxor est. Vehementer enim indignum est, ut communis sit vita eius, cuius est dignitas singularis. Nihil verò est vel ad perniciem Ecclesie nocentius, vel ad decorem monstruosius, vel ad publicam salutem infensius, quam si is qui omnes dignitate præit, moribus & vita subsit. Quam quidem indignitatem apposuisti mihi verbis D. Bernardi. ad Eugenium testatur hoc modo. Monstruosa (inquit) res est, gradus summus, & animus infimus: sedes prima, & vita ima: lingua magniloqua, & manus otiosa: sermo multus, & fructus nullus: vultus grauis, & actus leuis: caput canum, et cor vanum: facies rugosa, & lingua nugosa: ingens autoritas, & nullas stabilitas. Ex quibus planè verbis apparet, nihil in Ecclesia Dei esse indignius, quam si is qui in summo rerum cardine constitutus est, vulgari vita sit præditus: & terrena sapiat, qui cæteros à terrenis abstractos, ad cælestia rapere debuisset. Quod quidem monstrum acerbius idem Bernardus.

Bern. ad Eugenium.

regnar. ac fufius alio in loco infectatur, tractas illud Prouerb. 25. Cælum fufsum, & terra deorfum, &c. vbi ait. Negligentia prælatorum tantam deordinationem & confusionem induxit, quòd in eis est terra fufsum, & cælum deorfum: pedes supra caput, facies retrò, & interiora extra effusa sunt. Deus ibi conculcatur, & terra deficitur: diabolus honorifice recipitur, Deus vero contumeliosè repellitur. Quæ quidem horrida monstra, ita ibidè vir sanctus exponit. Terra (inquit) fufsum est, & cælum deorfum, vbi terrena cælestibus, & ima summis præponuntur. Pedes sunt supra caput, vbi viri spirituales despiciuntur, homines verò terrena sapientes, & ad solum regimè temporalium vtilis, in honore habètur. Facies est retrò, cum in operibus quæ videntur bona, potius vtilitas terrena intenditur, quam merces interna. In interiora effusa sunt extra, cum bona interna negliguntur, & exteriora diliguntur: Deus verò conculcatur, & terra deficitur, vbi deficit charitas, & regnat cupiditas: Diabolus honorificè recipitur, & Deus contumeliosè repellitur, vbi raptores & vsurarij cum honore recipiuntur, & magnis expensis procurantur: boni vero pauperes vel repulsam patiuntur, vel malè procurantur. Habetis ergo patres ex

Bern. in expositio neregule S. Benedicti, parte 3. cap. 7.

tres ex his Bernardi verbis quod portenta e-
monstra deformis vnus pastoris vita pa-
riat. Error enim in eo qui pæst, & omni-
bus in exemplum propositus est, non potest
non plures in cæteris qui ei subsunt errores
parere. Quemadmodum enim si primus coe-
lestium orbium à solito cursu suo aberraret,
necessario omnia quæ in hoc inferiori mun-
do sunt perturbarentur (vt pote quæ ab illo
primo motu pendent) ita cū Episcopus sit
velut prima causa primusq; motor omnium
quæ in Ecclesia fiunt, necesse est vt vitium
quod in eo velut in prima causa est, per om-
nia Ecclesiastici corporis membra diffun-
datur: vnde tot portenta oriuntur. Quo fit,
vt vnus crimen, subditorum omnium rui-
na fit. Quod planè sanctus Propheta aper-
tissimis verbis indicauit, cū secundū ver-
sionē Hieronymi ait, In circuitu impij am-
bulant, cū exaltati fuerint vilissimi filiorū
hominum. Quando. n. hos regnare contige-
rit, & clauum Reip. tenere, quid aliud nisi
animarum naufragia, & malorum omnium
abundantiam consequi necesse est? Ex qui-
bus omnibus aperte colligitur, quam neces-
saria sit in magistris sanctitatis, vitæ sanctitas,
quamq; monstrosa ac detestanda omnis ini-
quitas: quod primū est inter ea quæ ad opti-
mum

Psal. II.

imum pastorem cōstituendum requiri supra
memorauimus.

POST sanctitatem vero prudētia sequi
tur: quæ & ipsius charitatis & omnium vir-
tutum auriga est: quam D. Bernardus ab in-
stituto professionis suæ non recedens, virtu-
tum abbatissam non incōmode nūcupauit.
Ad ipsam enim pertinet virtutes omnes di-
rigere, mediūq; in eis definire, & ipsius etiā
charitatis feruorem ne in furorē degeneret,
velut freno quodā & temperamento coërce-
re. Hæc autem virtus cū omnibus alijs, rū
his qui principatum gerunt maximè neces-
saria est. Ad principem enim spectat ordinare,
hoc est, homines ipsos conuenientibus me-
dijs in suos fines dirigere: quod sapiētis atq;
prudētis viri munus est. Vnde quemadmo-
dum natura ipsa corporibus animatiū o-
culos contulit, qui mēbra cætera certa ratione
dirigerent, ita in corpore Reip. princeps, &
in Ecclesia Episcopus instar oculorū sūt, qui
cæterorū membrorū Ecclesiastici corporis
actiones oēs ad certissimā diuinæ legis nor-
mam dirigere debent: ex quo etiam nomē
ipsū Episcopi deriuatū est. Epūs enim Græ-
ca vox est, à cōtēplando vel speculādo dedu-
cta. Vndē speculatore vocat eū Dñs apud Eze-
chielē dicēs, Fili hominis speculatore ddi re-
domui

Prudētia
Episcopi.

Ezechi.

Concio

domui Israel. Quę quidem prudentię virtus
 adeo curam publicam gerentibus necessaria
 est, vt hanc vnam Solomon (optione sibi à
 Deo data petendi quod veller) poposcerit:
 qua populum sibi commissum regere & in
 officio continere posset. Quę sanè eius peti-
 tio ita Deo placuit, vt non solum quam pe-
 tiuit prudentiam, sed opes etiam & gloriam
 quas non petierat, cumulatisimè fuerit im-
 partitus. Est enim hæc virtus adeo principi-
 bus necessaria, vt eadem in libris Sapientię
 de se ipsa testetur, Reges oēs per se vnam re-
 gum principatum tenere, & legum condito-
 res iusta decernere. Ipsius numine principes
 imperare, & qui autoritate plurimum valēt,
 iustitię moderationem tenere. Et haud mul-
 to post, virtutis huius vim idem Solomō
 per eiusdem prudētię personam ita exagge-
 rat, Audiens sapiens sapientior erit, & intel-
 ligēs gubernacula possidebit. Et rursus, Ser-
 uus sapiēs dominabitur filijs stultis: & inter-
 fratres hæreditatem diuider. Cumq; filius
 natura superior sit, & seruus inferior, adeo
 tamen potens est sapientia, vt ex seruo non
 modo liberum, sed etiam liberis superiorem
 faciat. Quamobrem meritò D. Greg. aduer-
 sus eos qui tantę huius virtutis præsidio de-
 stituti, pastoris officium inuadunt, clamat
 dicens,

3.Reg. 3.

Prou. 8.

Prou. 1.

Prou. 17.

Grego. in
 Pastora.

De officio pastorali.

Nulla res doceri præsumitur, nisi in-
 tenta prius meditatione discatur. Ab impe-
 ritis ergo pastorale magisterium qua temeri-
 tate suscipitur, quando ars est artū regimen
 animarum? Quid enim ex hoc consequi ne-
 cesse est, nisi quod à Domino dictū est, Cæ-
 ci sunt, & duces cæcorum. Cæcus autē si cæ-
 co ducatum præbeat, ambo in foueā cadūt?
 Cæcitatem vero hanc Dominus tanquā ma-
 ximum flagellum impijs p Prophetā cōmi-
 natur dicens, Ecce ego addam vt admiratio-
 nem faciam populo huic miraculo grandi &
 stupendo: peribit enim sapiētia à sapienti-
 bus, & intellectus prudentium eius abscon-
 detur. Sine prudentia autem & intellectu,
 quid præclarè poteris administrare, etiam si
 omnibus alijs virtutibus instructus sis. Hæc
 enim virtus vbiq; in literis sanctis fortitudi-
 ni antefertur: quoniam efficacior est ad res
 gerendas prudenter excogitata ratio, quam
 quæcunq; siue potentia, siue fortitudo hu-
 iusmodi consilio destituta. Vnde scriptū
 est, Ciuitatem fortium ascendit sapiens, de-
 struxitq; robur fiducię eius.

Mat. 15.

Esai. 29

Prou. 21.

III.

POST prudētiā sequitur in rebus agē-
 dis diligentia, & pia quędam pastoralis curę
 sollicitudo, quę velut aculeus quidam est &
 stimulus scopi.

Diligētia
 & solicia
 tudo Ep̄
 stimulus scopi.

Stimulus rerum gerendarum: quæ ad ob-
 staculis necessaria est, vt huius præcipue me-
 tionem fecerit Apostolus, cum officia singu-
 lis Ecclesiæ gradibus cõueniẽtia distribuẽs;
 pastori tribuit sollicitudinem dicẽs, Qui præ-
 est in sollicitudine. Quam ipse vsq; adeo re-
 tinuit, vt inter maximos labores, quos p. Dei
 gloria illastranda, Euangelioq; amplifican-
 do perpeffus fuit, instantiam suam quodia-
 nam, omniũq; Ecclesiarum Dei sollicitudinẽ
 cõnumerauerit. Cuius sanè illa sunt officia
 maximè propria, quæ mox explicauit, dicẽs.
 Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis
 scandalizatur, & ego non vrer? Huius vero
 imaginem vigilãs ille pastor nobis exhibuit,
 qui ex postulatõ socero ait, Die noctuq; estu-
 urebar & gelu, fugiebatq; somnus ab oculis
 meis. Si quid furto perierat, à me exigebas:
 ego damaum omne reddebam. Quòd si tan-
 ta cura materiales oues ab incurfu bestiarum
 peruigil pastor seruare debet, quid quæso par-
 est vt rationaliũ ouium pastor efficiat, quò
 eas ab incurfu & faucibus rugientium De-
 monum eripiat? Quam etiam curam satis
 quidem accurate Solomon sub fidei iussoris
 imagine depinxit, cum ait. Fili mi si spon-
 deris pro amico tuo, defixisti apud extra-
 neum animam tuam; illaqueatus es verbis
 oris

tuus, & captus proprijs sermonibus. Fac
 ergo quod dico fili mi, & temetipsum li-
 bera: quia incidisti in manum proximi tui.
 Discurre, festina, suscita amicum tuum,
 ne dederis somnum oculis tuis, neq; dormi-
 rent palpebræ tuæ: eruere quasi damula de
 manu, & quasi auis de insidijs aucupis: Qui
 bus verbis, videretur mihi Solomon pro di-
 gnitate curiam pastorali officij descripsisse.
 Videbat enim homo sapientia Dei: plenus di-
 gnitatem animarum, intelligebatq; similem
 dignitati curiam futuram: neq; dissimilem
 rationem de tam pretioso deposito exigen-
 dam: ac proinde tanta contentione curato-
 rem excitat, vrget, ac modis omnibus ex-
 timulat vt discurrat, festinet, suscite ami-
 cum suum: hoc est, vt admoneat, arguat, ob-
 secret, increpet, faciem commutet, & in o-
 mnes se vertat figuras, vt oues tandem quas
 sibi charissimas esse oportet, & amici no-
 mine censentur, ad operandum, debitumq;
 religionis officium exoluendum, excitet,
 ac vigilare, & sibi prospicere faciat. ¶ Iun-
 genda ergo est prudentia sollicitudo ac di-
 ligentia, sine qua prudentia ipsa manca
 esset & mutila. Quemadmodum enim na-
 tura, quæ homini animam & mentem dedit,
 corporis

Concio

corporis etiam membra tribuit, quæ veluti quidam satellites ac famuli mentis decreta perficerent: ita etiam prudentiæ adhibenda diligentia est, quæ celeriter exequatur quid quid matura prudentiæ deliberatione fancitum fuerit. Alioqui cum prudentia non ad contemplandum sed ad efficiendum instituta sit, quid proderit optima reperisse, si nihil tandem efficias? Quid aut excellentissimus in bello dux, aut experientissimus in mari nauta, aut medicus peritissimus utilitatis afferet, si quæ illi dictauerint, nemo exequatur? Quemadmodum enim non satis est audire legem Dei, nisi ea exequaris quæ ipsa lex præcipit: ita non satis est si prudentiam habeas, quæ agenda discernas, si diligentiam non adhibeas, quæ decreta perficias.

IIII.

Fortitudo Ep̄i.

SED alium adhuc comitem prudentia desiderat, nempe fortitudinem. Frequenter enim prudentia definit ardua. quædam propter virtutem esse aggredienda, manumq; ad fortia mittendam: ad quod neq; sola sufficit prudentia, neq; pares habet vires diligentia, si fortitudinis præsidio destituta sit. Sæpe enim Ecclesiæ iura ab inuasoribus defendenda, sæpe amissa bona repetenda, per multa quoq; potentibus viris quæ iniuste exigunt, neganda.

De officio pastoralis.

21

neganda, innumerabiliaq; multorum vitia vel obiurganda, vel refecanda sunt. Quid? quod cum hæreticis & hæreticorum fautoribus, & cum principibus sæpe viris decertandum est? Deniq; sicut ipse princeps pastorum Christus in petram offensionis, & in signum positus fuit: aduersus quem insurgeret mundus, & contra quem fremerent gætes, & principes conuenirent in vnum: ita quisquis locum eius tenet, & spiritum eius hausit, & munus exequitur, simile certamen se sciat esse futurum. Ea enim carnis & sanguinis natura est, ea ad malum procliuitas, vt semper aduersus spiritum spiritualiaq; decreta tota virtute decertet. Deniq; in eo loco Episcopus constitutus est, vt verè in illum cadat quod olim de Ismahele dictum est, Manus eius contra omnes, & manus omnium contra eum: atq; è regione fratrum suorum figet tectoria. Quata ergo ad hæc omnia fortitudine opus est? Nimirum tanta, quata olim Prophetas Dominus armavit, cum eos ad obiurganda hominum flagitia mitteret. Quo quidè spiritu afflatus & armatus olim Micheas, ait, Ego autem repletus sum fortitudine spiritus Domini, iudicio, & virtute, vt annuntiem Iacob scelus suum, & Israel peccatum suum. Hieremiæ verò Dominus ipse dicit,

Lucæ. 2.

Psal. 2.

Gen. 16.

Miche 3.

D Ego

Ego quippe dedi te hodie in ciuitatē munitā, & in colūnam ferreā, & in murū æreū super omnē terram, regibus Iuda & principibus eius. Ezechieli vero dicit, Ecce dedi frontem tuā valentiorē frontibus eorum: vt adamantē & silicē dedi faciem tuā. Vide quē so qua fortitudine armatus erat, qui adamanti comparatur. Adamas enim adeo impetrabilis est, vt ictus malleo, magis ipsum malleum conterat, quā ab eo coteratur. Qua mirabili fortitudine & inuictō robore, sancti Martyres & Prophetę vsq; adeo excelluerūt, vt non modo tormentorū ictibus nō cederent, sed illos etiam votis omnibus expetere: sicut idem ille Hieremias expetebat dicēs, Propterea laborē & miserā inuocabo. Vt fortis. n. athleta, adeo labores pugnasq; non extimescebat, vt vel eas etiam vltro incertamen vocaret: sic enim hunc locū explanat Hieronymus. ¶ Hac fortitudine munit⁹ erat sanctus ille Thomas Cantuariensis Antistes, quando nullis neq; suis neq; suorū claudibus flecti potuit, vt iniquo regi Ecclesię iura inuadere cupienti, cederet. Hac erat armatus Ambrosius, quando Theodosiū imperatorem propter admissum scelus ab Ecclesię ingressu prohibuit, quando publicā penitētiā indixit, quādo extra cācellos chori

ad

Hiere. 1.
Ezech. 3.

Hiero. su
per Aba-
cbuc. c. 1.

ad diuina stare fecit (quodq; his maius est) quando Imperatori Arriano basylicas petenti, & mortem etiā minitanti, in fracto animo restitit dicens, Tradere basylicas non possū, sed pugnare nō debeo: quia nō tradēdas, sed seruādas accepi. Quid vero Alexādrū Alexādriz antistitem, memorē? Nā & is Eusebij & Arrij potentissimorum hæreticorū telis ac minis orando magis quam pugnādo constantissimē restitit, vt Rufin⁹ autor est. Quid deniq; successorē eius Athanasū? cuius insuperabilem fortitudinē atq; constātiā totus aduersus eū concitatus orbis, superare non potuit? Quid verō in tantis rerū fulminibus faceret Epūs, fortitudinis huius armis dstitutus? Nēpe sine hoc tanto spū, sine his armis, sine hac animi magnitudine, ruet equitas, in nocētia iacebit, scalebit iustitia, integritas obsolescet, & omnis Ecclesiastica disciplina simul cōcidet: dū importunitati atq; tyrannidi impiorū cedit inermis & imbecilla prudentia. Quod euidēter planē D. Cyprianus in Epistola quadam ad Corneliū Papā his verbis exprimit dicēs, Quod si ita res est frater, vt nequissimorū timeatur audacia, vt quod mali iure & æquitate non possunt, temeritate atq; desperatione perficiant, actum est de Episcopat⁹ vigore, & de Ecclesię gubernādē

D 2

sublimi

Ruf. Hy
sto. Eccle.
lib. 1. c. 12

Cypri. in
Epist. ad
Cornel.

sublimi ac diuina potestate: nec Christiani
ultra aut durare, aut esse possumus, si ad hoc
uentum est, vt perditorum minas atq; insi-
dias pertimescamus. Et mox, Manere debet
apud nos frater fidei robur immobile, & sta-
bilis atq; inconcussa virtus contra omnes in-
cursus atq; impetus oblatratium fluctuum,
velut petrae obiacentis fortitudine & mole
debet obfistere. Et rursus, Conuitia eorū
quibus se & vitā suam quotidie lacerant nō
numemus, fultes & lapides, & gladios, quos
verbis parricidalibus iactitant, non perhorre-
scimus: quod in illis est, homicidę sunt apud
Deum tales, necare tamen non possunt, nisi
eis Dominus permiserit. Hęc est ergo forti-
tudo qua Episcopi pectus munitum esse de-
bet, vt ius, vt fas, vt innocentiam, fidemq;
tueatur, vt cum gregibus flagitiosorū homi-
num aduersus Ecclesię decreta pugnantiū,
conflictetur: quam si non habeat, non ascen-
dat cathedram: quia huic tanto muneri im-
par est. Sic enim ait Sapiēs, Noli fieri iudex,
nisi valeas virtute dirumpere iniquitatem.
Et apertius adhuc, Noli accipere ab homine
ducatum, neq; à rege cathedram honoris: ne
fortē extimescas vultum potentis, & ponas
scandalum in agilitatem tuam. Rectissimē
enim & grauissimē à Seneca dictū est, Odia
qui

*Ibidem.**Ecclesi. 7**Ibidem.*

qui nimium timet, regnare nescit. Quauis
enim (vt Sapiens quidam dixit) nullū sup-
plicium sit grauius publico odio, hoc tamen
supplicium propter Ecclesię salutem ac di-
sciplinam retinendam, constanti & erecto a-
nimo subeundum est. Propter hoc ergo pru-
dentię non modò diligentia, sed etiam forti-
tudo iungenda est: quę decretię prudētię
viam muniat, quoties arduum aliquid aggre-
diendum est. In quo etiam ipsius naturę mi-
rabilem rationem imitari debemus: quę in
appetendi potentia non modò vim concupi-
scibilem, sed etiam irascibilem velut satelli-
tem armatum posuit: vt quoties arduum ali-
quid animus concupisceret, spiritum quoq;
& impetū haberet generosum, quo in illud
irrumperet: ne ex difficultate rei desperatio-
ne concepta, necessarijs ad vitam opibus na-
tura destitueretur. Quā vi si aliquid animal
orbatum nasceret, non minus inter mon-
stra referendum esset, quam si altero aut oculo,
aut pede orbatum esset. Atq; hoc nomi-
ne appellare soleo eos omnes qui recta qui-
dem cupiunt, nihil tamen aut ex inertia, aut
ex infirmitate animi operantur: facile enim
pronuntio eos spiritualia quędam monstra
esse, quę vim quandam habeant qua recta cō-
cupiscant, non autem qua viriliter aggrediā-
tur

Concio
tur ea quæ rectè concupierunt.

V.

*Scientia
Episcopi.*

VLTIMO verò loco scientia necessaria est, quæ ipsam illustret ac dirigat in agendo prudentiam. Prudentia enim & scientia duo sunt velut oculi, quibus humana vita dirigitur & illustratur. Neque enim aut ingenium, aut naturalis prudentia per se sola sufficiunt ad humanarum actionum regulam constituendam: quæ non legibus nature solum, sed etiam diuini & humani iuris sanctionibus instituta est. Rectè enim Cicero, Ut ager, inquit, quauis natura fertilis, sine cultura fructuosus esse non potest, sic neque sine doctrina animus. Vnde merito illa sententia commendatur, Duplum quam alij vident, qui literas didicerunt. Denique Lactantius duabus rebus totius Christianæ philosophiæ summam credidit contineri, virtute scilicet, & scientia. At enim, Duo sunt, quæ simul efficiunt illud quod quaeritur: scientia id præstat, ut quomodo & quò perueniendum sit, nouerimus: virtus, ut perueniamus: alterum sine altero nihil valet. Quæ quidem sententia, non ad Episcopos modo, sed in vniuersum ad omnes homines pertinet, quicumque rectè vitam suam instituere volent. Qualis. n. si bene doctrina hominum vita esse poterit, à qua post

De officio pastoralis.

24

post diuinam gratiam operamque celestem, omnia ad bene viuendum lumina præstidiaque perenda sunt? Merito enim Cicero sub Philosophiæ nomine in eius laudem exclamat dicens, O vitæ Philosophiæ dux, o virtutis indagatrix, expultrixque vitiorum, quid non modo nos, sed omnino vita hominum sine te esse potuisset? Tu vrbes peperisti, tu dissipatos homines in societate vitæ conuocasti: tu eos inter se primo domicilijs, deinde coniugijs, tum literarum & vocum comunione iunxisti. Tu inuentrix legum, tu magistra morum, & disciplinæ fuisti. Tu vitæ tranquillitatem largita nobis es, & terrorem mortis sustulisti. Denique rogatus ipse summus inter philosophos Socrates, quid ei animal pulcherrimum videretur, Homo, inquit, scientia exornatus. Nulla enim fortuna est, qualibet humilis & abiecta, quæ doctrinæ splendore atque ornatu non fiat illustrior. Quod si in firmæ fortis hominibus tantum doctrina splendoris addit, quid eis præstabit, qui in excelso constituti, viuendi leges atque iura cæteris præscribunt? Quis ergo non videat quantum in his doctrina magis necessaria sit? In literis enim. (ait Chrysologus) prudens inuenit, vnde sapientior fiat: ibi bellator reperit, vnde animi virtute roboratur: inde princeps accipit, quò populos sub equalitate componat: nec aliquid in mundo potest

*Cicero. 5.
Tusc.*

*Chrysologus in Epist. qua
dam.*

D 4

potest

Concio

potest esse fortuna, quam literarum nōta
 geat gloriosa notitia. ¶ Quod si in omni for
 tuna (in ea præfertimque sublimior est) adeo
 laudabilis & necessaria esse scientia perhibe
 tur, quanto in Episcopo laudabilior, qui ocu
 lus mundi est, & velut Sol quidam in Eccle
 siæ cælo residēs, qui ignorantie noctem ab
 hominum mentibus depellat? Neq; mirum
 est, si Ecclesiæ solem Episcopū appellemus:
 quando ipse Dominus, & lucernam super cā
 delabrum positam, & lucem mundi Episco
 pos appellauit dicēs, Vos estis lux mundi.
 Quemadmodum ergo Solem cæteraq; lumi
 naria initio mundi Deus in firmamento po
 suit, vt lucerēt super terram: ita in firmamē
 to Ecclesiæ Episcopos quidem tanquam So
 les, alios verò doctores, tanquam cætera lu
 minaria & sydera ad illuminandas mētes ho
 minum designauit: vt lucē quam ipsi à Deo
 receperunt, alijs impartiantur. Ita enim di
 uina sapientia cuncta disposuit, vt infima di
 rigat gubernetq; per media. Et in supremo
 quidem rerum cardine Deus est, in imo autē
 populus, medius verò atq; sequester (vt al
 ter Moyses) Episcopus est, qui locum illius
 tenet, qui Dei & hominū mediator pro no
 bis factus est. ¶ Si ergo ad Episcopum perti
 net alios erudire, quomodo id, si doctrina
 careat,

Gene. 1.

Deut. 5.

De officio pastorali.

25

careat, præstare poterit? Sicut enim fieri nō
 potest, vt Sol illuminet, si obscurus sit & ca
 liginosus: ita neq; doctoris munere perfungi
 is poterit, qui ignorantie tenebris inuolutus
 fuerit atq; demersus. Quod si ita sit, quid
 ex hoc consequi necesse est, nisi id quod Sal
 uator ait, Si lumen quod inte est, tenebræ
 sint, ipsæ tenebræ quantæ erūt? Hac ergo de
 causa Apostolus Petrus iam iā moriturus,
 Clementē sanctissimū virū, & in omni eccle
 siastica disciplina eruditum, pro se in Eccle
 siæ pastorem suffecit: iussitq; vt idē Clemēs
 hoc ipsum Iacobo fratri Domini, et Hieroso
 limorū Episcopo literis significaret. Nec ve
 rearis (inquit) ne fortè multum de meo exi
 tu contristandus sit, cum id me pro pietate
 sustinere non ambigat. Erit autem ei gran
 de solatium, si didicerit quod post me nō im
 peritus aliquis, aut indoctus, aut ignorās di
 uini verbi mysteriū, & Ecclesiastici ordinis
 disciplinam, vel doctrinæ regulam nesciens,
 susceperit cathedram meam. Scit enim, quia
 si indoctus & inscius officium Doctoris ac
 cipiat, sine dubio discipuli & auditores igno
 rantie tenebris obuoluti, in interitū demer
 gentur. Hactenus verba Petri, q̄ Clemens
 ipse in Epistola ad Iacobum fratrem Domi
 ni refert: per quæ liquido cōstat quantopere
 animarū

Matt. 6.

To. 1. Cō
 cil. 30. 33.

animarū curā habēti necessaria doctrina sit.
 ¶ Quid. n. est in officio pastorali, quod eius
 luce & splēdore non indigeat. Nam & ad di
 iudicanda dogmata fidei, & ad lites Ecclesie
 dirimendas, & ad populū instituendū, & ad
 quæstiones in rebus ambiguis dissoluendas,
 ac deniq; ad discernendū inter leprā & non
 lepram, ita scientia necessaria est, vt absq; ea
 nihil magis possis definire, quam si oculis ca
 ptus, velles de coloribus iudicare. Quo circa
 Dominus Leuitas olim a cætera populi tur
 ba separauit: quos ad ministerium tēpli, stu
 diumq; diuinarum legum relictis omnibus
 humanæ vitæ negotijs, destinauit: vt huic
 studio semper intenti discerēt, quod postea
 rudi populo traderēt. Quod cum alij reges,
 tum maximē sanctus Iosaphat diligentissi
 mē curauit: qui sacerdotes & leuitas per oēs
 regni sui ciuitates dispersit: qui librum legis
 in manibus tenētes, homines instituerēt, &
 ad diuina præcepta informarēt. Quod exē
 plū catholica Ecclesia imitata, in cōcilio Car
 thaginēsi 4. instituit, vt Epi alia quidē per a
 lios officia ministrarēt, ipsi verō studio diui
 næ legis, orationi, & prædicationi ab omni
 bus alijs negotijs feriat, se totos addicerēt.
 ¶ Deniq; quā necessaria sit in Epi scientia
 atq; doctrina, defectus eius apertē declarat.
 Maximū enim bonū esse necesse est, cuius sit

Nume. 8

2. Par. 19

defectus maximū malū. Quale vero sit hoc
 malū, apertē indicat Esaias ppheta: qui inter
 maximas populi calamitates hęc enumerat, *Esai. 3.*
 qđ Dñs auferat à Iuda & Hierusalē senē, &
 cōsiliariū, & prudentē eloquij mystici. Cum
 enim Dñs ciuitatē illā & regnū, ppter negle
 ctam religionē & virtutē demolliri veller,
 abstulit prius fundamēta atq; columnas oēs
 quib; ciuitatis & regni salus nitebatur. Colu
 mnæ autē erāt cōsiliarij, & prudētes eloquij
 mystici: quibus sublatis, cū religione & pru
 dētia ciuitas pariter esset interitura. Sublato
 n. doctore atq; doctrina, neq; fides, neq; reli
 gio, neq; iustitia, neq; vllū in ciuitate p̄sidiū
 siue diuinū siue humanū reliquū erat. Satis
 igitur demōstratū esse puto, quā magna Ec
 clesie calamitas sit sacerdotū ignorātia. Quo
 circa sūma ratione in sacra Tridētina syno
 do decretū fuit, ne quis ad cathedrā Ecclesie
 deligeretur, qui nō esset sacris aut: canonicis
 literis ita imbutus, vt vel Iā Doctor laurea
 rus, vel doctoris laurea dignus esset. Alioqui
 meritō Dñs quereretur id qđ olim per pro
 phetā cōq̄stus ē, Tenētes legē nescierūt mē,
 & pastores p̄uaricati sunt in me. Terrenis
 enim cupiditatibus & negotijs implicati, qui
 legem Domini scire atq; docere debuerunt,
 vtrāq; curam cum discendi, tum docendi
 abiecerūt. Quo quid esse potest indignius?

Hier. 2.

Ridiculosa (ait Sanctus quidam) res est, vel potius periculosa, speculator cæcus, doctor inscius, præcursor claudus, prælatus negligens, & præco mutus.

- 1. Cor. 8.* Sed quoniã ab Apostolo didicimus, quòd scientia inflat (non quidem suo, sed hominũ vitio: qui bonis sæpe rebus ad perniciẽ abutuntur) ideò danda opera est, vt hæc ipsa scientia humilitatis virtute condiatur, ne turgescat, fastu, & auctori suo noceat, quod alijs præsidio esse solet & saluti. Id quod D. Gregorius admonet his verbis, Summa cura providendum est, ne accepta sapiẽtia, cum ignorantia tenebras illuminat, lumen humilitatis tollat: & iam sapientia esse nequeat: quæ & si locutionis virtute fulgeat, elationis tamen velamine cor loquentis obscuret. Deniq; vera & salutaris scientia nõ fastum, sed dolorem nobis ingenerare debere prædixit. Solomon, cum ait, Qui addit scientiam, addit & dolorem. Habet enim Sapiens oculos quibus veras rerum facies agnoscat: datq; semper operam ne falsa boni specie fallatur. Plurima enim sunt quæ (vt elegãter Poeta quidam dixit) geminas habent facies: foris alba, sed intus nigra: suo fallunt oculos spectata colore. Cùm ergo vir Sapiens non fallaci rerum specie ducatur, intelligatq; omnia ferè quæ

ante oculos conspiciuntur, fucata esse atq; fallacia, & (instar libri illius, quem Ioãnes in Apocalypsi Angelo tradente voravit) in ore quidem dulcia, sed in ventre paulo post amara esse: nihil in rebus humanis videt, quòd non Heracliti lachrymis prosequatur: quod non funestum, fragile, calamitosum, et miseratione dignum deprehendat. Hinc est quod D. Gregorius ait, Vera scientia afficit, non extollit: nec superbiẽtes quos impleuerit, sed lamentantes facit: qua quisq; cùm repletus fuerit, priori loco se scire appetit: & iam sui conscius, tanto per illam robustius sapit, quanto se infirmum in illa verius recognoscit.

Hæ sunt Patres ampl. gemmæ & margaritæ prætiõsissimæ quæ in ornatu Põtificis præcipue nitere debent, quæ illum coram Deo & hominibus ornatissimum faciunt. Quibus si nobilitas & generis splendor accesserit, adeò ministerium hoc absolvitur, vt nihil in eo desiderari posse áplius videatur. Omnes enim hæ virtutes, ipsa nobilitate nescio quo pacto nobilitantur. Si enim Poætæ dicere licuit, quòd gratior erat pulchro veniens in corpore virtus: quanto ea erit illustrior, si cum maiorum gloria, generisq; claritate iungatur? Neq; illustrior modo, sed potè

*Spo. or.**Greg. in Moral.*

potentior etiam, atq; ad ecclesie commoda-
tatem utilior. Sic enim Solomó ait, Utilior
est sapientia cum diuitijs: & plus prodest vi-
Eccle. 7. dentibus Solem. Sicut. n. protegit sapientia,
sic protegit pecunia. Quod etiá elegáter in-
geniosus Poëta significauit dicés, Haud fa-
cile emergūt, quorū virtutibus obstat res an-
gusta domi. Cōstat igitur plurimū accessio-
nis fieri his virtutibus, si ad eas & potētia &
nobilitas accesserint, quæ facultatis plurimū
ad res gerēdas, & autoritatis ad potētū vim
reprimēdā conferre solēt. Cæterū existima-
re solā nobilitatē ad hoc tantū munus pro
dignitate obeundū, sufficere, & in illa rerū
omniū summā collocare, eorū est, qui vitam
omné in otio, luxu, atq; desidia traduxerūt,
nec vllis virtutū, aut literarū studijs animū
excoluerunt: quos Cleantes Phūs insignis,
vna tantum forma à brutis differre dicebat:
ideoq; cū his clarissimis ornamentis destitu-
ti sint, ad vnā nobilitatem gratis omnia refe-
renda esse arbitrantur.

VI.

*De præci-
puiis Epi-
scoporū
officijs et
primū de
officio cō-
cionāti.*

CÆTERVM quoniā hæc generali-
ter dicta sunt, nec satis Epi vitā describunt,
quæ suas habet actiones, quibus potissimū
nititur, dabitur mihi Patres aplissimi veniā,
si quæ præcipua eius officia sint, paucis atti-
gero.

gero. Scitis enim in doctrina ea quæ de mori-
bus est, generales Canones, nisi ad specialia
descēdas, parū esse vtilis audiētibus. Ex his
igitur virtutibus quas hæctenus cōmemora-
uimus, tanquā ex fontibus, oīa officiorū ge-
nera quæ ad Episcopi munus pertinet (quæ
& multa & varia sunt) hauriūtur. Nec enim
tantarū rerū momenta, quibus animarū sa-
lus, & æterna vita cōtinetur, sine maximarū
& pulcherrimarū virtutū officijs sustentari
possūt. Inter quæ, primū ac principē locū si-
bi vēdicat munus cōcionandi: hoc est, mētes
hominū densissimis ignoratiæ tenebris op-
pressas, illuminandi, & diuinis legibus infor-
mādi. Hoc inquā præcipuū Episcoporū mu-
nus est. Quēadmodū. n. in cœlesti illa hierar-
chia superiores angeli, illumināt inferiores:
ita in Ecclesiastica, Episcopi (qui in supre-
mo Ecclesiæ cardine cōstituti sunt) cæteros
illuminare, diuinis legib⁹ informare, à vitijs
ad virtutē auocare, & cōtinēter tanquā do-
minicæ gregis canes aduersus lupos, & tetra
ac funesta vitia oblatrare debent. ¶ Quali
vero vinculo ad hoc Episcopi astringātur, a
pertissima similitudine Dominus apud Eze-
chielem indicat dicens, Terra cum induxe-
ro super eā gladiū, & tulerit populus terræ
virum vnum de nouissimis suis, & consti-
tuerit

Eze. 33.

tuerit eum super se speculatorem: & illi viderit gladium venientem super terram, & cecinerit buccina, & annunciauerit populo: audiens autem quisquis ille est sonitum buccinæ, si nō se obseruauerit, veneritq; gladius & tulerit eū, sanguis ipsius super caput eius erit. Sonum buccinæ audivit, & non se obseruauit, sanguis eius in ipso erit: si autē se custodierit, animam suam saluabit. Quod si speculator viderit gladium venientem, & non insonuerit buccina, & populus non se custodierit: veneritq; gladius, & tulerit de eis animam: ille quidem in iniquitate sua captus est: sanguinem autem eius de manu speculatoris requiram. Et tu fili hominis speculatore dedi te domui Israel: audies ergo ex ore meo sermonem, & annuncias eis ex me. Si me dñte ad impium, Impie, morte morieris: nō fueris locutus, vt se custodiat impius à via sua: ipse in iniquitate sua morietur: sanguinē autem eius de manu tua requiram. Hactenus verba Domini sunt. In quibus videtis Patres quali vinculo astricti sitis ad hominū scelera & flagitia obiurganda: hominesq; de salutis suæ periculis admonendos. Quibus verbis quid quæso dici potuit terribilius? Quis ad hoc periculum non expallescat? quis in dignitatis huius specula constitutus

(quanuis

(quanuis innocētissimē viuat) de salute suā se omnino putet esse securū, cui aliena etiā crimina timenda sint? Et cum omnes in hac vita in summis periculis agamus (quæ tota vel tentatio, vel militia esse perhibetur) in quantis quæso periculis versabitur, qui non de vna solum anima, sed de tot animarū gregibus rationem redditurus est? Dormiebāt quidem Apostolicæteri instante Dñi passio-
ne, vnum tamen Petrum Dominus arguit dicens, Symon dormis? Aliorum enim somnus Petro imputatur: quippe qui in tanto fidei rerumq; omnium discrimine, non vigilare modo, sed alios etiam ad vigilandum cohortari debuisset. Nam si ciuilibus legibus æquissimo iure constitutum est, vt si nauis aliqua gubernatoris ignauia naufragium faciat, omnis ab illo mercium personarūq; iactura seuerissime exigatur: culpa nē Episcopos vacare arbitrabimur, si animæ illorū fidei cōmissæ, ipsorum culpa ac negligentia pereant? Quare vsq; adeo populus & sacerdos inter se coniūcti sunt, & colligati, vt vix flagitiū aliquod in populo reperiatur, quod in eum qui populi curam gerit, nō aliqua ratione conijci possit. Id quod D. Chrysol. a
perrissimā similitudine explicat in hunc modum. Quemadmodum vidēs arborem folijs
E pallētibus

Iob. 7.

Mar. 14.

Chrysol. in
Tracta.
de Symb.

pallentibus marcidam, intelligis vitram
 quod in radice latere: ita cum videris popul-
 lum indisciplinatum, sine dubio intelliges
 sacerdotium eius non esse sanum. Quando
 etiam horologium dissolutum perperam de-
 signat horas, nemo culpam in solam operis
 fabricam conijcit, sed in eum maxime cuius
 curae commissum est: ita cum Ecclesia (quae per
 feculsiimi cuiusdam horologij ordinem imi-
 tari debuisset) temere agitur, culpa omnino
 modo in populū peccantē, sed etiam in po-
 puli rectorē cōferenda est. Hinc etiā est, quod
 tanta illa Hierosolymitana ruina, Chaldeo-
 rum furore edita, principibus populi ab Hie-
 remia Propheta attributa est: quorū erat re-
 ligionē tueri, numen infensum placare, & a
 sceleribus populū deducere & reuocare. Sic
 enim Propheta ait, Prophetae tui viderūt ti-
 bi falsa & stulta, & nō aperiebāt tibi iniqui-
 tatē tuā, vt te ad pœnitentiā prouocarēt. Quo
 factū est, vt sublata pœnitētia, qua & peccata
 redimēda, & Deus erat placādus, acrius in de-
 linquētes sauiret diuina iustitia. Id quod vi-
 tio contigit speculatorū: qui cū impēdentē
 calamitatē prospicere, & populū instantis pe-
 riculi admonere debuissēt, officio suo defue-
 rūt: ideoq; illarū omniū impietatū quas cohi-
 bere debuerāt, participes facti sunt. Sic enim
 D. Greg.

Thren. 2.

D. Greg. ait, Faciētis proculdubio culpā ha-
 bet, qui quod potest corrigere, negligit emēda-
 re: & nihil potest non puniri suo, qui punien-
 dus est alieno peccato. Id ipsum etiā testa-
 tur Prosperus his verbis, Ille cui dispensatio com-
 missa est, etiā si sanctē viuat, si tamē perditē
 viuētes arguere aut erubescit, aut metuit cū
 omnibus qui eo tacete perierūt, perit. Vide-
 tis Patres Ampl. quo vinculo ad correptiōis
 & prædicationis officij Episcopi attringan-
 tur. Quod si ita est, quid de illis quæso cēsen-
 dum erit, qui in alios hac sarcina transmissa,
 huic se penitus officio subtrahunt? Quid igi-
 tur hi respōdere poterūt, cū ab eis Dominus
 commissi, & tamen amissi tam pretiosi de-
 positi rationem Propheticis illis verbis exi-
 gat dicens, Vbi est grex qui datus est tibi, pe-
 cus inclitū tuum?

Prosperus
 vit. contē
 pla.

David.
 33.

Nec tamen soli ipsi populū erudire tenen-
 tur, sed coadiutores etiam huius ministerij
 summa cura debent inquirere. Olim enim
 initio nascentis Ecclesie ita erat cura pasto-
 ralis officij distributa, vt vni ciuitati aut e-
 tiam oppido, vnus Episcopus præficeretur.
 Pretiosissimum enim illud animarum depo-
 sitū, Ecclesie fidei commissū, multis custodi-
 tuti adseruari posse arbitrabatur; si vni tā-
 mē crederetur. At nūc mutata rerū cōditioe,

vni plures ciuitates & innumera penè oppi-
da, velut vni viro plures vxores, iunguntur.
Cum vero ipse sit verus Ecclesiæ magister,
nec tot locis doctrinæ suæ copiâ facere pos-
sit: nec parochos habeat qui id vbiq; præsta-
re cōmode queant, reliquū est, vt quod plu-
rimis olim Episcopis cōmitti debuerat, plu-
rimis nunc Episcoporum vicarijs comitta-
tur: ne verbī diuini pabulo oues destitutæ,
fame pereāt. Vbi enim hæc cura neglecta est,
passim videmus (quod sine multis quidem
lachrymis refferri nō potest) permultos ho-
mines ethnicorum, vel potius pecorū mo-
re vitam agentes, nihil minus quam de futu-
ra vita, aut horrendo Dei iudicio, aut æter-
nis piorū, vel impiorum præmijs, vel suppli-
cijs cogitare: adeo vt in paganismum quen-
dam degenerasse videantur. Quorum lamē-
tabile sortē ipse Dñs ac Saluator noster mi-
seratus fuisse scribitur: quia erant (inquit)
homines sicut oues absq; pastore. Tales enim
pastores interdū habēt, vt perinde sit ac non
haberent. ¶ Quanta verò sit hæc calamitas,
fatis apertè declarauit antistes & Propheta
Domini Zacharias, qui spiritu Dei afflatus,
Assa regi ex cede Æthyopum cū clarissimo
triumpho redeunti, occurrēs dixit, Audi me
Assa, & omnes viri Iuda, Dominus vobiscū,
quia

Mar. 6.

2. Par. 15

quia fuistis cum illo. Si quæsieritis Dñm, in-
uenietis eum: si autem dereliqueritis eū, de-
relinquet vos. Transibunt autem multi dies
in Israel absq; Deo vero, & absq; lege, & ab-
sq; sacerdote doctore. Animaduertite quæ-
so quanta sit calamitas carere magistro atq;
doctore. Cū. n. nulla calamitas maior ex-
cogitari possit, quam sine Deo in hac vita ef-
fe (qua gentiles oppressos fuisse Apost. testa-
tur) quos sine Deo fuisse in hoc mundo cō-
memorat, cum illa tamen Zacharias coniu-
git, eiq; veluti parem facit, tali sacerdote
carere, qui doctoris munere perfungatur.
Adeò enim hæc duo connexa sunt & colligata,
vt alterum ex altero consequatur. Quis
enim mihi Deum annuntiabit, si deest denū-
tiator sacerdos? Quomodo. n. (inquit Apo-
stolus) inuocabūt in quem non crediderūt?
aut quomodo credent ei quem non audie-
runt? quomodo verò audient sine prædicā-
te? ¶ Quam etiam calamitatem satis suppli-
cium illud exaggerat, quod Dominus ipse
per Prophetam minatur dicens, se missurū
famē, nō famē panis aut sitim aquæ, sed famē
audiēdi verbi Dei. Quæ ergo sterilitas defle-
da magis est, quam ea, quæ animabus verbi
Dei pabulum adimit? Lamentatur Ioel Pro-
pheta (idemq; pastor ouium) sterilitatem fa-

Ephe. 12.

Rom. 10.

Amos. 8.

mēq; pecorum, dicens, Ad te Domine clamabo: quia ignis comedit speciosa deserti: & flamma succendit omnia ligna regionis. Sed & bestia agri velut area sitiens imbrem suspexerunt ad te: quia exsiccati sunt omnes fontes aquarum. Si ergo tanta miseratione Propheta sterilitatem siccitatemq; deserti propter peccata hominum immissam profequitur (quo fiebat vt pecora fame & siti conficerentur) quis quæso dignè lamentabitur tot castella, tot oppida, tot deniq; hominum greges sparsim per agros & rura degentes, fame conficiti: in quibus aquarum cœlestiū fontes exsiccati, & spiritualis doctrinæ gramina penè exusta sunt: quibus inclitum pecus pretiosissimo agni sanguine redemptum, alendum erat? Si verò tam acerbo luctu plangit Hieremias, quod paruuli petierint panē, nec esset qui frangeret eis: quo putas dolore plangendum esse, quod rationales oues pabula cœlestis vitæ exquirant, nec accipiant: cum tamen ad ea comparanda sibi interdum filijsq; suis victum adimant, dum multo labore parata & quærita bona, Ecclesiæ ministris offerunt: à quibus tamen vicissim pabula non accipiunt: corporalia sua seminātes, nec tamen spiritualia metentes? O miserandā tēporum commutationem. Initio quidē nascens

scens Ecclesiæ gratis Apostoli euangelizantes cum ferè nihil à populis acciperent, omnigenere cœlestium diuitiarum eos locupletabant: modo contra cū tam magnos Episcopi redditus accipiant, vix ouibus sibi creditis vitæ pabula subministrant. Quorsum ergo Ecclesia tam ampla stipendia sacerdotibus designauit: vt quod multos olim Episcopus alere potuisset, vnus modo possideat, nisi vt omnium vices suppleat, qui omniū stipendia solus percipit? Nam si ius, si ratio, si sacra Concilia, si sancti patres, si ipsa sublimitas & perfectio Episcopalis ordinis exigit, vt Episcopi domus, familia, & mensa frugalitas sint, & honesto apparatu, non luxu commēdata, cur tot aureorum millia vni Episcopo frugaliter secundum Ecclesiæ canones victuro, destinantur: nisi vt habeat quæ in necessitates pauperum, & in hos pios ac necessarios vsus possit impēdere? Quam quæso principi pastorū Christo rationē de sibi commissis ouibus reddet, quæ ipso vel dormiēte, vel negligēte fame pereūt: nisi forte ita desipimus, vt arbitremur, satis iusta causa ouium iacturā excusari posse, si pastor desidia torpēs, id ignoret? Qua frōte aū illū pastorē, quātācharas haurit oues suas, vt nō dubitauerit, p̄ ipsis sanguinē sūdere, & se ipsū illis in cibū p̄bere.

is apparebit, qui neq; terrenas quidem opes, quibus verbi Dei ministros alere posset, pro illarum salute effundit? Quod si bonus & legitimus pastor animam debet ponere pro ouibus suis, quomodo hoc nomine dignus erit, qui pro eis neq; pecuniam ponit? Cū enim (vt ait Grego.) incomparabiliter maior sit anima qua viuimus, terrena substantia quam possidemus; qui non dat pro ouibus substantiam suam, quomodo pro eis daturus est animam suam? Deniq; contra hos ipsos pastores terribiliter intonat Dominus per Ezechielem dicens, Væ pastoribus Israel qui pascebant semetipsum: non ne greges à pastorebus pascuntur? Lac comedebatis, & lanis operiebamini: & quod crassum erat occidebatis: gregem autem meum non pascebatis. Quod infirmum fuit non consolidastis, & quod ægrotum non sanastis: quod contractum est non alligastis, & quod abiectum est non reduxistis, & quod perierat non quæristis: sed cum austeritate imperabatis eis, & cum potentia. Et dispersæ sunt oues meæ, eo quod non esset pastor: & factæ sunt in deuotionem omnium bestiarum agri: & dispersæ sunt. Errauerunt greges mei in cunctis motibus, & in vniuerso colle excelso, & super omnem faciem terræ dispersi sunt greges mei: & non erat qui

Ioannis.
10.

Greg. in
Homil.

Ezechi.
34.

qui requireret: non erat inquam qui requiret. Quæ verborum conduplicatio magnam quandam doloris vim innuere videtur, & quam sit Dño ingrata atq; molesta ouium illa inofficiosa & inhumana derelictio, aperte demonstrat. Quò verò miserabilior ouium causa est, eò grauior & inexcusabilior pastorum culpa existit: ad quos protinus Dominus per eundem Prophetam clamat, Ecce ego (inquit) ipse super pastores requiram gregem meum de manu eorum, & cessare eos faciam, vt vltra non pascant gregem, nec pascant amplius pastores semetipsos, & liberabo gregem meum de manu eorum, & non erit vltra eis in escam. Verum de ratione docendi satis. Facile. n. ex his omnibus patere credo, qua lege tum per se, tum per alios gregem Domini verbo pascere atq; doctrina, Episcopi astringantur.

VII.

NEC tamen satis est verbo pascere, nisi multo magis pascant exemplo. Longum enim iter est per verba, breue & efficax per exempla. Verba enim certis temporibus, certa quædam dogmata docet, vita verò immaculata omnia genera virtutum omni tempore prædicat: nec solum prædicat, sed omnes etiam ad imitandum prouocat, & viam quam ingrediantur

Exemplar
pbitatis
Eps.

Lactanti ingrediāturostēdit, & in ea se comitē prēbent.
us. Deniq; homines (ait Lactāri⁹) malū exēpla
 quā̄m verba: quā loqui facile est, p̄stare verō
 difficile: quantoq; alterum altero difficilior
 est, tanto vtilius atq; pręstantius. Vnde gra
 uissimē & prudentissimē Seneca dixit, Eum
 elige doctōrē, quem magis admireris cū vi
 deris quā cūm audieris: cuius videlicet quā
 uis sit admirabilis eloquentia, mirabilior ta
 men sit ipsa vita: atq; ita potentius ad virtu
 tē trahat homines cum videtur, quā cum
 auditur. Talis ergo debet esse vita pastoris:
Hierony. quam Diuus Hieronymus depinxit his ver
 bis, Ea debet esse cōuersatio & eruditio Pō
 tificis, vt omnes motus & gressus, & vniuer
 sa eius opera notabilia sint. Veritatem men
 te concipiat, & eam toto habitu resonet, &
 ornatu: vt quicquid agit, quicquid loquitur,
 doctrina sit populorum. Discant igitur (ait
 quidam) Episcopi ab Abimelech subiectos
 non tam dictis quam factis ad imitationem
Iudicū. 9 incitare. Ille quidem lignorum fascēs & facie
 bat & portabat: ac suis, Quemadmodum, in
 quit, vidistis me facientem, ita & vos facite.
 Virtutis enim species pulcherrima est: & quę
 ipsa per se homines, nō solū ad amorem, sed
 etā ad imitationē sui trahat. Quēadmodū. n.
Gre. nyss. (vt Greg. Nyssē. ait) fragrātia aromata suo
 odore

odore circumfusum aërem complent: sic bo
 ni viri pręsentia proximos iuuat. Hac vero
 inestimabili virtutum fragrātia totum ad se
 mundum Apostoli allexerunt, qui verē dice
 re potuerūt, Christi bonus odor sum⁹ Deo. *1. Corin. 2*
 Nihil enim in rebus humanis virtute aut fra
 grātius aut suauius: si quis sensum habeat ad
 eiusmodi suauitatem percipiendam. Sic pla
 ne fragrauit Apostolus Paulus, qui de se
 ipso ita dicit. De cætero fratres, quęcūq; sūt
 vera, quęcūq; pudica, quęcūq; iusta, quę
 cūq; sancta, si qua virtus, si qua laus discipli
 nę, hæc cogitate: quę & didicistis, & accepi
 stis, & audistis, & vidistis in me. Vides ergo
 illum nō modo verbo, sed multo magis exē
 plo, non aures tantum, sed oculos etiā intue
 tiū, virtutū suarum splēdore docuisse? Hoc
 est aut quod pastoribus Dñs potissimū cō
 mendauit dicēs, Sic luceat lux vestra coram
 hominibus, vt videant opera vestra bona, &
 glorificent patrem vestrum qui in cælis est.
 Ea enim sanctitate atq; firmitudine animi
 pollere debet Episcopus, vt etiam cū lau
 dabiliter operatur, ne laudari appetat, neq;
 timeat: neq; inanis glorię periculum ita ve
 reatur, vt à publicis virtutum officijs absti
 neat. Deniq; ita operari debet quemadmo
 dum D. Greg. pręscribit dicēs, Sic sit opus *Grego.*
 in pu

in publico, quatenus intentio maneat in ob-
culto: vt & de bono opere proximis præbea-
mus exemplum, & tamen per intentionem
(qua soli Deo placere quærimus) semper
optemus secretum. ¶ Habet autem hæc do-
cendi ratio vim quandam admirabilem ad
animos hominum studijs virtutum inflam-
mandos. Deuotus enim miles (vt Bern. ait)
non sentit sua, cum benigni ducis contue-
tur vulnera. Propter quod strenuissimus ille
dux Iulius Cæsar (vt Cicero auctor est) nun-
quam militibus dixisse fertur, ite illuc, sed ve-
nite huc. Participatus enim cum duce labor,
persuadetur militibus minor. Hinc D. Cy-
prianus Cornelium Pontificem laudat, quod
exemplo suo populum sibi subiectum ad fi-
dei confessionem incitauerit. Dum præce-
dis (inquit) ad gloriam, multos feceris glo-
riæ comites: & confessorem populum suase-
ris fieri, dum primus paratus es pro omnibus
confiteri. Denique tantum valet optimi prin-
cipis exemplum, vt historiæ proditum sit, no-
bilem quandam ciuitatem in Phrigia, quæ
publicè & magno ciuium consensu Christi
fidem profitebatur, cum tempore Diocletia-
ni nulla ratione abduci potuerit vt cometi-
tios Deos adoraret, obsessa ab impiorum
exercitu, vniuersa sine vlllo sexus aut ætatis
discrimi-

Bernard.

Cypria. in
Epist. ad
Corneli.

merimine incenditur: tanta impiorum cru-
delitate, vt nullus omnino ciuis huius vrbs
calamitati superfuerit. Cuius beati numero
siquid martyrij auctor & dux extitit pietate &
religiõe, magnitudineque animi clarus. Ada-
ctus Italus natione. Huius enim in. cõfessio-
ne Christi constantiam omnis populus se-
quutus est: eoque duce clarissimi martyrij pal-
mam adeptus. Quid quæso hic nuda verba
sine huius tam magnificæ virtutis exemplo
potuissent? Videtis ergo Patres quanto ma-
iorem vim ad persuadendum habeant exem-
pla quam verba? ¶ Ceterum quemadmodum
bonorum nos pastorum exempla tam po-
tenter ad virtutem alliciunt, ita contra ma-
lorum, longè potentius ad malum trahunt:
natura enim nostra (vbi per peccatum lapsa
est) ad vitia quam ad virtutes procliuior exi-
stit. Nihil enim (ait quidam) tam facile di-
scimus quam turpitudinem: & nihil tam dif-
ficile didiscimus. Ideoque (vt Greg. ait) ne-
mo in Ecclesia magis nocet, quam qui per-
uerse viuens, nomē aut gradum sanctitatis te-
net. Hinc Aug. Omnis qui malè viuunt in cõ-
spectu eorum quibus præpositus est, quantum
in ipso est occidit: & fortè qui imitatur, mo-
ritur, qui non imitatur, viuunt: tamen quantum
ad illum pertinet, ambos occidit. M. etiam
Tullius

Greg. in
Past.Aug. lib.
de Pasto.

Cice. 3. de Legi.

Tullius eadem de principi seculari dicit: que ad Ecclesiæ principes non minus pertinent: Nec solum (inquit) vitia concipiunt ipsi principes, sed ea infundunt in civitatem: neque ob sunt quod solum ipsi corrumpuntur, sed etiam quod corrumpunt: plusque exemplo quam peccato nocent. Ecce quo iure teneatur Episcopus non modo verbis, sed etiam exemplis commissam sibi plebem erudire: & ab omni maleficio abstinere, ne tot animarum reus apud Deum sit, quod exemplo suo traxerit in ruinam.

VIII.

Visitatio Episcopi.

SEQUITUR deinde aliud non minus necessarium visitationis officium: quod multis nominibus Pastoribus convenit. Convenit enim eis primum, quatenus prædicatores & magistri Ecclesiæ sunt. Prædicatores enim in sacro eloquio modo per nubes, modo per fluuios, modo per quadrigas & sacra illa animalia quæ in spiritu vidit Ezechiel, designantur. Si ergo nubes sunt, debent utique; peruolare terras, quocumque eas voluntas gubernantis circumduxerit. Si fluuij ab Ecclesiæ paradyso pfluentes, debent igitur varias terrarum oras salutaribus undis irrigare, ut fructum referat æternæ vitæ: aliud quidem trigessimum, aliud sexagesimum, & aliud cetesimum. Si vero animalia sunt, thesaurum Evangelij trahentia, non

Ezech. 1.

ita non ergo uno in loco consistere: sed terram omnem circumire, & cælestes quas ferunt opes omnibus exhibere debent. Idem etiam eis convenit quatenus pastores sunt: quibus precipitur ut diligenter agnoscat vultum pecoris sui, suosque; greges considerent ut videlicet earum morbos; pericula, pabula, custodes, & cætera que illis necessaria sunt, diligenter provideant. Nec ad hoc sufficit quæcumque confusa & veluti perfunctoria, atque per manus aliorum tradita cognitio. Ait. n. ipse Saluator, Bonus pastor proprias oves vocat nominatim: per quod, non obscuram sed distinctam & apertam cognitionem voluit significare. Ad eodem. n. animabus pascendis, curandis, dirigendis, & ad æternæ satietatis pabula deducendis intensus esse debet, ut nihil sit quod modo ad hanc provinciam pertineat, quod illi non sit in conspectu, & velut in numero positi. Ita. n. intendere debet omnibus, quasi singulis, & ita singulis, quasi omnibus. Idem etiam munus convenit ei, qua ratione vices Dei gerit in terra. Si. n. recte à Sapiente quodam dictum est, regem animatum esse imaginem Dei: quid de Episcopo dici par est, qui seipsum illius numinis officium atque personam in terris sustinet. Quomodo vero se Dominus ipse cum gregibus suis gerat, per Ezechiel nobis aperte innuavit dicens, Ecce ego ipse requiram oves meas,

Ioannis. 10.

Eze. 34.

meas, & visitabo eas: sicut visitat pastor gregem suum in die quando fuerit in medio ouium suarum dissipatarum. Quod perierat, requiram, & quod abiectum fuerat reducā, & quod contractum fuerat alligabo, & quod infirmum fuerat consolidabo, & quod pingue & forte custodiam, & pascam illas in iudicio: hoc est, magna æquitate atq; prudentia quidquid illis expedierit curabo. Quæ omnia pietatis officia à summo illo sempiternoq; pastore christo inuisibiliter præstita, sancti præfules dum Ecclesias sibi creditas sancte & accurate visitant, prouidentissime exequuntur. Grex nanq; vniuersus inuisitur, illius mores exquiruntur, basilicæ reparantur, dissidia componuntur, concubina rij castigantur, ludi legibus prohibiti profligantur, boni viri fouentur, mali corripuntur, inopes subleuantur, vitia publica eliminantur, & morbidæ oues (ne contagio suo cæteris inficiant) à reliquo grege separantur. Hæc omnia quibus beneficia præstat boni pastoris visitatio. Pastores vero officij huius immemores, grauer Dñs apud Zachariam his verbis increpat. Sume tibi vasa pastoris stulti: quia ecce ego suscitabo pastorem in terra, qui derelicta non visitabit, dispersum non quæret, contritum non sanabit, & id quod

stat non

stat non enutriet: carnes tantum pinguium comedet, & vngulas eorum diuider. O pastor & ydolum derelinquēs gregē. Gladius super humerum eius, & super oculum dextrum eius: quia nimirum & virtus operandi, & lumen intelligēdi ab eo tollitur: vt omnibus bene operandi præsidijs destitutus, in omnia malorum præcipitia ruat. Hunc pastorem à Propheta hoc in loco descriptum interpretes Antichristum esse cōmentantur. Quod si ita est, diligentissimè sane pastoribus prouidendum: ne in tantum dedecus incurrant, vt tā tetri atq; detestādi pastoris nomine iure notari possint. Neq; vero satis est si vicaria ministrorum suorum opera (dum rectè valent) vtantur, cū ipsismet præcipiatur vt non segniter, sed diligenter agnoscant vultū pecoris sui, & proprias oues vocent nominatim. ¶ Multa præterea passim in visitationibus sese offerunt, quæ non cuiuslibet ministri, sed ipsius Episcopi auctoritatem, dignitatem, potestatem, atq; opes interim requirunt: quæ quoniam solitis maiora sunt, maiori etiam auctoritate tractanda & componenda sunt. Quibus nullo modo deesse is potest, qui eam auctoritatē quā cū officio, tū etiam ex redditib⁹ habet, ab Ecclesia ideo accepit, vt in eius utilitatē

¶

cōmō

Concio

eōmodumq; refundat. ¶ Antiquum deniq;
Prouerbiū est, hæri oculo equū crassum ma-
ximè atq; pinguem reddi : & quòd optimus
simus sint vestigia dñi: quæ quidem sentētia
facile indicat, quātū vtilitatis ouibus ex hoc
pastorali munere & prouidētia peruenturū
sit. Si. n. nihil magis impingat equū, quam
oculus & præsētia domini: nihil etiā magis
impinguabit oues, quā oculus & præsētia
veri & legitimi pastoris. Rectissimè. n. scriptū
est, Rex qui sedet in solio iudicij, dissipat o-
mne malū intuitu suo, hoc est, magestate &
fulgore præsētiæ suæ. Quemadmodū enim
matutinus lucis splendor nocturnas tene-
bras fugat: ita sancti pontificis præsētia ve-
lut spiritalis quidam Sol, tenebras flagitio-
rum & perditorum hominū virtutis suæ
fulgore depellit.

IX.

*Seueritas
& census
ra Epi.*

POST visitandi munus proximū erat
vt de ministrorum delectu habendo, iusti-
tiaq; in distributione beneficiorum seruan-
da, diceremus: quæ sane cura & diligentia ad
Ecclesiam sanctè augustēq; gerendam, illi-
usq; integritatem & splendorem tuendū, est
in primis necessaria. Sed quoniam de ea sa-
tis supra dictum est (cum de præstantia ac
dignitate ministrorum eligendorum disse-
ruimus,

De officio pastorali.

38

fūimus) ad aliam iustitię partem, quæ in fla-
gitiorum punitione sita est, Episcoposq;
quam maximè decet, gradum faciamus.

Hoc enim vel maximè ad eos pertinet: vt
partim publicè, partim secretè: partim ad-
monitionibus, partim etiā legitimis pœnis vi-
tia & clericorum & laicorum insectentur.
Alioqui timendum illud est quod Diuus
Gregorius comminatur dicēs, Qui proximi
mala respiciunt, & tamen silentio linguā
premunt, quasi conspectis vulneribus, vsum
medicaminis subtrahunt: & eò mortis au-
tores fiunt, quò minus quem poterant cu-
rare, nolunt. Idem etiam in Epistola qua-
dā, Qui non corrigit, resecanda cōmittit: &
facientis culpam habet, qui quod potest
corrigerè, negligit emendare. Quæ verò
sit huius correptionis vtilitas, ab eodem
Gregorio explicatur his verbis, Dum vnus
corrigitur, plurimi emendantur: & melius
est vt propter multorum salutem vnus cō-
demnetur, quā vt per vnus impunitatem
multi periclitentur. Rectè enim Cicero, In
corpore, inquit, si quid eiusmodi est quod
reliquo corpori noceat, vri ac secari pati-
mur, vt membrorū aliquod potius quàm to-
tū corp⁹ intereat: sic in Reip. corpore vt totū
saluū sit, quidquid pestiferū est amputetur.

*Grego. in
Pastor.*

*Idem. in
Regis.*

*Idem. in
Regis.*

Cicero.

Concio

¶ A quo tamen officio quosdā crudelis quædam miseratio, quosdam vero aut maledicorum aut potentium metus reuocat. Ait. n. Hiero. super illud Esai. Vos enim depastistis vineam, & c. Reor hoc fuisse inter senes & principes veteris populi, quod inter præbiteros & Episcopos nostri temporis. Nostri ergo principes cum pauperes delinquentes publicè arguant & confundāt, diuitibus peiora peccantibus, nec nutum quidem faciunt. Cōtra quos in clamat D. Greg. dicēs, Si ab increpatione idcirco reticemus, quia contra nos derisoris odia insurgere formidamus, non iam Dei lucra, sed nostra quærimus. ¶ Contra illos verò qui crudeli miseratione abutentes, impunita mala relinquunt, ita Chrys. ait, Iustitia sine misericordia, non est iustitia sed crudelitas: misericordia verò sine iustitia, nō est misericordia sed fatuitas. Alterum ergo alteri miscendum est: & faciēdū quoddam ex utroq; temperamentū: vt & iustitia sit clemēs, & misericordia non remissa: id quod in ipsa consecratione Episcopis iniungitur, cū ibidem eis præcipitur, vt in tranquillitate censuram æquitatis non deferant. Quæ duo munera D. Grego. ita partitur, vt in pœnis quidem seueritas, in verbis verò lenitas retineatur. Ait enim linguā quidem

Hierony.
in Esay.

Gregor.

Chrys.

De officio pastoralis.

39

quidem esse debere blandam, manum verò seueram: quo fit vt hac ratione vinum pariter et oleū lauciati vulneribus infundatur. Id quod plenissimè a D. Bernardo seruātū fuisse, declarāt illa eius verba dicentis, Quātum ego compatiar, & si quid solatij possē impendere, quām libenter id facerem, nouit ille quem nihil latet. Verūm si de pœnarum diminutione solatium præbere voluero, crudelis & immisericors ero: quātum enim subtraham de pœna, tantum de corona furabor: tantum defraudabo fructus, quātum de semēte subtraxero: siquidē modica seminis detractio, non modicū est mēsis detrimētū.

Bernard.
sup. Qui
habitat.

X:

CÆTERVM si ita in Episcopo iustitia fulgere debet, multo ergo magis misericordia, & q̄ ab ea procedit eleemosyna: quæ sicut inter laudes Dei prima est, ita etiā esse debet inter eius qui personam Dei gerit in terra. Neq; n. ideo solum oleo perungūtur Episcopi cum consecrantur, vt ad lucendū accensos, & ad palestram præparatos se esse intelligant: sed illa etiam fortasse de causa, vt misericordiæ & lenitatis (quæ pontificū dignitatem maximè decet, & olei nomine in diuinis literis sæpius designatur) admoneantur. Quæ quidem virtus in Apostolis mirū

Eleemosy
na & mi
sericor
dia Epi.

F 3

in me

in modum semper enituit: qui simul & animarum & corporum pastores, pauperumq; patres esse voluerunt. Inter quos Apostolus Paulus, qui sacramentorum etiam ministeria alijs comittebat, vt ipse totum sese in ministerium verbi traderet, ab hoc tamen beneficentiae ministerio non abstinuit: sed seipsum cum socijs diligentissimum operarium prebuit: vt collectas vndiq; a fratribus eleemosynas, perduceret in Hierusalem. Quid autem est quod populi gratiam & charitatem pastori magis conciliare possit, quam liberalis beneficiorum & eleemosynarum largitio? Id adeo verum est, vt nec euangelizandi officium, nec exempla virtutum, nec ipsa etiam operatio miraculorum, ita amabilem & commendabilem Episcopum faciat, vt eleemosynarum liberalitas. Quod aperte ex ipsis Domini verbis colligimus, ad ludæos post conuiuium illud celeberrimum (in quo tot hominum millia quinq; panibus satiata sunt) dicentis. Amen dico vobis quæritis me, non quia vidistis signa: sed quia comedistis de panibus. Quid quæso vel mirabilius, vel magnificentius, vel maiori honore dignius, quam signa illa ingentia quæ filius Dei edebat in mundo? At natura humana tanto se ipsam amore complectitur, suisq; comoditatibus vsq; adeo in

tenta

tentâ & infixâ est, vt omnibus signis, portentosisq; miraculis suas rationes anteferat: maioriq; Dominum benevolentia & honore prosequatur, quod populorum famem expleuerit, quâ quod ingentia miracula ediderit. Hinc vulgata illa Philosophi sententia, Amabile bonum, vnicuiq; autem proprium. Unde manauit & illa, Qui beneficia inuenit, compedes inuenit: imo & aliquid compedibus maius. Vincula enim hæc pedes tantum ligant, beneficia vero non modo corpus, sed etiam mentem, animum, atq; precordia ipsa nexibus charitatis vinciunt. Propter quod Solomon ait, Victoriâ & honorem accipiet qui dat munera: animam autem auferit accipientium. ¶ Quid, quod liberalitas non solum honorem & benevolentiam, sed virtutis & sanctitatis opinionem parit? Vulgus enim vtilitatis suæ studiosus, non alios putat esse bonos, quam beneficos. Quo factum est vt apud Hebræos eadem vox & sanctos significet & beneficos, adeo alterum alteri vicinum esse putatur. Deniq; celebratur & illa sententia, Liberalitate teguntur vitia, avaritia nudantur. Sed quid miramur si vulgus beneficentia sanctitatem definiat, cum eadem etiâ definiat diuinitatem? Quot. n. homines olim in Deos imperitum vulgus reulit, quia benefici &

F 4

salutares

Proth. 22.

1. Cor. 10.

Ioa. 6.

Concio

salutares hominibus fuerunt. ¶ Et quidem mihi non postrema hæc causa fuisse videtur, cur tantopere Episcopis eleemosynarū largitio cōmendaretur: quod per eam potissimum & popularium suorum benevolentiam, & probitatis opinionem (sibi maximè necessariam) conciliarent: qua illorum animos & ad obediendum alacriores, & ad imitandum promptiores, & ad doctrinam percipiendam paratiores redderent. Quam enim Oratores in initio dicendi benevolentiam verbis aucupari nituntur, hanc Episcopi (qui Ecclesiarum doctores atq; magistri sunt) non verbis compositis, sed benefactis & eleemosynis sibi conciliare debent. Quare, quemadmodum eiusdem artificis est & ferrum igne mollire, & in quam volueris figuram transformare (alterum enim sine altero fieri nequit) ita eiusdem ministri est, & populum præceptis instituire, & animos eorum beneficijs ad audiendum præparare. Neq; n. tantum ignis vis & efficacia valet ad ferri duritiæ molliendam, quantum beneficia ad hominum animos cōmutandos, atq; omni ratione flectendos. ¶ Verum non hæc sola causa Episcopos ad misericordiã incitare debet, sed illa etiam quod ad hoc potissimum tam amplos ab Ecclesia redditus acceperunt, non vt cum principibus,

De officio pastorali.

41

et principibus & potentibus seculi factu. & luxu carent, sed vt in opum ac viduarum miserijs subuenirent, & pauperum patres essent: vt potè qui illius personam gerunt, qui pater appellatur orphanorum, & iudex viduarum. Quod munus Ecclesia ab Apostolis derivatum fidelissimè retinuit, eo etiam tempore quo misere à tyrânis exagitata, tenuissimo patrimonio alebatur. Tempore enim Cypriani (quâuis crudelissima in christianum nomen persecutio sæuiret: qua & ipse Cyprianus & Cornelius pontifex maximus, multiq; alij glorioso occubuerunt martyrio) Ecclesia tamen pauperes atq; viduas nō paruis sumptibus alebat, vt ex Epistolis eiusdem Cypriani facile liquet. Rogatus enim per epistolam, liceret nē homini christiano minus agere, vt hac arte viueret: respondit: nequaquam id ad grauitatem & dignitatē christiani nominis conuenire: Quod si is minus nō hēret vnde viueret, transiret ad Ecclesiam suam: ibidem victum cum alijs eiusdem inopiæ cōfortibus accepturus: si modo cibus innocentibus contentus esse vellet. Nunc autem cum Ecclesia opibus fidelium non sibi solum, sed etiam indigentibus ditior facta sit, merito ij conquerebuntur, illud D. Bernar. obijciētes, Clamant nudi, clamant famelici, conquere-

conqueruntur & dicunt, Dicite pontifices, in sacro quid facit aurum? Nunquid à sacro expellit frigus aut famem? Nostrum est quicquid expenditis: à nobis extrahitur crudeliter, quod consumitis inaniter. Et per eundem Bernar. ad quendam Canonicum, Conceditur tibi si altari seruias, vt de altario viuas, non tamen quod emas freno deargétata, grisea, variaq; pellicea: Quicquid ergo præter necessarium victum & vestitum de altario retines, tuum non est: rapina est, sacrilegium est. Quibus verbis quid acrius dici potuit? Idem etiam penè Hieronymus his verbis, Præter victum & vestitum, & manifestas necessitates, nihil cuiquam tribuas, ne filiorum panes canes comedant. Idem etiam super illud Isaiæ, Rapina pauperum in domo vestra, ita ait, Rapina pauperum in domibus sacerdotum qui Ecclesiæ opes sibi thesaurizant, & in delicijs abutuntur, quæ ad sustentationem pauperum datur: & sibi referunt, vel propinquis distribuunt: & aliorum inopiam suas vel suorum diuitias faciunt. His etiã addo Apostolorum Canonem hac ipsa de re ita statuèrem. Omnium negotiorum ecclesiasticorum curam habeat Episcopus, & ea velut Deo contemplante dispenset, nec liceat

Berna. in
Epistola.

16. q. 1. Si
cupis.
Hiero. in
Esay.
Esay. 3.

12. q. 2. c.
Quisquis.

licet ex ijs aliquid omnino contingere, aut parentibus proprijs quæ Dei sunt condonare: quod si pauperes sint, tanquam pauperibus subministret: ne eorum occasione Ecclesiæ deprædentur. Diuus etiam Augu. in Serm. quodam ita ait, Memento quod pauperem vitam sacerdos gerere debet: & ideo si superbam habet, si magno gaudet beneficio, præter victum & vestitum pauperibus dare non differat. ¶ Sed quid mirum est si hoc alijs consulat Augustinus, quando ipse hac tanta liberalitate non contentus, non modo sibi subtrahebat, quod pauperibus erogaret, sed etiam quando nihil supererat quod distrahere posset, ipsa quoq; vasa dominica ab altaris ministerio sublata, conuari iubebat, & dari: malle altaribus ornatum, quam pauperibus alimenta deesse. Vsq; adeo enim ad Episcopum pertinere credebatur pauperes alere, vt quando non poterat suis, eos etiam Ecclesiæ opibus in periculo & fame sustentaret. Quid vero Diuum Ambrosium comemorem, qui non solum vasa dominica vt captiuos redimeret, confluit, sed propter hoc etiam opus libentissime inuidiam & calumniam sustinuit: Cuius verba (quoniã pestus referunt Episc.

Augu. in
Serm. ad
Here.

Concio

*Ambro
lib. 2. de
Officiis.*

Episcopi vere christiani) non gravabor hōs
in loco ascribere: quæ ad hunc modum ha-
bent. Nos aliquando in invidiam incidimus
qui confregerint vasa mystica, vt captiuos
redimeremus, quod Arrianis displicere pote-
rat: nec tam factum displicere, quam vt esset
quod in nobis reprehenderēt. Quis autem
est tam durus, immitis, & ferreus, cui displic-
ceat quod hōmo redimitur à morte: scēmina
ab impuritibus barbarorum (quæ grauio-
res morte sunt) adulescentulæ, vel pueruli,
vel infantes ab ydolorum contagijs, quibus
mortis metu inquinabantur? Quam causam
& si non sine ratione aliqua gessimus, tamē
ita in populo persecuti sumus, vt confitemur:
multoq; fuisse cōmodius astrueremus,
vt animas Domino, quam aurū seruaremus.
Qui enim sine auro misit Apostolos, & Ec-
clesias etiam sine auro congregauit. Aurum
Ecclesia habet, non vt seruet, sed vt eroget,
& subueniat in necessitatibus. Quid opus cū
studire quod nihil adiuuat? An ignoramus
quantum auri atq; argenti de templo Domi-
ni Assyrj fustulerint? Nonnē melius cōflat
sacerdos propter alimoniam pauperum (si
alia subsidia desint) quam sacrilegus conta-
minata a sportet hostis? Nonnē dicturus est
Dominus, Cur passus es tot inopes fame e-
mori?

De officio pastoralis.

43

mori? Et certe habebas aurum, vt ministras-
ses alimoniam, Cur tot captiui deducti in cō-
mercium sunt, nec redempti? Cur tot ab ho-
ste occisi sunt? Melius fuerat vt vasa viuē-
tium seruares, quam metallorum. His non
posset respōsum referri. Quid enim diceret?
Timui ne templo Dei ornatus deesset. Re-
sponderet, Aurum sacramenta non querūt:
neq; auro placent, quæ auro non emuntur.
Ornatus sacramentorum, redemptio capti-
uorū est. Et verē illa sunt vasa pretiosa, quæ
redimunt animas à morte. Ille verus thesau-
rus est Domini, qui operatur quod sanguis
eius operatus est. Tunc vas dominici san-
guinis agnosco, cum in vtroque videro redē-
ptionem: vt calix ab hoste redimat, quos san-
guis à peccato redemit. Quam pulchrum vt
cū agmina captiuorū ab Ecclesia redimū-
tur, dicatur, Hos Christus redemit: Ecce au-
rum quod probari potest: ecce aurum vtilē:
ecce aurū Christi, quod à morte liberat: ecce
aurū quo redimitur pudicitia, quo seruatur
castitas. Hos ergo malui vobis liberos trade-
re, quam aurum reseruare. Hic numerus ca-
ptiuorum: hic ordo præstantior est, quā spe-
cies peculorum. Huic muneri proficere de-
buit aurum redemptoris, vt redimeret peri-
clitantes. Agnosco infusum auro sanguinē
Christi,

Concio

Christi non solum irrutilasse, verum etiam diuinæ operationis impressisse virtutem, redemptionis munere. Hastenus cœlestis fistula Ambrosius, cuius pietatē D. Aug. (de quo supra mentionem fecimus) cæteri; Patres sanctiss. secuti sunt. Quorum exempla fatis superq; esse debent, vt hæc virtus omnibus Christi vicarijs quā cōmendatissima sit.

XI.

*Parcitas
& modestia
Ep̄i.*

VLTIMO tandem loco inter Episcoporum virtutes collocanda mihi est pulcherrima parcitatis & modestiæ virtus: quæ ad ea omnia quæ supra diximus maxime necessaria est. Si .n. Episcopi patres pauperum esse perhibentur, si vñdecunq; idoneos verbi Dei prædicatores ad se asciscere: quos expensis illi suis (quando ecclesiasticæ non suffecerint) alere debent: si rudes etiam & imperitos sacerdotes & ministros erudire & literis instituere eos expedit, necesse est vt moderata familia ac mensa contenti sint: quatenus ex facultatibus eorū supsit, quo omnia hæc onera sustentare possint. Sic .n. Saluator noster (cū discipulorum pedes abluere vellet) linteo ita sese præcinxit, vt extremæ eius partes superessent, quibus lotos discipulorū pedes abstergeret. Ad quē modum Ep̄i ita facultatibus suis vti debēt, vt semper
ex eis

De officio pastoralī.

44

Ex eis portio aliqua reliqua fiat, quæ pedibus Ecclesiæ (idest pauperibus sustentandis) deseruire possit. Opes enim Ecclesiæ in manibus boni dispensatoris positæ, subsidia sunt pauperum, alimēta viduarum, adiumenta virtutum, redemptio peccatorum, stipendia prædicantium, rudimenta simplicium, sustentatio Deo dicatarū virginū, instauratio tēplorū, Collegiorū studiorūq; institutio. Hæc enim omnia opes Ecclesiæ bene collocatæ præstare possunt: quæ si in alios vsus effundantur, deerunt Episcopo pietatis præsidia, & instrumenta virtutum. ¶ Sed quia non pauci sunt qui ab hac opinione dissentiant, cum ad Ecclesiæ amplitudinem & regendi auctoritatem maximè interesse credunt ex amplis redditibus amplas quoq; domos & familias principum huius seculi more sustentare: atq; hūcerū strepitū ad Episcoporum dignitatem pertinere (à qua detrahi putant quiddam ab huiusmodi apparatu & splendore detrahitur) examinemus quæso vigilanter, quid in hac tanta re sequendum, quid ve declinandum sit: videamusq; diligenter quid ratio, quid auctoritas, quid sanctorum patrum exēpla, quid deniq; sacrorum Conciliorū decreta nobis insinuēt. Neq; enim in hac grauissima causa (quæ

(quæ totius vitæ pastoralis caput est) suos quisq; affect⁹, priuataq; cõsilia (quæ variè cor rûpi ac deprauari possunt) cõflectari debet: sed Ecclesiæ & sacrorum conciliorû, sancto rumq; patrum sententiæ, atq; decreta ab omnibus (tãquam cœlestia quædam oracula) sequenda sunt: quibus omnis humana ratio facile concedere, & tanquam vexilla sua sub mittere debet. ¶ Et ratio quidem ipsa dicitare videtur, vt ex duobus cõmodis quod maius sit amplecti debeat, quisquis rectè sapere velit. Colloceus ergo ex altera parte autoritatem et dignitatem quæ splendore domestici apparatus, & amplæ familię cõparari potest: ex altera vero constituamus omnia quæ commemorauimus cõmoda, quæ ex paritate & modestia episcopalis familiæ consequuntur (dum quæ sibi Eps subtrahit, in hos pietatis & religionis vsus conuertit) quis non videat quãto posteriora hæc & maiora, & diuiniora, & magis Ecclesiæ necessaria sint, siue salutem ouium corporalè, siue spũalè spectare velis: Quid tibi ista dignitas & amplitudo tam magno pretio comparata, conferre poterit, si ijs opibus destituaris, quibus tantas res perficere, tantisq; malis subuenire possis? Quid tua ista frigida nudaq; autoritas, pietate vacua, nullisq; in populum

pulũ beneficijs suffulta, per se poterit præstare? Cum enim nulla re magis populariũ & reuerentia & beneuolentia conciliari possit quam eleemosynis & largitate beneficiorum (vt antè mōstrauimus) quæ magis quæso populus & diligit, atq; suspiciet, quam eũ quem patrẽ agnoscit beneficijs, episcopũ virtutibus, pastorem officio, diuitem beneficentia, potentem subleuatione miserorũ, & pene diuinum hominẽ cõtẽptu omnium terrorum bonorum? Talem enim virum homines, non vt hominẽ sed vt numẽ aliquod suspiciũt & venerantur, quẽ Deũ vident esse miseris, Deum afflicto, Deũ egẽtibus, oppressis, & calamitosis. Si enim omne rarũ, & mirabile & pretiosum est: quid hoc tẽpore rarius, quã nō abire post aurũ, nec sperare in pecuniæ thesauris? Hic enim est quẽ verè mirantur homines, & de quo meritò quærant, Quis est hic, & laudabimus eum? Fecit enim mirabilia in vita sua. Animum enim excelsum (inquit Seneca) quid quid miramur timemusq; ridentem, & terrena omnia velut ex alto despicientem, cœlestis potẽtia agit: sine qua ad tantum fastigium humana virtus peruenire non potest, Hoc ergo est quod veram & solidam autoritatẽ & gloriam meretur: non fastus, lu-

rus, & pompa (Amor enim, vt recte sapiēs quidā dixit, potentia & metu non cōflatur) quę in principe seculari fortassis tolerāda, in principatu vero ecclesiastico minus ferenda sunt. ¶ Præterea, si episcopus in altissimo perfectionis cardine positus est: ad maiorēq; virtutum omnium perfectionem quā monachi cuiusvis ordinis etiam Carthusiani, tenentur: quomodo in summā illam Euangelicę apostolicęq; vitę amplitudinem quam profitentur, cōuenire potest immodicus fastus, & luxus, totq; greges famulātium adulātūq; seruorū, tot vasa auro argētoq; nitētia, tot cibi lautissimi, tot vina p̄tiosa, tot peregrina & trāsinarina fercula, tātus deniq; apparatus & pōpa secularis. ¶ Præterea, si Episcopus ipse doctor est & magister Ecclesię, qui fideles omnes ad vitę sobrietatē & parcitatem, atq; ad terrenorum bōnorum & pōparum seculi contemptū (quibus in baptismo renuntiarunt) verbo & exemplo exhortari debet: qua quæso fronte & autoritate hoc ab alijs exiget, quod ipse non præstat? Occurrit enim ei protinus ad Nepotianum ita scribens Hieronymus. Non confundant opera tua sermonem tuum: ne cum in Ecclesia loqueris, tacitus quilibet intra se dicere possit, cur ergo hæc quę dicis ipse non facis?

Hiero. ad
Nepotia.
Epist. 2.

facis? Delicatus magister est, qui pleno ventre disputat de ieiunijs. Accusare auaritiam & latro potest. Sacerdotis Christi os, mens, manusq; concordent. ¶ Denique si rectē à Patribus definitum est, Episcopi munus nō tam honorem esse quā onus: nec tam principatum quā ministerium: nec tam dominiū quā liberam & ingenuā seruitutē (sic enim Paulus ait, Cum liber essem ex omnibus, omnium me seruum feci, vt omnes facerē saluos) labori ergo ac ministerio, & seruituti, non fastui, & luxui inseruiendum est. Et ne me huius sententię autorē singas, audi Diuum Bernardum ita definiētem. In omnibus exemplo Apostoli honorificabitis ministerium vestrum: ministerium inquam, nō dominium: ipsum quidem honorificabitis, non vos. Nam qui quærīt quę sua sunt, se cupit honorari, non ministerium. Honorificabitis autem, non cultu vestium, non fastu equorum, non amplis ædificijs, sed moribus ornatis, studijs spiritualibus, ac bonis operibus. Hactenus ille. Quis ergo sanctissimi huius viri integerrimo iudicio atque sententię subscribere renuat ac recuset? Audi etiam D. Chrysostomum pōtificē clarissimū eadem de re ita differētem. Differentia (inquit) dignitatis facta est inter sanctos,

1. Cor. 9.

Bernard.
in Epist.

vt vnus sit Episcopus, alius minister: contumacia vero carnis coegit, & peruersitas mundi, & operatio inimici, vt honores videantur esse, sed reuera non sunt, nisi ministeria. Hactenus ille. Quibus addo etiã D. Hieronymum super illud Apostoli, Siquis Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat, ita munus Episcopi definientẽ. Opus, ait, hoc esse naturæ, non dignitatis, labore non delicias: non crescere fastigio, sed humilitate decretere: vt fiat seruus & minister hominum propter Christũ. Si ergo Episcopus seruus est & minister Ecclesiæ, vt seruus ergo & minister, non vt princeps se gerere debet, ne ei à Domino illud Ezechielis impropereetur, Cum austeritate imperabatis & cum potentia. ¶ Præterea si (vt Saluator ait) Episcopus est velut ciuitas quædam supra montẽ posita, ad quamoẽs in angustijs tum corporis, tum animæ constituti confugere, & velut fons quidam publicus: vnde omnes sitiẽtes bibere: & vt communis quædam vnguentorũ omnium apotheca, vnde morbofi omnes malorum suorum medicamenta expetere debeãt: si idẽ est etiam doctor insipientium, magister infantium, lumẽ eorum qui in tenebris ambulant: à quo cæci lumen, paruuli doctrinam, dubij consilium, inopes

1. Tim. 3.

Ezechi.

34.

Mat. 5.

inopes subsidium, viduæ protectionem, infirmi sospitatem, & varijs tentationibus, scrupulis, & tribulationibus pressi, medicinam pariter & auxiliũ quærere debẽt (Domus enim Episcopi & asylum & oraculum totius debet esse ciuitatis: vnde & antiqui patres olim iuxta ecclesias habitantes, liberum sine custode aditum cunctis ad se venientibus præbebant) quomodo abiecti & inopes homines familiariter Episcopum conuenire poterunt, & ab eo vel opem exigere, vel consilium: quem videant tot vallatũ famulis, tantoq; apparatu & splendore nitentem: qui pauperis ita perstringat oculos, vt in primo limine tanta oppressus luce vltro pedẽ referat? Quomodo Episcopus sese ad huius infirmi humuntionis humilitatem ex tam sublimi gradu demittet, aut quomodo pauper audacter, libere, & familiariter tali toq; doctore & consiliario vti poterit: qui principis magis quã doctoris personam referat? Certe hic aut persona deponenda est, aut officium abijciendum: male enim inter se ista cohærent, & personam principis agere, & humilibus consentire, & cum infimis hominibus (quãdo res ita postulat) paterna charitate familiariter agere. ¶ Verum quid opus est aut rationibus aut Patrũ testimo-

nijſ hanc cauſam agere, cum habeamus ſa-
 crorum canones Conciliorum, qui eis hanc
 eãdem parcitatem atq; modeltiam præſcri-
 bunt? Sic enim habet Concilium Cartha-
 ginenſ, 4. cui D. Auguſt. interfuiſſe dicitur.
 Epiſcopus pauperem domum & vilẽ ſup-
 pelleſtilem habeat, dignitatemq; autoritatis
 ſuã, fide & meritis quærat. Quid igitur ad
 hæc dicemus? quis iudicium ſuum tanto-
 rum patrũ autoritati, imo & Spiritui ſan-
 cto, in Concilijs præſidenti atque definiẽti,
 audeat anteferre? Neque verò ita hic conſu-
 litur parcitati, vt non etiam autoritati con-
 ſulatur. Verum hanc expetimus non fuca-
 tam & vanam, & quæ ſolis externis rebus
 (quæ nihil ad nos attinent) nitatur: ſed quæ
 ſolida & vera ſit, quæ virtute, ſapientia, ſan-
 ctitate, liberalitate, magnitudine animi, fidu-
 cia in Deum, & recte factis comparatur. Si
 enim ex omnium philoſophorũ & gentium
 communi conſenſu vni tantum virtuti ho-
 nor, dignitas, autoritas, & reuerentia debe-
 tur: quòd virtus rerũ omnium dñã ſit ac re-
 gina: quo iure magis hanc Epiſcopi autori-
 tatẽ promereri poterunt, quã virtutis ac
 ſanctitatis præſtantia? Nam qui diuitijs, qui
 veſtibus, qui ſpectui exhibetur honor: is pla-
 ne falſus, indignus, & fucatus eſt. Rectiſſi-
 me

me enim à Seneca dictum eſt, Non faciunt
 equum meliorem aurea frẽna: nec hominẽ
 meliorem fortunæ ornãmẽta. Quemadmo-
 dum enim in auro, & gẽmis, & in ipſa etiam
 corporum pulchritudine cernere licet aurũ
 aliquòd verum, aliquòd autẽ adulterinum:
 gẽmas item veras & adulterinas: corporis e-
 tiam pulchritudinem verã à naturaq; ipſa
 bributam, aliam verò arte, fallacijs, & fucò
 quæſitam: ita ſane mirari nemo debet, ſi ho-
 nor aliquis atque autoritas vera ſit, quæ
 meritis & virtute comparatur: fucata verò
 alia, quam ſtulti & imperiti rerum æſtimato-
 res opibus & potentiaẽ tribuunt. Sic enim
 apud Ciceronem legimus. Gloria eſt ſolida
 quædam res, & expreſſa, non adumbrata. Ea
 eſt conſentiens laus bonorum, incorrupta
 vox bene iudicantiũ de excellenti virtute.
 Illa autem quæ ſe eius imitatricem eſſe vult,
 temeraria, atque inconſulta laudatrix fama
 popularis, ſimulatiõe honeſtatis formã eius
 pulchritudinẽq; corrũpit. Tu ergo quæ ha-
 bẽt ſpeciẽ glorię, collecta ex inaniffimis ſplẽ-
 doris inſignibꝰ, cõtẽne: breuia, fugacia, & ca-
 duca exiltima. Hmõĩ. g. gloriã præcipibꝰ ſecu-
 li pmittamus: abſit autẽ, vt Eccleſię principes
 veris honorũ fõtibꝰ omiſſis, fucatos & falla-
 ces exquirãt. Id. n. calamitoſiſſima illa ætate

1. T uſc. 3.

sub Antiocho Tyrano, quando sacra omnia violata sunt, contigisse memorant hystoriæ Machabeorum: cum principes populi & sacerdotes, patrios honores pro nihilo habentes, Græcas glorias optimas arbitrabantur: Patrij enim honores erant qui virtuti, qui religioni, qui fidei, & meritis vitæ reddebantur: quibus, cum sacerdotes destituti essent, ad falsos honorum titulos, nempe opes, apparatus, pompasq; Ethnicorum confugebant. ¶ Quis enim nesciat principatum seculi in hoc ab Ecclesiæ principatu distare, quod ille carnalis sit & terrenus, hic vero spiritualis atque cœlestis? Quod si ita est, quis dubitet illum quidem terrenis, hunc vero cœlestibus spiritualibusq; potissimum opibus niti debere? Quid igitur naturam rerū inuertim? Quid peregrina mutuam? Quid celeriter interituris æterna commutamus? Quid humana diuinis cōmiscemus? Cur dū aliena & peregrina sequimur, nostra relinquimus? & velut proditores & trāsugæ, in ipsis Dei castris, sub alienis signis militamus? Sed quid ago? Video enim non modo Ecclesiæ, sed multos etiam seculi principes non fastum & luxum, sed sobrietatem paritatemq; præcipua regni ornamenta atque præsidia posuisse. Quā parcos enim plerosq;

Lacēde-

Lacēdemoniorum reges fuisse legimus: qui non auro, argēto, aut margaritis, sed magnitudine animi, prudentia, iustitia cæterisque virtutibus (quæ cunctis margaritis pretiosiores sunt) auctoritatem dignitatemq; super omnes alios queſterunt. Agesilaū enim clarissimum principē memorat Plutarchus, cū in tētorijs inter milites ageret, nihilo meliore culcitra habuisse quàm cæteros: illud asidue in ore habentem, principis esse nō mollitie delitijs ve, sed temperantia, ac fortitudine priuatis hominibus antecellere. Quid verò Alexander ille rotius penè orbis monarcha? qua quæso illum frugalitate & parsimonia in tam ampla fortuna vixisse credamus: qui post illustrem illam Persarū victoriam, cum domum Darij ingressus, variam eius suppellectilem, & Persicas delicias, stratum, mensas, cænaculum, ceteraq; miro instructa ornatu perspexisset, ad socios conuersus, Hocceine, inquit, imperare erat? Quo vno verbo & frugalitatem suam declarauit, & quàm alienū ab officio & dignitate principis esset delitijs fastuiq; indulgere, monstrauit. Nec mirum esse potuisse vinci, qui sic vitā instituisset Sed hæc in profanis literis legimus. quid verò in sacris? Primus Israelitici populi princeps Moyses fuit, non ab homi-

nibus,

Plutar:
in Apo-
phib.

2. Macca.

4.

*Philo. de
vita Mo-
sis, lib. I.*

nibus, neq; per hominē, sed à Deo electus!
De hoc vero Philo disertissimus Iudeorum
scribit in hunc modum. Solus hic omnium
qui vnquā principatū gesserunt, non aurū,
non argentū in thesauros condidit, non tri-
buta exegit, non palatia, non latifundia, non
greges, non famulicia, nō redditus, non alias
opes sibi parauit, quāuis posset habere omni-
um harum rerum copiam: sed existimās ani-
mæ pauperis iudicium esse mirari materia-
les diuitias, has quidē vt cæcas contemp-
sit, illas verò naturales perspicacesq; honora-
uit & amauit, si quis vnquam alius: in vesti-
tu victuq; quotidiano nihil præferens fa-
stus tragici, sed simplicitatem frugalitatēq;
exercēs priuati hominis. Regem autē in his
solis agebat quæ verē sunt regia: vt sunt. cō-
tinētia, fortitudo, sobrietās, solertia, prudē-
tia, scientia, industria, tolerantia, iustitia, vo-
luptatis contemptus, ad virtutem exhorta-
tio, obiurgationes, castigationsq; peccantiū
legitimę, & rectē faciētiū laudes atq; p̄mia.
Hacten⁹ ille. Si. g. terreni illi principes Xpm
ignorātes, & in ipsis adhuc infidelitatis & y-
dololatriæ tenebris agētes, solo ratiōis lumi-
ne hoc & viderūt, & sequuti sunt: quis ferat
Episcopum pauperis Christi vices gerentē,
& exēplo atq; doctrina sua homines ad cō-
temptum

temptum terrenorum bonorū adhortatē,
inter epulas & magnifica conuiuia, interq;
crateres aureas & argenteas, splendidasq; mi-
nistrorum cateruas, vitam agentē. ¶ Nemo
ergo dicat de Episcoporum dignitate & glo-
ria aliquid detrahi, cum hanc ab eis carnalē
& fallacem gloriam subtrahimus: non enim
hoc agimus vt dignitatem illis honoremq;
detrhamus, sed vt expressam, solidā, vereq;
Christianam gloriam illis tribuamus. Neq;
enim sine Episcopali honore & gloria Apo-
stoli fuerunt, qui tamen dicere potuerunt,
Habentes alimenta & quibus tegamur, his
contenti sumus. Et illud, Argētum & aurū
non est mihi: quod autē habeo, hoc tibi do.
Neque sine autoritate etiam D. Martinus
fuit (quem Apostolis parem fuisse canit Ec-
clesia) de quo tamen in vita eius ita scribit
Sulpicius, Factus verò Episcop⁹ Turonēsis,
idem constantissime perseverabat; qui prius
fuerat: eadem in corde humilitas, eadem in
vestitu vilitas: atq; ita implebat Episcopi di-
gnitatē, vt propositū monachi nō desereret.
¶ De Diui verò Aug. frugalitate et parsimo-
nia, scribit in eius vita Possidoni⁹ in hūc mo-
dū, Mensa vsus est frugali & parca: quę qui-
dē inter olera & legumina, etiā carnes ali-
quādo propter hospites vel quosque infir-
miores

miores continebat. Coclearibus tantū argē-
 teis vtens, cætera vasa quibus mensę eius ci-
 bi inferebantur, vel testea, vel lignea, vel mar-
 morea erant: non necessitatis inopia, sed
 proposito voluntatis. Denique morti iam
 proximus, testamentum nullū fecit: quia vn-
 de faceret pauper Christi nō habuit. Hactē-
 nus ille. Et hic tamen qui adeo parcē vitam
 instituerat, tanta fuit auctoritate atque præ-
 stantia, vt rotam penē Africę prouinciam
 varijs hæreticis infestatam, ab erroribus libe-
 rauerit. Aduersus enim huiusmodi portēta
 dictū mirū, quā strenuū pugilem egerit Au-
 gustinus. Deiecit Pascentium Arrianum, li-
 cet auctoritate potestateq; publica formida-
 bilem. Traduxit Manichæorum prodigiosas
 fabulas, & obscœna mysteria protraxit in lu-
 cem. Donatistas & Circuncelliones, perti-
 nax malum, multis conflictibus tandem fu-
 dit, profligauit, deleuit. Postrema lucta fuit
 cum Pelagianis: quibus etiam omnem vim
 auctoritatēq; detraxit. Paganorū deniq; reli-
 quas magna ex parte deleuit in ea puincia
 Et ad tantas res conficiendas, non vi, non ar-
 mis, non copijs vsus est, sed solo gladio spi-
 ritus, quod est verbum Dei, atq; armis apo-
 stolicis, tot victorias, tot triumphos parauit
 Ecclesię Christi. Quid verò Diuum Basi-
 lium

Ephe. 6.

lium dōmemorem, cuius mores regale quid-
 dam (vt eius nomen sonat) præse ferre vi-
 debantur? An non ille inuicta quadam ani-
 mi magnitudine, ac sanctitate vitę, omni pō-
 pa atque apparatu destitutus, cum ipso Im-
 peratore Valente Arriano tot annos pro-
 fide Ecclesię decertauit? Quis autem Basi-
 lio in victu & vestitu frugalior? Sic enim de
 eo scriptum legimus. Erat autē Basilius in
 victu & cultu abstinentissimus: vna tantū tu-
 nica amiciebatur, humi cubitabat, totis sæpe
 noctibus vigilabat. Demū obiit corpore per
 abstinentiam consumptō, cū ossibus ac pelle
 tantum superstes esset. Similem vite parci-
 tatem sequurus est & sanctus Exuperius: de
 quo ita scribit Hiero. Sctūs Exuperius Tho-
 losæ Episcopus, viduę Sareptēsis imitator,
 esuriēs pascit alios: & ore pallente ieiunijs,
 fame torquetur aliena: omnēq; substantiam,
 Christi visceribus erogauit. Nihil illo ditius
 quī corpus Domini canistro vimineo, san-
 guinem portat in vitro. Huius sectare vesti-
 gia, & cæterorum quī virtutis illius similes
 sunt: quos sacerdotium & humiliores fecit
 & pauperes. Quid hoc exemplo mirabilius?
 Quis nō obstupescat corpus Domini, quod
 nec ipsis quidem angelorum manibus pro
 dignitate tractetur, canistro vimineo circū
 ferri?

Hierony.
 Episto.
 to. 1.

ferri? Quo affectu ferebatur in pauperes Christi, qui Christum tam humili vase circumferebat? Quomodo suis parceret facultatibus ut pauperes alere posset, qui nec ipsis quidem altaribus pepercit? Quomodo splendidam domum atque familiam esuriētibus pauperibus aleret: qui ut algētes nudosque vestiret, alaria quoque ipsa nudauit? Tales ergo præsules, istis suis exes corporibus, ista vitæ sobrietate & parsimonia aduersus mundi monarchas Ecclesiam Christi tutati sunt: nos utinam eorum labore conseruatā & auctam retineamus. Sed ad hoc certissima via est eorum ingredi vestigijs, quando (ut nobilis ille Historicus dixit) imperium eisdem artibus retinetur, quibus initio partum est. Quae ubi defuerunt, nec ipsa quidem caput mundi Roma stare diu potuit: Imperiū enim summis laboribus & inedia partum, non dirus Hannibal, aut crudelia bella, sed luxus & opulencia bellis perniciosiora dissoluerunt.

¶ Neque vero quisquam aduersus hanc sanctorum Patrum exempla diuersitatem mihi temporū obijciat: ad hanc enim fere cōfugiūt, quicumque genio suo indulgētes, de opibus atque domestico apparatu sibi blandiuntur. Quae res alicuius fortasse momēti esset, si cū tempore, aut fortunae pauperum, aut mores homi-

hominū mutarentur. Nūc cū eadē sit in pauperibus indigētia, eadē in hominibus morū corruptio, eadē ambitio, avaritia, luxus, fastus, & intemperantia: non video cur eisdem morbis nō eadē adhiberi debeat medicina. Cōstat etiā malorū omniū fontē esse naturę labē & corruptionē, quae per peccatū (quod à parētibus traximus) nō modo infecta, sed etiā in seruitutē peccati venundata, omniū peccatorū prurigo & veluti seminariū est. Cuius nimirū letiferi seminis fructus sunt opera illa carnis, quae Apostolus enumerat: fornicatio, immūdicia, impudicitia, luxuria, ydolorū seruitus, veneficia, inimicitiae, cōtētiōes, emulationes, irae, rixę, dissensionēs, sectae, inuidiae, homicidia, ebrietates, comeestationes, & his similia. Ab hac ergo radice carnis & peccati omnia haec vitiorum germina subinde pullulāt: ad haec tā tetra ac funesta mala miseri ppēsi sumus, dicēte Dño, Sēp̄. n. et cūcta cogitatio humani cordis, in malū prona sūt ab adolescētia sua. Si igitur hoc ipso tēpore eadē hōis natura eadē peccati labe infecta, pseuerat: cur dissimilitudinē tēporū in simili causarū ratiōe sōniamus? Easde. n. causas eodē mō semper operari, hoc est ad idem inclinare necesse est. Quocirca si eadem hoc tempore vitiorum lues Ecclesiam

Dei deuaſtat, eadem quoque virtutum re-
 media, eademq; medicina neceſſaria eſt. Nō
 ergo faſtus faſtu, non luxus luxu, non opes
 opibus, non delitijs delitiæ: ſed humilitate
 faſtus, ſobrietate luxus, paupertate auaritia,
 & aſperitate delitiæ ſuperandæ ſunt. Sicut
 enim ignis igne non extinguitur, ſed auge-
 tur (contrario enim humore extinguentus
 eſt) ita nō faſtu faſtus, ſed ſobrietate & par-
 citate ſuperandus. ¶ Quod ſi diſſimilem
 adhuc eſſe rationē temporū contendās, li-
 benter anuam: ſed tamē in peius degene-
 raſſe ac mutata eſſe tempora, nemo eſt qui
 neſciat. Quod ſi ita eſt, neceſſe eſt ſane vt in
 graueſcēte morbo, acrior medicina adhibea-
 tur: maiori enim ſanctitate maior temporū
 prauitas curanda eſt: quia vbi abundat deli-
 ctum, ſuperabundare debet & gratia. Quis
 autem adeo mentis inops eſt, qui nō videat
 omnia mundi vitia cū tempore pariter ado-
 leuiſſe? Quando enim tot heretum monſtra
 Eccleſiam ita infeſtarunt, vexarunt, ac penē
 oppreſſerūt? Quādo ita luxus, auaritia, ambi-
 tio, libido, delitiæ, ludi, epulę, ſplendor veſtiū,
 cæteraq; vitiorum irritamenta, & cupiditas
 ipſa (malorum omnium ſeminariū) inun-
 dauerunt? Quātum vero Eccleſiæ proceres
 & miniſtri (qui his malis opem ferre debue-
 runt)

Roma. 5

rūt) a maioribus ſuis hoc ipſo tempore dege-
 nerarunt: ſiue probitatem ſpectare velis, ſi-
 ue docendi facultatem, ſiue eleemoſynarū
 largitatem, ſiue ſobrietatē vitæ, ſiue infra-
 ctum animum ad omnia pro ſibi commiſſo
 grege pericula ſubeūda? Deniq; ſi diuo Cy-
 priano credimus, quo mundus magis ad fi-
 nem properat, eo magis velut ſenectute ac
 vetuſtate conficiēte, in deteriora prolapſus
 eſt. Sic enim ſcribit aduerſus Demetrianū.
 Breuiatur in dies ſingulos & decreſcit ac de-
 ſicit in agris agricola, in mari nauta, miles in
 caſtris, innocētia in foro, iuſtitia in iudicio,
 in amicitijs concordia, in artibus peritia, in
 moribus diſciplina. Putās ne tu tantam
 poſſe ſubſtantiam rei ſenſcentis exiſtere,
 quanta prius potuit nouella adhuc & vege-
 ta iuuetā pollere? Minuatur neceſſe eſt quic
 quid ſine iam proximo, in occidua & extre-
 ma deurgit. Sic ſol in occaſu ſuo radios mi-
 nus claro & igneo ſplendore iaculatur. Sic
 declinante iam curſu, exoletis cornibus lu-
 na tenuatur. Et arbor quæ fuerat ante viri-
 dis & fertilis, areſcentibus ramis, fit poſt mo-
 dum ſterili ſenectute deformis. Et fons qui
 exundātibus prius venis largiter profluebat,
 ſenectute deficiēs, vix modico ſudore diſtil-
 lat. Hæc ſententia mundo data eſt: hæc dei

Cypr. cō-
tra Dem-
metri.

H

lex

lex est, vt omnia orta occidant, & ætæ fe-
 nelcant, vt infirmetur fortia, & magna mi-
 nuantur, vt cum infirmata & diminuta fue-
 rint, finiatur. Hactenus Cyprianus. Sed quid
 ego Cyprianum cōmemoro, cū & apostoli-
 cis & euangelicis passim vocibus admonea-
 mur in nouissimis diebus instare tempora
 periculosa, futurosq; homines nimium sui
 amantes: quo tempore & iniquitas abunda-
 re, & charitas debeat refrigescere? Si igitur
 cum ipsis tēporibus omnia pariter mala cre-
 uerunt, maior ergo virtute, prudentia, soli-
 citudine, vigilantia, temperatione, ac disci-
 plina eget, quisquis tot malis corrigēdis at-
 que curandis præfectus est. Meliori. n. nau-
 clero in seiori tempestate, & peritiori medi-
 co in grauiori ægritudine, præstatioreq; du-
 ce in desperata victoria opus est. Deniq; ne
 in hac tanta causa ad solam rationum opem
 confugiamus, & antiqua patrum exempla,
 & Conciliorum decreta antiquata esse fin-
 gamus, addo his omnibus Tridentini Con-
 cilij decretum, quod nostris celebratum tē-
 poribus, nostrisque curandis moribus insti-
 tutum, omnem penitus excusationis ansam
 præripuit. Sic enim ait, Optandum est vt ij
 qui episcopale ministeriū suscipiunt, quæ
 suæ sint partes agnoscant: ac se non ad pro-
 pria

2. Tim. 3.

Mat. 24.

Sessio. 25
 Cap. 1.

pria cōmoda, non ad diuitias, aut luxum, sed
 ad labores, & sollicitudines pro Dei gloria
 vocatos esse intelligant. Nec enim dubitan-
 dum est, fideles reliquos ad religionem, in-
 nocentiamq; facilius inflāmandos, si præpo-
 sitos suos viderint non ea quæ mundi sunt,
 sed animarum salutem, ac cœlestem patriam
 cogitantes. Hæc cum ad restituendam Ecce-
 siasticam disciplinam præcipua esse sancta
 Synodus animaduertat, admonet Episco-
 pos omnes, vt secum ea sæpe meditantés, fa-
 ctis etiam ipsis, ipsi, ac vitæ actionibus (quod
 est veluti perpetuum quoddam prædicandū
 genus) se muneri suo conformes ostendāt:
 In primis verò ita mōres suos omnes com-
 ponāt, vt reliqui ab eis frugalitatis, modestiæ,
 cōtinentiæ, ac (quæ nos tantopere cōmēdat
 Deo) sanctæ humilitatis exēpla petere pos-
 sint. Quapropter exemplo Patrū nostrorū
 in Concilio Carthaginensi, non solum iu-
 bet, vt Episcopi modesta suppellectili & mē-
 sa, ac frugali victu contenti sint, verum etiā
 in reliquo vitæ genere, ac tota eius domo ca-
 ueant, ne quid appareat quod à sancto hoc
 instituto sit alienum, quodq; non simplici-
 tatem, dei zelum, ac vanitatum contemptū
 præferat. Hactenus verba Concilij: quæ
 omnem nobis errandi aditum præcludunt:

Concio

Nullus enim qui Christianum se esse profiteatur, ad eò insolens erit, qui iudicium suum Ecclesie autoritati & iudicio velit anteferre. Quod si ita est, non habet igitur quisquis fastuosè viuit, & quotidie splendide epulatur, magnosq; famulorum greges alit, & in hoc tam magnos Ecclesie redditus pauperibus profuturos, insumit: quo se vlla ratione tueatur: cum aduersum se tot habeat rationes, tot patrum exempla, tot Doctorum sententias, tot deniq; & antiquorum & recentiorum Conciliorum sanctiones atq; decreta. Contra tãtam enim nubem testium nulla stare potest aut resistere humana prudentia. Quæ ideo tam multis amè dicta sunt, parit, vt si qua fieri posset, contrariam sententiam, quæ Ecclesie rationibus nocētissima est, ex multorum animis funditus euellerem: partim verò vt his armis Episcopi verè Christiani pectus aduersus omnes mundi machinas, quæ huic proposito vehemētissimè aduersantur, muniretur. Vt omittã enim humane prudentiæ ratioēs (quæ aliud suadent) & ipsam naturæ corruptę propensionem (quæ sponte sua ad fastum magis & gloriam, quàm ad humilitatem & parcitatem fertur) tot sunt etiam otiosorum & inopum hominum in Episcoporum clientelam recipi

vo.

Hebr. 12

De officio pastoralis.

55

volētium greges (qui hoc vite genere sine multo labore, tum inopiæ suæ, tum honori, cōsultum iri putant) vt nisi firmissimis his veritatis præsidij Episcopi mens fuerit communita, vix efflagitantium importunitatibus resistere queat. Vbi enim primum quis in Episcopum designatus est, velut prædam quandam Episcopatum esse arbitrares, protinus ad eum vndiq; amici, consanguinei, affines, viri potentes & nobiles accurrunt, aliusq; filium in famulum, alius fratrem, alius nepotem, alius seruum offerunt: instant, obsecrant, vrgēt, atque omni ratione miserum pastorem vexant, famulisq; onerare contendant (quos dum semel admiserit, excludere perpetuo non possit) vt nisi constanti & infracto aīo sit, importunitati vict^o cedat & contentioni flagitatum. Quo fit vt tot oneribus pressus, tantisq; expensis addictus, vix quidquã ei superfit, quo & multorum inopiæ, & periclitanti Ecclesie subuenire possit.

XI.

HÆC sunt Patres Amplissimi præcipue partes & officia quæ ad dignitatem cœlestis huius peneq; diuini muneris requiruntur. Sed quoniam Episcopus non solum pastor, sed etiam sacerdos est: quorum alterum ad homines, alterum ad Deum magis referendum

Quod sit præcipuum Episcopi munus.

H 3

dum

dum est, necessarium videbatur, vt de sacerdotis quoque officio hoc in loco aliquid diceremus, Verū quia de solo hic pastoris officio orationem institui, hac modo parte præmissa, superest vt hæc ipsa quæ ad illius dignitatē pertinere diximus officia, inter se conferamus: & quid inter ea potissimū excellat, expendamus. Multū enim refert quid quo loco sit habendum, & quid primū, quid postremum faciamus: Sunt enim nonnulli qui præcipuas Episcopi partes esse definiāt, optimum & incorruptissimū iudicem sese gerere, vt scilicet diligenter & sollicitē popularium suorum causis intendat, & suam cuique ius fideliter tribuat. Et quidem nō pauci sunt, qui dum hoc rectē faciūt, satis se munere suo functos arbitrentur. Sunt alij, qui cum Episcopos patres pauperū esse audiūt, nihil illis ad tantæ huius dignitatis fastigiū deesse putant, si & honeste viuūt, & in pauperum necessitatibus leuādis liberales sunt. Vulgus enim hominum vtilitate sua Principum Episcoporumq; probitatem dignitatēque metitur: eumq; appellat sanctiorē, quem erga se expertus fuerit liberaliorē. Sunt & alij qui quoniam doctores & magistri officium Episcopis potissimum tribuunt, præcipuas

cipuas eius partes in docendo & concionando positas esse credunt. Nō defuerūt etiā qui orandi munus (quod propriè sacerdotum est) Episcopo tanquam principi sacerdotū primo loco tribuēdum esse censerent: quia videlicet res tractet arduas, & supra naturā hominum positas: qualis est animarū salus: quæ oratione magis ac diuina virtute, quam humanis viribus peraguntur. Sic enim Moses (qui perfectissimi pastoris imaginem nobis exhibuit) orādo, & cum Deo magis quā cum hominibus agendo, pastorali munere fūctus est. Aarone enim fratre pro ore suo & propheta utebatur: sicut ei a Domino fuerat imperatum. Orando autem impendentem in populum iram domini frequenter repulit, legem à Deo impetrauit, maria diuisit, Ægyptiorū currus exercitumq; prostrauit, aquā è petra, & māna è cælo produxit, Amalechitarum agmina fudit, & de exteris gentibus trophæa sæpe inclita reportauit. Qua ratione permoti nōnulli haud contemnendæ doctrinæ viri, in hac fuerunt sententia, vt præcipuū perfecti pastoris officium in orādo collocarent: quod sanctus Valerius ita & fēsisse, & præstitisse videtur: qui cū prædicandi munus Vicentio diacono suo tradidisset,

Exod. 4.

Exo. 20.

Exo. 14.

Nu. 20.

Exo. 16

Exo. 17.

ipſe orationi rerumq; cęleſtium contempla-
 tioni vacās, ſalutem ouium ſuarum iugiter
 Domino cōmendabat. Cęterum quāuis of-
 ficia hęc omnia & vtiliſſima & paſtorali
 muneri proſus neceſſaria ſint, docendi ta-
 men & prædicandi propriū eſſe præcipuūq;
 Epifcopi officiū, in hac ſacra Tridētina ſy-
 nodo definitum eſt. Neq; id immerito. In ijs
 enim quę ad finem aliquem deſtinantur, ra-
 tio eorum & dignitas ex ipſo fine iudican-
 da eſt. Quo enim quęq; res fini propinqui-
 or exiſtit, magiſq; ad illum aſſequendum iu-
 uat, eo vtilior, & magis neceſſaria eſt. Finis
 autem Epifcopalis officij iſ eſt quē Epifco-
 pū in manu & ob oculos perpetuo geſtare,
 Eccleſia voluit. Ideo enim anulum continē-
 ter geſtat, vt quemadmodum Iudęis olim
 à Dño præceptum fuit, vt in ora pallij vit-
 tas hyacinthinas circunferrent: quas cum
 aſpicerent, officij ſui, atque diuinę legis re-
 cordarentur: ita cum Epifcopi ſymbolum
 hoc in manibus & ante oculos poſitum
 cernerent, admonerentur ſponſos ſe Ec-
 cleſię eſſe, ex qua ſpūales quotidie filios
 fuſcipere debeant & procreare. Huius enim
 ſpiritualis matrimonij finis eſt ſpiritualis ſo-
 boles: qualis illa erat de qua Apoſtolus glo-
 riabatur dicens, Nam etſi decem milia peda-
 gogorū

Sefſio. 24

6.4.

Num. 15

1. Cor. 15.

gogorum habeatis in Chriſto, ſed non mul-
 tos patres: nam in Chriſto I E S V per Euā-
 geliū ego vos genui. Eſt ergo huius officij
 finis, ſpiritualis filiorum propagatio: hoc eſt
 ſceleratorum hominum à vitijs ad virtutū
 ſtudia conuerſio: quę cęleſtis verbi ſemine
 & miniſterio fit: per quod proximorum ani-
 mas Chriſto lucrificamus, & Eccleſiam Dei
 fœcundamus, ac noua prole locupletamus.
 Ad hoc autem efficiendum quis dubitat præ-
 dicandi atque exhortandi munus propius
 pertinere? Cętera enim Epifcopi officia, quā-
 uis ad hunc omnia finem referantur, lōgius
 tamen ab illo diſtant: exhortari autem &
 monere, atque à vitijs ad virtutum homi-
 nes traducere, hoc vere eſt ſpiritualibus libe-
 ris operam dare, ſparſōque verbi cęleſtis
 ſemine, filios Chriſto generare. Quod Apo-
 ſtoli ſpiritu Dei pleni exēplo ſuo euidētīſi-
 me docuerunt: qui viduarum & pauperum
 curam lectiſſimis ad hoc viris comendātes,
 orandi ſolum ac docēdi munus ſibi relique-
 runt. Quorum exemplum ſequuta ſynodus
 Carthagiñ. quarta, decreuit, vt Epifcopi pro-
 curationem viduarum & pupillorum archi-
 præbiteris, vel archidiaconis cōmitterent:
 ipſi vero (vt ante diximus) lectōnis, oratio-
 nis, & prædicationis ſtudio ſe totos addice-
 rent,

Act. 6.

rent, quo ad virtutem & religionem rudem
populum erudirent: prudenter sane mino-
ra minoribus, maiora verò maioribus Ecce-
siæ ministris delegantes. Constat enim cor-
poralibus spiritualia longe maiora esse: ac
proinde maioribus ministris relinquenda.
Quid vero Apostolū Paulū cōmemorē, qui
nō modo hæc quæ ad corporis obsequium
referuntur, sed sacramentorum etiam mini-
sterium à se ablegauit: vt vni tantum prædi-
cationis officio vacaret? Ait nanque, se à
Christo nō fuisse missam baptizare: sed euā-
gelizare. Neque verò in noua tantum: sed
in illa etiam adhuc carnali & veteri lege idē
factitarum esse deprehendimus. Ietro enim
Mosis focer hoc genero consilium dedit, vt
causarum quidem secularium definitiones
inferioris ordinis hominibus delegaret: ipse
verò populo in ijs quæ ad Deum pertinent
præfesset: vt ostēderet eis cœremonias ritūq;
colēdi. Vides ergo doctrinæ potissimū & re-
ligionis curā sumō pastori Moyse cōmissam:
litiū verò & causarum seculi contentiones
velut tanto indignas præfule, ad inferiorum
iudicia relegatas? Quod contra faciunt ple-
rique nostrorum prælatorum: quorum o-
mnis penè cura & sollicitudo in hoc vno cau-
sarum studio consumitur, nobilissima præ-
dicandi

1. Cor. 1.

Exo. 18.

dicandi sarcina (ac si nihil ad eos pertineret)
alijs commissa. Quo quid esse potest mon-
strosius? Si enim Apostolus monet, vt ad
iudicia secularia componenda, vel cōtemptri-
biles qui sunt in Ecclesia constituentur,
qua fronte qui summum in Ecclesia gra-
dum obtinent, qui ipsius dei vices gerunt,
qui ad spiritualia ac diuina tractanda (vt
spirituales, ac diuinos penè homines red-
dant) potissimū destinati sunt, ad abiectissi-
ma hæc relicto diuini verbi ministerio se de-
mittent? Quis enim æquo animo ferat,
ea quæ oculorum propria sunt, pedibus
cōmitti: quæ verò pedum officia sint, oculis
aptari? Pertimuit princeps pastoriū Petrus
abusum hunc in Ecclesiam irrepfurū: ideo-
que mortuam proximam, conuocatis ad se
fidelibus & Ecclesiæ ministris, sermonem
habuit tali sane pectore dignū: quo explicās
quæ potissimum munia singulis Ecclesiæ
gradibus ac ministris conuenirent, Cleme-
ti quem pro se Pontificem sufficiebat, hoc
potissimum docendi munus (omnibus alijs
huius vitæ negotijs ablegatis) his verbis cō-
misit. Te quidem oportet irreprehensi-
bilem viuere: & summo studio niti, vt o-
mnes vitæ huius occupationes abijcias.

Et

Et mox, Sicut (inquit) tibi impietatis crimē est, neglectis verbi Dei studijs, sollicitudines suscipere seculares: ita unicuique laicorum peccatum est, nisi inuicem sibi etiam in his quæ ad communis vitæ vsum pertinent, operam fideliter dederint. Te vero liberum reddere ab his quibus vacare non debes, oēs cōmuniter elaborent. Quod si fortē à semetipsis hoc laici non intelligūt, per diaconos edocendi sunt, vt tibi solius ecclesiæ sollicitudines derelinquāt: quo ipsam, vt dignum est, dispensare sufficiās, & veritatis verbo abundantius & studiosius deseruire. Si enim mūdialibus curis fueris occupatus, & te ipsū decipies, & eos qui te audiūt. Nō.n. poteris quæ ad salutem pertinent plenius singulis quibusque distinguere. Et ex eo fiet, vt & tu tanquam qui non docueris ea quæ ad salutē hominum pertinēt, puniaris: & discipuli per ignorantiam pereant. Idcirco tu quidem ad hoc solum vacato, vt opportune & sine intermissione doceas verbum Dei: per quod salutem ceteri consequantur. Hastenus verba Petri: quæ Clemēs in Epistola ad Iacobū fratrem Domini refert: quæ vel sola sufficere deberent, vt docendi studium præcipuū esse Christiani pastoris munus intelligam⁹.

At inquires. Quid ergo is faciet, cui aut na
tu

tura dicendi facultatem largita non est: aut quam aliquando habuit, senectutis incommodis, infesto ve alio casu amisit? Nū præcipua summaque pastoralis officij parte destitutum esse iudicabimus, qui tamen alijs omnibus instructus sit? Aggrediar huic quoque parti quoad potero satisfacere. Principio, quisquis hac facultate destitutus est, potest idoneos verbi Dei ministros (vt ante monuimus) diligenter inquirere, & per varia loca distribuere: vt per alios pluribus in locis præstare possit, quod per se quidem in vno tantū loco fuisset præstaturus: atque hac ratione duces exercitus imitabitur: qui quāuis in prælio ipsi non pugnent, pugnatu- ris tamen præsumunt: & pro fatigatis integros sufficiūt: atq; hoc modo plus agūt, quā si soli ipsi pugnarēt. Quod plane sanctū Valerium Hyponeū. Episcopū per Augustinū, & Valerium Cæsaraugustanum per Vicentium diaconum, eundemque martyrem inuicissimum exequutos fuisse diximus. Et hoc nostro etiā sæculo nōnullos cōmemorare possem antistites, qui hoc idem exemplum sequuti, non sine magnis sumptibus doctrinæ pabula ouibus suis alieno ore ministrāt. Hac ergo ratione, pro vno concionatore, plures poterit optimus Episcopus subrogare.

¶ Præ-

Præterea, cum ab Episcopo tanta seueritate prædicandi munus exigo, non profus hanc vulgarem declamandi rationem, quæ nunc potissimum in vfu est, exigo: quâuis illam non possum non maximopere cõmẽdare. Hæc. n. partim diuturna consuetudine (quæ asperrima quæq; molliit & frãgit) partim concionatorum vitio (quorum plurimi ad auram se popularem magis, quã ad publicã vtilitatem accõmodant) partim verò auditorũ incuria (qui aurium potissimũ voluptatem captantes, pluris orationem plenã ac teretem, verborũ lenocinia, sermonis ornatũ & elegantia, quã sententiarũ pondera, & verba diuini amoris flammã aspirantia, faciunt) multũ iã roboris & acrimonie amississe videtur. Quid. n. mirũ si languëtis concionatores, & ad oblectationẽ magis quã ad edificatiõẽ populi loquëtis, ita audiãt: qui Prophetas olim spũ dei plenos hoc mō audi erũt: Sic. n. dñs ipse ad Ezechielẽ ait, Audiũt sermones tuos, & nõ faciũt eos: quia in cantu cũ oris sui vertũt illos: & es eis velut carmẽ musicũ: quod suauis dulciq; sono canitur. Ad hũc ergo modũ, quidã hoc tẽpore ita affecti sunt, vt cũ concionẽ audiũt, nõ concionatorẽ audire, sed velut concionatoris personã in scæna sustinentẽ, audire videãtur: quasi thea-

trum

trũ esset Ecclesia: in quã non res, sed rerũ simulãchra veritatẽ imitantia, agerẽtur: Quare, aliã docẽdi rationẽ in Episcopo saltẽ hoc tẽpore desiderauerim, quæ minus habeat operis, & plus vtilitatis: quæq; tota nõ ad gratiã, sed ad vtilitatẽ instituta sit. Cõstat. n. hominũ animos generalibus viuẽdi præceptis minus cõmoueri: plurimũ verò ijs quæ specialia sunt, & ad actiões particulares referũtur. Sequatur ergo Episcopus genus docẽdi illud quod Apollolus in calce omnĩũ fere epistolarũ suarũ sequitũ est: dũ sigillatim cuiuscũq; status homiẽs instruit: mō filios, mō parẽres, nũc seruos, nũc dños, nũc viros, nũc vxores, nũc senes, nunc iuuenes: diligenter quæ cuiq; ppria sunt, prescribẽs, & Titũ Episcopũ vt idẽ ipse faciat monẽs. Tu autẽ (inquit) loquere quẽ decẽt sanã doctrinã. Senes vt sobrij sint, pudici, prudẽtes, sani in fide & dilectiõẽ. Anº, similiter &c. Ad hũc. g. modũ Epũs poterit ad particularia virtutũ officia orõnis argumẽtũ inclinare, paterna charitate & sollicitudine subditos suos adhortãdo, vt orationi suis tẽporibus diligẽter incũbant, pios libros legant, verbum dei humiliter & attente audiant, sacramenta deuote frequentent, carnem, ne petulanter insolescat, ieiunijs macerẽt, pauperum curam gerant, pacẽ mutuãq;

Ad Th. 2.

Ezechiel.

33.

Concio

mutuamq; inter sese charitatem, etiam cum rerum suarum dispendio, retinere curét: rursumq; vt a vitijs se solícite custodiát, præsertimq; a detractiõibus, odijs, factiõibus, vsuris, impudicis oculis & actibus, & iurádi etiam, maledicendi, & imprecandi praua cõsuetudine. ¶ Doceat etiam qua ratione confiteri, & ad sacram Eucharistiam præparare se quisq; debeat (quæ res vt maxime necessaria est, ita etiá latissime patet) qua ite reuerentia & silentio in Ecclesia diuinis offitij assistere: quomodo filios famulosq; ad pieratem erudire, qua ratione quantaq; celeritate serpentis antiqui suggestiõibus tẽrationibusq; resistere, qua item cura suá quotidie vitam & mores examinare debeát. Singula verò horum testimonijs scripturarum, sanctorumq; patrum dictis, exemplis, similibus, & figuris adhibitis, illustrari poterūt & confirmari. Quod genus argumentorum tã late patet, vt cū semper eadem penè res suadeatur, aliud tamen atq; aliud dici videatur. Quæ omnia sedata oratione tractáda mihi esse videntur: quæ quo minus ad vulgare hác declamandi rationem accedit, eò plus & grauitatis, & vtilitatis habitura est: vtpote quæ ab omni suspiciõne artificij (quod dicenti fidem abrogat) aliena est. ¶ Sed hæc ad publicas

De officio pastorali.

61

blicas conciones conferunt. Sunt autem & priuata colloquia, nempe priuatæ admonitiones, consilia, correptiones, & obiurgatiões: in quibus illud Apostoli impletur, Argue, obsecra, increpa, in omni patientia & doctrina. Sunt præterea secreta peccatorum confessiões, in quibus maximè his admonitionibus locus est: quæ hoc tempore tanto sunt vtiliores, quanto pœnitentis animus tũ opera sua, tum etiam sacramenti virtute ad docendum paratior est. Cui officio qui se destinauerit, verus sine dubio Ecclesiæ magister & minister erit: & miranda Dei opera (quæ in hominũ mētibus secretò operatur: & quæ illum & in admirationem & mutatione vitæ rapiant) sæpe videbit. Quin & Clerici partim singuli, partim vniuersi sæpe vocandi, & officij sui paterna charitate monedi sunt: Quod fecit olim Ezechias religiosissimus princeps: qui ascitos ad se sacerdotes & Leuitas, placida atque solícita oratione admonuit dicēs, Filij mei, nolite negligere: vos elegit Dominus vt stetis coram eo, & ministretis illi, colatisq; eum, & cremetis ei incensum, &c. Si igitur ministros diuini cultus ad officia sua rex pijsimus his verbis accuebat, quid ergo Episcopus diuino cultui præfectus, facturus est? His ergo & alijs ra-

2. ad Tim.
mo. 4.

Paral. 2.
19.

I tionibus

tionibus facile erit optimo cuique pastori docendi munus (quod illius maxime proprium est) exercere. Quod si ad hanc docē di rationē vita accesserit immaculata, & oratio pro ouibus assidua, tunc illud implebitur quod à Domino trina illa repetitiōe Petro cōmendatum est, Pasce oues meas. Quā trinā repetitiōe D. Bernardus ad hęc tria boni pastoris officia referendā esse declarauit: vt videlicet bonus pastor oues suas pascat, primum verbo, deinde exemplo, ac demum oratione: qua assiduis à Domino precibus contendat, vt quod ille seminauit verbo, & rigauit exemplo, spiritu ille suo ad incrementum perducere dignetur.

Ioan. 21.

Tertia Pars.

Postea quā de præcipuis prælatorum virtutibus & officijs dictū à nobis est, superest illud quod ego mihi tertio loco proposueram, nempe, cum tam multa ad huius officij dignitatem exigātur, cur Dñs toties à Petro pastorum principe, solam exigere videtur charitatem, cum iterum ac tertio hoc solum ab eo requirat. Plurima. n. alia esse, quę ad recte munus hoc administrādū requirātur, satis apte in superius demonstrauimus: *Necessaria. n. est prudētia in rebus*

rebus agendis, sollicitudo in prouidendis, labor in negotijs, fortitudo in periculis, misericordia erga pauperes, iustitia in iudicio, studium prædicandi, munus visitandi, cura corrigendi, & cætera quę supra cōmemorauimus. Quod si hęc omnia Episcopus verè Christianum & apostolicum efficiunt, cur nihil horum Dominus, sed solum iterum atq; iterum vrget charitatem? Quod si dixeris præcipuas in Episcopo partes obtinere charitatem, recte sane: habeat ergo primum in hoc ipso examine locum: detur etiā suus scientiæ, atque prudētiae locus: sine qua nihil quidē in vitâ (nedum in Ecclesia) rectè potest administrari. Video me P. A. profundum pelagus ingressum: Intellego enim extremam hęc Orationis meę partem, apertissimam simul & obscurissimā esse: apertissimā quidē ijs qui perfectæ charitatis vim, nō quidē legēdo vel audiēdo, sed amādo didicerūt: cæteris verò obscurissimā, similēq; libro illi quē Esaias Propheta literatis & illiteratis ex æquo clausū esse describit. Vtriusq; igitur hęc pars supuacanea esse videtur: illis, quoniam apertissima, his vero quoniam clausa prorsus & inaccessa est. Sed ne nihil in hac tātā re dicere videamur, aggrediar tñ, & rei obscurissimę quā potero lucē afferre nitar. Prius pio igr̄ illud statuēdū est, hoc in loco Dñm,

Esai. 29

Concio

cum de charitate Petrum examinat, non de quacūque charitate, sed de ea quæ perfecta est, interrogare. Cōstat. n. multos esse in charitate gradus: charitas .n. (ait Aug.) vt perficiatur, nascitur: cū fuerit nutrita, roboratur: cum fuerit roborata, perficitur: cum ad perfectū venerit, quid dicit: Mihi viuere Christus est, & mori lucrum. Hanc ergo perfectā charitatem Dominus in Episcopo requirit: quia cum is nō solū ad perfectionē tendere, sed in ipso iam perfectionis culmine esse debeat: perfectio autē omnis in charitatis perfectione sita sit (vt D. Thomas philosophatur) necesse est, vt qui secundum exigentiā professionis suæ perfectus est, perfectā quoque habeat charitatē, sine qua perfectus non est. Quod euidenter quidem alibi Dominus expressit, cum de charitate pastorū loquēs, Bonus, ait, pastor, animam suam ponit pro ouibus suis: quod plane perfectæ charitatis est: quia vt idem ipse alibi dicit, maiorē charitatē nemo habet, quam vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Huiusmodi ergo charitatem Dñm à pastoribus in superioribus verbis requisisse, declarat D. Bern. his verbis. Non otiose toties repetitum est, Petre amas me in commissione ouiu. Ego quidem id significatum prouide puto, ac si dixisset

Aug. sup.
1. Cano.
Ioan.

S. Tho.
22. q. 184
ar. 6.
S. Tho.
ibidē ar.
6.

Ioan. 10.
Ioan. 15.

Bern. sup.
per Cant.

De officio pastoralis. 63

xisset illi I E S V S: Nisi testimoniū tibi perhibente conscientia quod me amas, & valde perfecte ames, hoc est plusquā tua, plusquā tuos, pl⁹ etiāquā te (vt hui⁹ repetitionis mee numerus impleatur) ne quaquā suscipias curā hāc: nec te intromittas de ouibus meis, pro quibus vtique meus effusus est sanguis. ¶ Cæterū perfectæ huius charitatis vis quāta sit, neminem (nisi id expertus fuerit) vlla oratione consequi posse, diximus. Vnde idē Ber. qui tam multa de hac virtute, non tan disputando, quā experiendo didicerat, vbi amorem libri Cāticorum materiam esse dixisset, ita ait. Amor vbiq; loquitur: et si quis horum quę legūtur cupit adipisci notitiam, amet. Alioqui frustra ad audiendū legendū ve amoris carmen qui nō amat accedit: quoniam omnino non potest capere ignitū eloquium frigidum pectus. Quomodo enim græce loquentem non intelliget, qui græcā linguā nō nouit: nec latine loquētē, qui latinus nō est: & ita de cæteris: sic lingua amoris ei qui nō amat, barbara erit: erit inquā sicut æsonās, & cimbalum tintiens. Sed quid mirum si diuini huius amoris vim natura hominis non capiat: qui nec ipsius etiā naturalis amoris vires (nisi fuerit expertus) non assequitur. Agesilaū enim clarissimū Lacæ-

Bern. sup.
per Cant.
Ser. 79.

Plutarch demoniorum regem Plutarchus memorat,
in Apo. cum miro esset affectu erga liberos suos, arū
pbth. dine semel pro equo cōscensa, luisse eū illis
 domi. Quod cum forte ex amicis eius quidā
 vidisset, rogatus ab eo est, ne cui quod vide-
 rat denuntiaret, quousque ipse parēs filiorū
 esset effectus: haud obſcure significās, pater-
 ni erga filios amoris vim, neminē qui pater
 nō esset, facile comprehensurū. Si ergo amo-
 ris huius efficacīā (quæ adeo conspicua esse
 videtur) nemo nisi parēs intelligere potest:
 quomodo quis superni illius amoris ignem
 qui à Spiritu sancto est, quiq; omnem natu-
 ræ vim superat, naturali solū ductu, sine vl-
 la eius experiētia capere poterit? ¶ Sunt etiā
 signa quædā, quæ velut scintillæ ab hoc igne
 prodeuntes, vim eius aliqua ex parte indi-
 care possunt. Qualis enim erat ignis ille qui
 in tot Martyrū ac Virginū cordibus æstua-
 bat, cum tāta alacritate ad carceres, ad ignes,
 ad equuleos, ad gladios, ad sartagines, & cra-
 tículas, & omnia pœnarum genera, propter
 amorē dñi certatim properabant? Quo igne
 ardebat Laurentius, qui Valeriano varia tor-
 mentorum genera minitanti, alacri fronte
 respōdit, Infelix, has epulas ego semper opta-
 ui? Et ne ab eius oratione animum dege-
 nerasse credas, cū in craticula superpositus
 vehemen-

vehementer ambureretur. Isti, inquit, ignes
 refrigerium mihi præstant. Quid quæso in
 medijs flāmis nisi perfecta charitas, inveni-
 re potuit refrigerium? Qua etiam charitate
 erat Vincentius, qui ad impijssimum Datia-
 num similia minitanti, ait, Insurge ergo,
 & toto malignitatis spiritu debacchare: vide
 bis me Dei virtute plus posse dū torqueor,
 quam possis ipse qui torques? Qua erat etiā
 charitate gloriosus martyr Ignatius, qui
 dum Romam bestijs obijciendus asporta-
 retur, ipsas immanes bestias, velut charissi-
 mos amicos, his vocibus cōpellabat. O salu-
 tares bestias, quæ preparātur mihi. Quan-
 do venient? quando emittentur? quando
 eis licebit frui carnibus meis? Quas ego op-
 to acriores fieri, ne fortē (sicut in nonnul-
 las fecerunt) vereantur contingere corpus
 meū. Quod si venire noluerint, ego vim faciā
 vt deuorer. Ignoscite mihi filiole, ego scio
 quid expediat mihi. Nūc incipio esse discipu-
 lus Christi. Quibus verbis quid excogitari
 potuit, aut amantius, aut violentius? Qua-
 lis etiam erat Pauli charitas: qui ad Philip-
 penses ita scribit, Sed etiā si immolor su-
 pra sacrificium & obsequium fidei vestræ,
 in hoc gaudeo & cōgratulor omnib; vobis.

Id ipsum vos congaudete & cōgratulamini mihi. Quis quæro tale genus gratulationis & gaudij aut legit, aut vidit vnquā? Quis hic diuinā virtutē & potestātē nō agnoscat? Quis non videat omnia penē iura sua hic amisisse naturam? ¶ Cæterum ex hac vehementissima in Deum charitate similis (velut à perenni quodā fonte) oritur amor in proximum: non tanquam in aliquid alienū & peregrinum à Deo: sed tanquam in aliquid diuinum, quodq; sub eandem cadit diligēdi rationem. Sunt enim proximi non modo creaturę Dei, ad ipsius imaginem cōdite: sed etiam serui, sed domestici, sed filij, sed membra ei⁹, de carne eius, & de ossibus ei⁹.

Ephe. 4.

Hinc totus ille fons amoris qui recta tendebat in Deum, protinus à Deo in homines, tāquam in aliquid diuinum, eodē impetu fertur. Hinc illa mirabilis sanctorum aduersus proximos charitas, quæ pro ipsorum salute libenter mortem extremaq; omnia pati, paratissima erat. Hæc igitur paucis de charitatis vi ac potentia dicta sint. nunc ad rem.

Hanc ergo charitatem, aut penē parem, Dominus ab ijs exigit, quibus animarū curam cōmisit: quæ vt maximo pretio emptę, ita maxima curā procurandæ sunt. Hanc .n. à Mosē requisituit, vel eodem ipso Mosē testante

testante qui ad ipsum Dominum queritur dicēs, Nunquid ego concepi omnem hanc multitudinem, aut genui eam, vt dicas mihi, porta eos in sinu tuo, quasi gestaret nutrix infantulum? Eandem etiam præstitit Apostolus: qui cum sæpe aliās, tum ad Thesalonicenses scribit in hunc modum, Facti sumus paruuli in medio vestri, tanquam nutrix quæ foueat filios: ita desiderātes vos cupide, volebamus vobis tradere non modo Euangelium, sed etiam animas nostras: quoniā charissimi nobis facti estis. Quibus verbis quid dici potuit amantius? Nec solum Apostoli, sed sancti etiā Pontifices & Apostolici viri hanc eandem proximis dilectionem exhibuerunt. Sic enim D. Ambrosius ait, Non minus vos diligo quos per Euangelium genui, quam si cōiugio suscepissem: non enim vehementior ad diligendum est natura, quam gratia. Hanc ergo dilectionem Dominus hic à Petro exigit, cum ait, Symō Ioānis diligis me plus his? Paſce oues meas. Quod perinde est ac si diceret, O Petre, si vere & ex animo diligis me, si nominis mei gloriam illustrare desideras, si oues meas, quarum salus, vita ipsa mihi charior fuit, (vt par est) diligis: si deniq; te ipsum totum tot nominibus mihi debes, mihi quę aliqua

Num. 11.

I. ad Thea
sa. 2.Ambros.
de offic.

Ioa. 21.

ex

ex parte gratificari, & amoris meo vicem red-
pēdere cupis, pascere oves meas: quas ego fuso
sanguine meo pavi: quia dū illas pascis, me in
illis pascis, me impinguas, me alis, mihiq; ipsi
cōfers, qdqd in illas impēdis. Ego. n. ille ipse
sū qui olim dixerā, Qd vni ex minimis meis
fecistis, mihi fecistis. Et illud, Hæc requies
mea, reficite lassū, & hoc meū refrigerium.
Etsi mihi tributum esse puto, quod in meo-
rum corpora impensum est: alienum esse pu-
tabo quod mentibus pro quibus libēter ani-
mam posui, impendatur? Diligenter verō
Domini verba notanda sunt. Non enim ait,
si diligis oves meas, pascere illas: quod planē
consequi videbatur (vt videlicet ex ipsa di-
lectione, dilectionis opus & beneficium cō-
sequeretur) sed ait, si diligis me, pascere oves
meas. Quasi dicat, Si me amas, & ea pariter
quæ mea sunt, amare debes: nihil autem præ-
ter me ipsum magis meum est, quam oves
meæ: quas ego ipsa mea carne pavi, sanguine
potavi, & morte ad vitam reuocaui. Si ergo
nihil magis meum est quā vita mea, quanto
pere id meum erit, pro quo ego ipsam vitā
meam impendi?

Quisquis ergo huiusmodi charitate fla-
grat, quō ardentius Dominum diligit, eō ve-
hementius ad proximos conuertitur, ac to-
tam

tam illam charitatis vim qua in Dei obse-
quium fertur, fertur in proximū. Animad-
uertit enim nihil minus pro illorū salute se
esse facturum, quā is fecit, qui eos illi tātope-
re cōmendauit. Intelligitq; vel ex hoc nullū
ei obsequiū gratius futurū, quā si diligētissi-
mē curare studeat, quod tāto ille studio cu-
radū suscepit. Meminit enim à D. Dionysio
dictū esse, omnium diuinorū diuinissimū esse,
cooperari Deo in reductiōe animarū ad ip-
sū. Cui cōsērit & illud Greg. nullū esse vi-
delicet sacrificiū Deo gratius, cura animarū.
Et rurū. Ille (inquit) in amore Dei maior ē,
qui ad ei⁹ amorē plurimos trahit. Idē quoq;
alibi. Tunc mirabiliter in altū charitas sur-
git, cū ad ima proximorū se misericorditer in-
clinat: & quō benigne descēdit ad ima, eō va-
lētius recurrit ad summa. Ad hæc, ipsam etiā
animarū dignitatē mirabilēq; pulchritudinē
sibi ante oculos pponit: quæ vehemēter o-
ptimicuiusq; pastoris animū ad ipsarū amo-
rē & curā acuit. Hinc de beata Catherina Se-
nē. legimus, quod aliquādo cū forte iuxta
domū illius cōcionator quidā trāsisset, do-
mū egressa, eius impressa humo vestigia of-
culari cœpit: rogataq; cur id faceret: quia pul-
chritudinē (inquit) animarū in gratia degē-
tium, mihi Dñs velut spectandam propo-
suit: quo factum est, vt continere me vix

Greg. sup
Ezechi.
Grego. in
homil.
Idem in
Pastor.

possim, quin vestigijs eorum qui purifican-
 darum animarum curam gerunt, oscula fi-
 gam: & cum Propheta clamem, *Quā speciosi*
Isai. 22. pedes euangelizantium pacem, euangelizā-
 tium bona. ¶ Cum igitur omnia hæc fide-
 lis pastor studiose cōsideret, tāta in eius pe-
 ctore charitatis flamma erga animarum sa-
 lutem excitatur, vt totus ferueat in earum
 salute procuranda: nihilq; sit illi tam charū
 & pretiosum, quod huic negotio antefere-
 dum putet. Hinc D. Bernar. ait, Hoc vera &
 casta contemplatio habet, vt mentem quā
 diuino igne vehementer succenderit, tanto
 interdum repleat zelo & desiderio acquirē-
 di Deo qui eum similiter diligant, vt otium
 contemplationis pro studio prædicationis
 libentissime intermittat. Huius autem ve-
 hementissimi ardoris ac desiderij typum no-
 bis exprimit sancta illa mulier, quæ in Apo-
Apo. 12. cal. Ioannis visa est amicta Sole, & calciata
 Luna, stellisque ardentibus coronata: quæ
 tñ cruciabatur vt pareret: p̄ quod nobis ardē-
 tissimum Ecclesiæ desiderium (quo propa-
 gandæ religionis, spiritualisque sobolis au-
 gēdæ flagrabat) cruciatibus ac dolore par-
 tus significatur. Hoc enim desiderio fla-
 grabat Apostolus, qui nullum pro animarū
2. Cor. 12. salute discrimen recusaturum se esse testa-
 tur.

tur, cum ait, Ego autem libentissime impē-
 dar & superimpendar ipse pro animabus ve-
 stris: licet plus vos diligens, minus diligar.
 Quo quid dici potuit amātius? Nō. n. vnam
 tātam vitam quam habebat: sed innumeras
 etiam si haberet vitas, libenter pro illorum
 salute expositurus fuisset. Hoc enim signifi-
 cat cum ait, Ego autem non modo impen-
 dar, sed etiam (si quid aliud post vitā super-
 esset) libentissime propter vestram salutem
 sup impēderē: etsi vos huic amori meo vicē
 non rependatis: quia non quero quæ vestra
 sunt, sed vos: nec tam de vita mea, quam de
 vestra sollicitus sū: quia nūc (ait) viuim⁹, si
 vos statis in Domino. Ad eūdem etiam mo-
 dum de beatissimo Dominico patre nostro
 legimus, quod totus liquefieret arderetque
 quasi facula, pereuntium animarum zelo &
 amore succensus. Quo quidem zelo ductus,
 prædicatorum ordinem primus excogitauit:
 qui totus vni huic studio esset intēsus. Sed
 hæc tamen adhuc longe minora charitatis
 indicia sunt, si cum ijs quæ Paulus ad Ro-
 manos scribit conferatur. Veritatē (inquit)
Rom. 9. dico: non mentior, testimonium mihi per-
 hibente conscientia mea in Spiritu sancto:
 quoniā tristitia mihi magna est, & cōtinuus
 dolor cordi meo: Optabam enim ego ipse
 anathema

nunc viuim⁹, si vos statis in dño

anathema esse à Christo pro fratribus meis,
&c. Vide quæso quo illū vis amoris Christi
vehemētissima perpulit. Ex eodē enim cha-
ritatis fonte atque habitu procedit Dei, &
omniū quæ ad Deum pertinent amor: quē
admodum ex paterno erga filium amore, nō
solum amor filij, sed omniū etiam quæ filij
sunt, deriuatur. Cum ergo nihil magis ad
Deum pertineat quā ipsius gloria & anima-
rū salus: quā ipse vitæ suæ dispēdio compa-
rauit: hinc Apostolus (cuius pectus tanto
Christi amore flagrabat, vt ab eius illū cha-
ritate, neque terrestia, neque cælestia, neq;
infera aut supera separare possent) modo tā
ta eius gloriæ salutisq; animarum charitate
succensus est, vt non modo velit, sed etiam
optet (si quidē fieri possēt) non quidē à di-
lectione Christi (propter quam hoc ipsum
optabat) sed à delitijs paradysi, & à fructiōe
Christi, excidere, ppter ipsum. Quo quid di-
ci potuit mirabili? Quia verò hoc omnē ho-
minū fidē & charitatē etiā superare videba-
tur, ideo pri⁹ se grauissimi iuramēti religiōe
constrinxit, vt vera esse quæ diceret iureiu-
rādo confirmaret. Sed tñ quod cōmuni ho-
minū charitati erat impossibile, hoc Aposto-
licæ charitati erat optabile. Similē charita-
tis affectū sanctus etiā Moses expressisse vi-
detur, cū pro adorati vituli piaculo Dñm

*Chrif. su.
per. 9 ad
Roma.*

Exo. 32.

orās

orās, ait, Aut dimitte eis hanc noxā: aut dele-
me de libro tuo, in quo scripsisti me: qui pla-
nē nullus alius erat (quāquā sint qui dissen-
tiāt) quā idē ille de quo statim Dñs ait, Qui
peccauerit mihi, delebo eū de libro meo. ne-
q; enim peccātes aliūde quā ex libro sempit-
ernę vitę deleri solēt. Idē igitur optat quod
Apostolus optauit, simili charitatis ardore
succensus. Qui n. tā mirabili Dei dilectiōe
flagrabat, tāto etiā charitatis igne in filiorū
Dei amorē rapiebatur, vt nihil malorū aut
cruciatuū, vel in hac, vel in futura vita p il-
lorū salute recusaret. Verū de his hactenus.

His igitur ita cōstitutis, facile est ad pposi-
tā initio quæstionē respōdere. Si n. tāta per-
fectæ charitatis virtus est, tātoq; illa studio
saluti animarū intēta est, nō ergo mirū, si tā-
ta religiōe dñs iterū atq; iterū hāc vnā exigit
virtutē: quæ vel sola vel penē sola, quicquid
ad hoc ministeriū requiratur, præstare pōt.
Quēadmodū n. Demosthenes interrogatus
quæ esset prima orādi pars, actionē esse dixit:
& de secūda rogatus, ac tertia: eandē rursus
et secūdā et tertiā esse cōfirmauit: vt per hoc,
non alia quidem orationis ornamenta dā-
naret, sed vt dignitatem huius inter ea de-
signaret: ita planē dñs, non vt alias virtutes
excluderet, sed vt charitatis principatū inter
cæteras

cæteras ad regendi officium declararet, hoc schemate orationis vsus est: quæ & plurima ad hoc munus adiumenta præbet, & omnia quæ requiruntur, miro modo perficit & illustrat. Quamobrè, sicut diuina prouidètia quæ patres voluit diligentissimam educandorum filiorum curam gerere, vehementissimum eorum animis filiorum amorem ingenerauit: quo vno naturæ beneficio, omnia quæ ad ipsorum educationem institutioneq; pertinent, collata illis esse videntur: ita eadem prouidentia (quæ eundem ferè tenorem in operibus gratiæ retinet ac naturæ) cū episcopos Ecclesiæ sponso, & spirituales fideiū patres esse voluisset, eandem sane charitatē quam illic donauit, hic exigit: vt simili cura studioq; vtriq; parentes filiorum suorū educationi se totos addicerent, & consecrarent. Quid autem est quod ad filiorū carnis educationem parentibus non præstet vehemēs ipsorum amor? Quid non facit, quid non dicit, quid non patitur in paruuli educatione sedula & officiosa mater, dum illum lactat, dum blanditur, dum lauat, dum vestit, dum à lachrymis compescit, & ad soporem, aut lusum, hilaritatemq; inuitat? Quoties verò totas noctes in somnes libèter ducit, vt quēuis pueri dolorem leniat, vt vagientem mul-

ceat,

ceat: vt lactet, cæterisq; illius rationibus consulat? Si deniq; filium materno sanguine alioporteret, non dubito materna vilcine pro lacte sanguinè præbitura: quando ipse quoq; mutè & irracionales aues, in naturale paternæ pietatis argumentum, hoc ipsum facere perhibentur. Cum ergo multa sint quæ ad perpetuam filiorum educationem (quæ tota penè parètū vita durat) necessaria essent, breuissimam ad id amoris viam natura excogitauit: quo vno præstito, omnia simul præstitisse videtur. Quam ipsam compendiariā viam, & ad animarum salutem proximam, gratia secuta est: quippe quæ eundem cum natura habet auctore. Si ergo spirituales patres simili aut vehementiori etiam amore erga spirituales filios afficiantur: quis dubitet eos simili studio & contentione in ipsorum educatione omnem operam esse collocaturos? Quid enim ad promouendam filiorum salutē necessarium negligere poterit verus amor? quem laborem recuset? quid non molliatur & patiat, si vere amat: vt ab æterna morte reuocet quos amat? Si huiusrei gratia necesse sit vigilare, si laborare, si opes expendere, si aduersus huius seculi potentes decertare, si multorum odia inuidiamq; subire, si longa itinera peragrarè, si morti corpus, &

K

cætera

2. Cor. II

cætera omnia periculis offerre, si deniq; opus sit omnia illa quæ Apostolus ad Corinthios cõmemorat propter Euangelii perpeti, nempe nuditatem, inedia, frigora, ieiunia, flagella, carceres, vincula, et varia terræ marisq; pericula subire, libenter sane totum hoc certamen charitas certabit, ac deniq; in omnes se figuras fundet, atq; omnibus omnia fiet, vt omnes faciat saluos. Hæc. n. est quæ in Apostoli pectore exæstuans, eum ad Galatas dicere cõpellebat: Vellem esse apud vos modo, & cõmutare vocem meam quoniam cõfundor in vobis. Quibus plane verbis acerbissimam anxietatem æstumq; animi sui a charitatis igne prodeuntem, apertissime significauit: a quo vehementer extimulatus, eos protinus adire voluisset, vt eos argueret, moneret, increparet, obsecraret, & nõ solũ varijs fidei argumētis, & verbis, sed etiã gestu ipso, & actione corporis in tot se figuras verteret, quot curis agebatur: vt eos radẽ ad meliorẽ mētẽ reuocaret. Quid vero, hæc oĩa nisi ardẽtes flãmas dixeris, & mensæ charitatis ignibus pdeutes? Hoc. n. vel maxime ppru charitatis est, vt qm virtutũ omniũ regina ẽ, eas oēs autoritate imperij sui (quoties opus fuerit) ad operadũ inducat. Quo fit vt quẽadmodũ cœlestis ille orbis extim^o cui

reli-

reliqui oēs subiecti sũt, suo motu atq; impulsu cæteros rapit: ita charitas (quæ virtutum oĩũ princeps est) vbi in aliquid vehemẽter intẽta ẽ, oĩa secũ virtutũ officia trahit. Hinc tã multa a sacris doctõrib⁹, in laudẽ eius merito cõgerũtur. Ait. n. Aug. Charitas iaduersitatib⁹ tolerat, in psp̄eritatib⁹ tẽperat, in duris passioib⁹ fortis, in bonis operib⁹ hilaris, in tẽtatione tutiss̄ima, in hospitalitate latiss̄ima, inter veros fratres lætiss̄ima, inter falsos patiẽtiss̄ima ẽ. Charitas inter opprobria secura est, inter odia benefica, inter iras placida, inter insidias innocens, in iniquitate gemẽs, in veritate respirãs, in virtute congratulans. Hactenus ille. Quẽ tamẽ latius atq; sublimius persequitur D. Grego. in hunc modũ. Cũ vna eademq; sit charitas, si mētẽ plene ceperit, hanc ad innumera opera multiformiter accẽdit. Cui⁹ sentẽtiæ rõnẽ pseq̄tur his verbis. Charitas. n. cogitat vt ea alteri faciat, quẽ ipsa sibi fieri ab altero expectat: Penfat ergo vt malis bona, & bonis meliora rependat: vt erga procaces mansuetudinem longanimitatis exhibeat: vt malitiæ peste languẽtib⁹ gratiã benignitatis impẽdat: vt discordes in pace muniat: vt cõcordes ad cõcupiscẽtiã verẽ pacis accingat: vt indigẽtib⁹ necessaria tribuat: vt errantibus viam restitudinis ostẽ

Augu. de
lau. car.

Grego. in
Mora. lib.

10.

K 2 dat.

dat, vt afflictos verbo & compassione mulceat: vt accensos in huius mūdi desiderijs, increpatione restringat: vt minas potentium ratiocinatione mitiget: vt oppressorum angustias quanta præualet ope leuet: vt foris resistentibus opponat patiētiam: vt intus superbentibus exhibeat cum patientia disciplinam: vt erga errata subditorum sic mansuetudo zelum temperet, quatenus à iustitię studio nõ eneruet: sic ad vltionem zelus ferueat, ne tamē pietatis limitem feruendo trāscēdat: vt ingratos beneficijs ad amorē prouocet: vt gratos quosq; ministerijs in amore feruet: vt proximorum mala cum corrigere non valet, taceat: vt quæ corrigi loquendo possunt, silentio cōsensum esse pertimescat: vt sic ea quæ tacet toleret, ne tamen in animo virus doloris occultet: vt sic maleuolis munus benignitatis exhibeat, ne tamen per gratiam à iure rectitudinis excidat: vt cūcta proximis quę præualet impendat, sed hæc impédendo non tumeat: vt sic in bonis quæ exhibet tumoris præcipitium pauceat, ne tamen à boni exercitio torperescat: vt sic quæ possidet tribuat, quatenus quanta sit largitas remunerantis attendat: ne cum terrena largitur, suā plusquā necesse est inopiā pertimescat, & in oblatione muneris hilaritatis

lumē

lumē tristitia obscuret. Hactenus aurea D. Gregorij verba. Ex quibus merito inferit, quod ante diximus, nimirum vnam esse charitatem: quę tamen ipsam quodā modo Dei naturā imitari videatur: qui cū vnus & idē sit, in hac tamen vnitae atq; indiuidua simplicitate, infinitas multiplicesq; virtutes amittit. Quod plane de ipsa charitate non modo D. Greg. sed Apostolus etiam apertè significauit, cum in charitatis encomium totus effusus, ita ait, Charitas patiēs est, benigna est: charitas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, cōgaudet autē veritati: omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet. Quem locum D. idem Grego. in eodem libro, in huc modum interpretatur. Patiens quippe est charitas, quia illata mala æquanimiter tolerat. Benigna vero est, quia pro malis bona largiter ministrat. Nō æmulatur, quia per hoc quod in præsentī mundo nil appetit, inuidere terrenis successibus nescit. Non inflatur, quia cum præmium internæ retributionis anxie desiderat, de bonis se exterioribus non exultat: Non agit perperam, quia quo se in solum Dei ac proximi amorem dilatat, quicquid à

1. Cor. 13

Grego. in
Mora. li.

10.

K 3. recti

rectitudine discrepat ignorat. Non est ambitiosa, quia qui ardentè intus ad sua fatagit, foris nullatenus aliena concupiscit. Non quærit quæ sua sunt, quia cuncta quæ hic trãfitione possidet, velut aliena negligit: cū nihil sibi esse proprium nisi quod secum permaneat agnoscit. Non irritatur, quia iniurijs læcessita se ad nullos suæ vltionis motus excitat: dū pro magnis laboribus maiora post præmia expectat. Non cogitat malum, quia in amore munditiæ mentem solidans, dum omne odium radicitus eruit, versare in animo quod inquinat nescit. Nō gaudet super iniquitate, quia quo sola dilectione erga oēs inhiat, nec de perditione aduerfantiū exultat. Congaudet autem veritati, quia vt se cæteros diligens, per hoc quod rectum in alijs conspicit, quasi de augmento proprij profectus hilarescit. Hactenus ille, nō minus certe elegāter quā grauer. Videtis ergo Patres quam multa præstet vna charitas? Fateor tamen inueniri indoctam charitatem, & sanctam rusticitatem: quæ ab Episcopo longè abesse debet: vt pote qui Ecclesiæ oculus atq; magister est. Talis. n. is esse debet, vt de eo merito dici possit, quod olim de Ioanne dictū ē, Ille erat lucerna ardēs, & lucēs: quia nō

solū ardere per charitatē, sed etiam lucere per doctrinam debet. Est enim (vt D. Bernait) tantum lucere, vanum: tantum ardere, parum: lucere tamen & ardere, perfectum: quod proprie Episcoporum est. Ea tamē perfecta charitatis vis atq; præstantia est, vt nō defuerint olim in Ecclesia clarissimi atq; sanctissimi præfules, qui minus literis valuerūt: quoniam quod sciētix deerat, charitatis magisterio suppleuerūt. Sic enim D. Martinus clarissimum Pōtificem egit: qui merito præfulum gemma dictus est: quamuis non tam literis quam virtutibus clarus extiterit. Nec minus feliciter Diuus Franciscus munus hoc administrasset, quamuis literarum ope destitutus esset: vt qui mercaturæ magis quam literaturæ in adolescentia operam ederit. Quæ non eo consilio a me dicuntur vt aliquid de scientiæ dignitate, vel necessitate detrahā: quam supra in præcipuis Episcopopi virtutibus cōnumerauī (cū præsertim id tam anxie a sacrosancta Tridentina synodo requiri videam) sed vt vel his duobus exemplis euidenter appareat quantum vitæ sanctitas & charitas momenti ad hoc munus allatura sit, quæ penè sola tot olim clarissimos Pontifices Ecclesiæ dedit:

atq; ita minus mirabile sit vnam hâc virtutē
toties a Domino in Petro ad pascēdas oues
fuisse quęsitam.

*Quātum
Charitas
ad quinq;
precipuas
Episcopi
partes cō-
ducatur.*

II.

VERVM vt hoc ipsum euidentius ap-
pareat, breuiter ea quę ad optimum Episco-
pum constituēdum requiri supra diximus,
ad memoriam reuocemus, perpendamusq;
quomodo illa omnia vel præster charitas,
vel certe adiuuet vehementer, & illustret.
Principio enim, sanctitatē ipsam, quam præ-
ceteris requiri diximus, charitas præstat. Si
enim qui perfectē legem Dei implet sanctus
est, & plenissimē eam implet quisquis perfe-
ctē diligit (cū plenitudo legis sit dilectio)
quisquis ergo in charitate perfectus est, in
sanctitate etiam perfectus est, quemadmodū
paulo ante ex D. Thomæ testimonio com-
probauimus. ¶ Ad prudentiam verò, quę se-
cūdo loco exigitur, maximē etiā iuuat eadē
charitas: quę vt auidissimē desiderat finem
(hoc est animarum salutem: quę episcopalis
officij finis est) ita etiam amore extimulāte
acutissimē ea omnia perspicit, per quę in
optatissimum perueniatur finem. Quid .n.
est vel in rebus humanis, vel in ipsis etiam
artibus, quod non inuenerit, aut excogitau-
erit amor? Quot enim lucrandi artes immo-
dicus

dicus pecuniarum amor, & sacra auri fa-
mes: quot genera deliciarum gula? quot
fraudes ambitio? quot tormentorum armo-
rumq; species dominandi libido? quot de-
niq; improbus & inhonestus amor, fallendi,
atq; abditissima quęq; claustra irrūpendi ar-
tes excogitauit? Hinc Poetę dicere licuit, lar-
gitorem ingenij ventrem esse: hoc est, vētris.
vel cupiditatem, vel necessitatem: quę duo,
omnes penē mundi artes adinuenerūt. His
enim duobus veluti calcaribus homines inci-
tati, fame videlicet & cupiditate, quid non
excogitarunt? quid non periclitati sunt, aut
inuenerunt? Est enim vehementissimus qui-
dam aculeus & veluti calcar amor ipse, qui
quandiu re amata non potitur, nullo modo
conquiescit: sed totus in excogitandis ratio-
nibus est, quibus tādem suis delitijs perfrua-
tur. Sic Themistoclem clarissimum Athe-
nensium ducem, in somnes sæpe noctes du-
cere solitum ferunt: quod eum à somno cla-
rissima Melciadis trophæa excitarent: dum
ipse qua ratione illius gloriam vel æquare
posset, vel superare, tā diligenter animo ver-
sat, quā ardenter concupiscit. Deniq; nō
defuerunt etiam inter Philosophos, qui a-
morem omnium rerum humanarum prin-
cipium esse definirent: adeo amoris propriū
est

est multa & excogitare & inuenire. Quod si abiectissimarum rerum amores tantopere ingenium ad abditissima quæq; peruestiganda acuumt, quid diuinarum rerum amor, non a corrupta natura, sed a diuina gratia profluens, non excogitabit: ut id tãdem assequatur quod vehemeter amat? Hinc D. Ambrosius nihil esse vera pietate ingeniosus ait: quæ ut ijs subueniat quos amat, nihil non agit, nihil non inuenit, nihil non molitur. Quid enim est quod pietas charitatis aculeo excitata non deprehendat ut proficit: quando tanta quotidie humana malitia excogitat ut obfit? Commemorare possem hoc in loco quas nonnulli huius ætatis religiosissimi præfules rationes inierint, vel ut inopiæ pauperum subuenirent, vel ut rudiores Ecclesiæ ministros erudirent, vel ut adolecentiores bonis moribus imbuerent, vel ut ignorantem populum per agros & villulas dispersum, publica saltè lectione (quãdo prædicationis copia non suppetebat) institueret, vel ut fideles ipsos (impetratis ad hoc ab Apostolica sede indulgēt ijs) ad sacramentorum frequentiam incitaret. Quis aut hæc oia (quæ vel in desuetudinē abierat, vel inueta nodū erāt) nisi ingeniosa charitas, feruēsque salutis animarū desiderium adinuenit? Iguescat ergo charitas, & rutilas

in

intelligētis flāma nō deficiet. Nec enim aut sine luce ignis, aut sine intelligētis lumine charitas inuenitur. ¶ Nec noua solū prudenter excogitare, sed ijs etiã quibus perfecta ē, solerter prouidere charitas nouit. Quo enim quis diligit vehemētius, eo etiã prospicit attentius, ut oī ratione proficit ijs quos ardentiter diligit. Hinc Bernar. ait, O bona mater charitas, quæ siue foueat infirmos, siue exerceat, puestos, siue arguat inquietos, diuersis diuersa exhibēs, sicut filios diligit vniuersos: Cū te arguit, mitis ē: cū blanditur, simplex ē: pie solet sæuire, sine dolore mulcere: patiēter nouit irasci, humiliter indignari. Sic etiã Aplūs amore salutis hoiū incensus, omnium se se ingenijs moribusque, prudenter accommodabat: ut charitatis vinculis illaqueatos, secū traheret ad salutē. Nã cū liber esset (ait) ex omnibus omnium me seruū feci, ut plures lucrifacerē. Et factus sum deus tāquā ludæus, ut ludæos lucrarer. Factus sum infirmis infirmus: ut infirmos lucrifacerē. Omnibus omnia factus sum: ut oēs facerē saluos. Vides ergo quam prudenter omnibus se ingeniosa charitas accommodare sciat?

Quod si pastorem sollicitudinem & diligentiam in Episcopo requiras, quid magis, aut sollicitum, aut actuosum, quam amor? Nec enim temere Poeta dixit.

Res

Bernar.
in Epist.

Res est solliciti plena timoris amor. Quia, n. amor cæterarum omnium affectionum radix & origo est, hinc cæteri affectus omnes ab hoc fonte prodeuntes, mensuram eius ita referunt, vt si magnus fuerit amor, magna etiam sit in procuranda re amata sollicitudo: in custodienda, cura: in periculo eius, timor: in obsequio, diligentia: in iactura, dolor: & in fructu, lætitia. Cum enim amare aliquid (vt Arist. definiuit) sit ei bene velle: necesse est, vt re quæ diligitur incolumi, sequatur lætitia: amissa vero, tristitia: periclitante autè, timor, & sollicitudo, & sollicitudinis filia diligentia: quæ nulla ratione aut somnum capere finit aut quietem, donec tandem aliqua ratione dilecti periculo succurrat. Affectui enim prædominanti (vt est in proloquijs Philosophorum) omnia famulantur. Nec ea solum pericula verus amor timet, quæ aut proxima, aut vera pericula sunt: sed ea etiam quæ longe distant, aut quæ vix vnquam futura sunt. Hinc D. Bernar. ait. Més quam semel affecerit charitas, sui iuris esse nõ finitur: metuit quod nescit, dolet quod non oportet, sollicitatur plusquam voluerit, & vnde noluerit. Quomodo ergo qui vere amat inter vera pericula quietus erit, qui periculorum etiã vmbri sèpius commouetur. Deniq; sapienter

Berna. in
Epis.

sapienter à Platone dictum est, Amore captus, in proprio corpore mortuus est, viuit in alieno. Hanc enim velut tyrânidem exercet, in eo quæ perfectè possidet. Hic est, quod sui prorsus oblitus, alteri seruit, alteri militat, de alterius salute sollicitus est, ac deniq; sibi mortuus, alteri viuit: dũ omnes curas & cogitationes suas se neglecto, in alterum transfert: dilectiq; solum commoda cum suis etiã incommodis aucupatur.

Sollicitudinem fortitudo sequebatur: quæ tum ad ferenda aduersa, tum ad ardua aggredienda, & ad omnes pastoralis officij labores perferendos, animum præstat. Quid vero aliud est quod ad hæc omnia magis animum roborat quam amor? Ex philosophia enim didicimus, inter omnes causas quæ ad agendum aliquid impellunt, primã ac præcipuã esse finem: qui propterea causa causarum dicitur: quia omnes alias mouet, & ad operandum impellit. Mouet vero in primis effectricem, dum cognoscitur & amatur: & quo vehementius amatur, eo etiam vehementius ad agendum impellit: atq; ita pro magnitudine amoris, est etiam fortitudinis magnitudo. Adeo vt frequenter is qui operatur imbecillitatis suæ, immemor, non pro facultatis suæ, sed pro amoris magnitudine quæ supra

supra se posita sunt amore decipiente aggreditur. Quid. n. inter animantia omnia gallina aut meticolosius, aut infirmius est: ut potest quæ nec domestica consuetudine, nec quotidianis beneficijs cicuriri possit. Quæ tñ si filios quis inuadat, adeo incandescit & sæuit, ut nec homines, nec feras, nec vlla etiã tela propter eos reformidet. Quid vero aliud efficit ut innumeri mortalium tot terra marique labores perferat, tantas strages, tam horredas armorum congressiones, sanguinolentaque bella sustineat, nisi vehemens alicuius dilectæ rei amor? Quid Alexandrũ illũ Macedonẽ, quid Iulium Cæsarem, aliosque clarissimos imperatores, tot subire discrimina, tot adire labores impulit, nisi insatiabilis regnandi libido? Contra vero quis Herculem monstrorum orbis dominatorem domuit, nisi amor? Aut si hoc fabulosum est, quis Sansonem illum, quem nec agmina Philistæorum vincere, nec vincula ligare, nec ferreæ portæ includere poterunt: enervare, ligare, atque hostium suorum ludibrium facere potuit, nisi Dalidæ suæ amor? Et si a figuris ipsis, ad ea quæ figuris expressa sunt gradum facimus, quis fortissimum illum Rhinocerotem Christum vinculis constrinxit, ad columnam ligavit, in Cruce appedit, tumuloque condidit, nisi amor?

Vt

Aud. 16.

Vt cognoscat (inquit ipse) mundus, quia diligo Patrem, surgite eamus hinc. Quo Domine? Nimirum ad Crucis supplicium: per quod charitas mea erga Patrem hominumque salutem mundo declaranda est. Vides hic quanta sit amoris vis: quæ vicit inuincibilem, ligavit omnipotentem, tumuloque illum inclusit qui omnia continet: ut merito ingeniosus Poeta dixerit, amore omnia superari: & illud item, Improbe amor, quid non mortalia pectora cogis? sed hæc improbus, quid vero probus & castus? Nimirum id quod Diuus Chrisologus ait, Nil durum, nil amarum, nil graue, nil letale computat amor verus. Quod ferrum? quæ vulnera? quæ pœna? quæ mortes, amorem prævalent separare perfectum? Amor est impenetrabilis lorica, respuit iacula, gladium excutit, periculis insultat, mortem irridet: si amor est, vincit omnia. Nec solum vincit, sed quod mirabilius est, certando non succumbit, pugnando non laborat, nec laborando fatigatur. Hinc D. Augustin. ait. Verus amor non sentit amaritudinem, sed dulcedinẽ: quia soror amoris dulcedo, sicut soror odij amaritudo. Et rursum. Qui amat, non laborat: ois. n. amor non amaribus grauis est. Solus amor est qui nomẽ difficultatis erubescit.

Hinc

Pet. R. a.
ue. in ser.Aug. 13
Confess.Idẽ. Ibidẽ
labor

Concio

Hinc D. Ber. ait, Seruite in charitate illa que timores expellit, labores non sentit, meritū non intuetur, præmium non requirit: & tamen plus omnibus vrget. Deniq; (vt recte D. Greg. philosophatur) adeo charitatis proprium est libenter propter id quod diligit labores perpeti, vt (quemadmodum de fontibus aquarum dici solet: tantum scaturientes aquas sursum agi posse, quā sublimis sit fons a quo deriuatur) ita plane de amore dici possit, vt quāto quisq; amore sit accēsus, tāta sit fortitudine ad ferēdos labores instructus. Sic n. ait: Quantū quisq; proximum amat, tantū portat: si amas, portas: si desisti amare, desisti portare. Quod si ita est, quid ergo magis ad ferēda pastoralis vitæ onera iuuare poterit, quam vehemens salutis ouium amor? Sicut enim pia mater libenter paruulum gestat in vlnis, quia prius gestauit in visceribus: ita plane spiritualis Ecclesiæ pater prius in corde per charitatem gestare debet, quos per patientiam foris portare tenetur. Quod appositissima olim Dñs figura expressit in lege, quando inter ornamenta Pontificis, rationale & superhumeralē fieri præcepit: quorum alterum pectus, alterum vero Pontificis humeros teget: Vtrūq; vero duodecim filiorum Israel nomina lapillis cælata ferebat: &

Berna. de
precep. et
dispen.

Greg. in
Homili.

Exod. 28

anfulis

De officio pastoralī.

77.

anfulis quibūsdam alterū alteri colligabant: ne videlicet à se inuicem rationale atq; sup humeralē separarētur: sed alterum alteri ne cteretur. Quis quæso diuinæ prouidentie cōsiliū in huius operis fabrica non miretur? Euidenter n. hoc cælesti simbolo admonere Pōtificēs voluit, vt eos omnes, quorum in pectore atq; in humeris cælata gestabant nomina, & in corde per amorem, & in humeris per patientiam portare niterentur: quorū tamen alterum ex altero pendet: quia nimirū ex eo quod spirituales filij per amorē gestantur in corde, libenter etiam per patientiā gestantur in corpore: quia (vt recte D. Ber. ait) in eo quod amatur, aut nō laboratur, aut ipse etiam labor amatur. Propter hoc ergo rationale & superhumeralē inter se mutuo colligantur: quia nec sine patientia charitas, nec vlla sine charitate potest esse patientia. Videtis ergo Patres quantum ad omnes pastorales curæ sollicitudines ac labores charitas iuuet? Quod tamē adeo late patet, vt merito Cicero dixerit, Sine studio & ardore quodam amoris, nihil quicquā in vita fit egregiū.

Post fortitudinem quinto loco scientiam connumerauimus: sine qua Episcopale ministeriū veluti mancum & imperfectum esset.

L Hanc

Cic. 1. de
Orat.

Hanc fateor solo charitatis studio comparari non posse: quâvis per eam magnopere & illustretur, & perficiatur. Scientia enim sine charitate inflat: charitate verò formata, ædificat. Sic ergo omnium aliarum virtutum charitas, vita, forma, atque ornamentum est (sine qua ne virtutis quidem perfectæ nomen retinent) ita quoque scientiâ sic perficit, ut quæ sine charitate in superbiam sæpe degenerat, per eam plane vir doctus, lux mundi, & Ecclesiæ oculus non immerito dicatur. Sic enim apud Danielem legimus. Qui docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti: & qui ad iustitiâ erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. Quantum verò charitas perficiat iuuetque scientiam, aperte docet Aug. his verbis. Diuinarum scripturarum multiplicè abundantiam, latissimamque doctrinam sine villo errore comprehendit, & sine villo labore custodit, cuius cor plenum est charitate. Quo, quid quæso dici potuit magnificentius? D. quoque; Basilii, Vnaquæque, inquit, anima, quâ lata est in amore pximi, tan alta est in cognitione Dei. Hinc toties in diuinis voluminibus sancti viri sapientiæ nomine maximè cômendantur. Quid enim aut sublimius, aut mirabilius, quâ quòd de se rudis ille pastor è caulis

Dani. 12.

Augu. de laude charitat.

lis translatus ad regnû, ait? Super oës docentes me intellexi: quia testimonia tua meditatio mea est: super senes intellexi: quia madata tua quæsiui. Quia. n. (vt D. Greg. ait) studeat operâdo implere quod didicit, accipit intelligere quod doceret. Nec solû operatio, sed ipsa etiâ diuinorû eloquiorû meditatio, aciei mentis acuit & illustrat. Ideoq; ait, Super oës docentes me intellexi: quia testimonia tua meditatio mea est. Hoc est, Nô quia in scholis diu inter præceptores versatus sum: sed quia in eloquiorû tuorû meditatioe exercitatus sũ, ideo oës doctores meos longe superauit. Causâ vero huius rei D. Chrisost. eleganter exponit his verbis. Videmus (inquit) corporis oculos quû in fumo forte remoratur, lachrymas semper effundere: si vero potiantur aere purgato, & floribus pratis, & hortis virentibus, & fontibus inter amœna fluentibus, & saniores esse, multoq; maiore aciei fulgore rutilare. Talis pfecto est & mentis oculus. Si enim in pratis spiritalis pascatur eloquij, erit totus sine dubio purus, ac lucidus, & acutius cuncta perlustrâs: si vero in fumû seculariû negotiorû fuerit ingressus, ad innumera prorsus mala lachrymabitur. Hactenus ille. Sũt & plura alia scripturarû testimonia, quæ idè nobis insinuat. Ait. n. idè Prophe-

Chry. suo per Ma^o th. Hom^o li. 2.

Psal. 32.
Psal. 118

Eccles. 37

tā, Os iusti medirabitur sapiētiā, & lingua ei loquetur iudiciū. Et iterū, A mādatis tuis intellexi: hoc est, īgredi vijs tuis, & mādata exequi sātissimę legis tuę, intellectū mihi & cognitionem eiusdem legis auxit: quemadmodum quotidianus armorum vsus, & frequēs consuetudo bellandi, rei militaris scientiam parit. Hinc illud Ecclesiastici, Anima viri sancti enuntiat aliquando vera, plusquam septem speculatores sedentes in excello ad speculandum. Vides ergo quam multis scripturarum testimonijs sancti viri sapiētię nomine cōmendantur?

Inquisitione autem dignissimum est, quare ratione vitę sanctitas, ac præcipue charitas, sapientiam augeat: cum præsertim sapientia sit in intellectu, charitas vero in voluntate. Multę sanè & non vulgares huius rei causę mihi esse videntur: quas hoc in loco paucis attingere libet. Ac in primis illa, quod (vt D. Greg. ait) amor, cognitio quædam est: vnde necesse est amorem Dei quandam esse cognitionem Dei: rectissimeq; Platonem dixisse arbitror, amare Deū, esse philosophari: hoc est, Theologię ac diuinę cognitioni vacare.

S. Tho. Opus. de Amore Dei.

Cuius modi autem sit hæc cognitio, exponit D. Tho. qui tribus modis a nobis aliquid cognosci posse, ait: nempe, auditu, aut visu, aut etiam

etiā gustu: si eiusmodi res sit, quæ gustu percipi possit. Vinum enim & auditu discimus alicubi esse pretiosū: & vitū, cum eius colorē cernimus: & gustu, cū illū bibimus. Inter quę cognoscendi genera, postremum hoc efficacius & certius est. Quo quidem modo Deū agnoscit, quisquis illum vehementer amat: neq; enim ita amare posset, nisi eius bonitatem, suauitatem, benignitatem, & charitatē amādo gustaret: quę cognitio, mystica Theologia esse dicitur: in qua non intellectus affectum, sed affectus erudit intellectum: dū gustando Dei admirabilem suauitatem, plane intelligit quā dulcis, quā suavis, & quā amabilis sit. Quod si ita est, rectissime sane *Psal. 33.* Plato sensit, cum amare Deum, philosophari esse dixit, & ipsum agnoscere. Quod regius Propheta significauit cum dixit, Gustate & videte, quā suavis est Dominus. Prius enim Dominum amando gustamus, deinde gustu ipso, quāta sit eius bonitas ac suauitas edocemur. Vnde fit, nō temere à nobis dictū esse, sciētiā quoq; ipsā ac Theologiā augeri & perfici charitate. ¶ Adde etiā, quod cū amor præcedat amatę rei aliqua cognitio: & cognitionis mensurę amor respōdeat, necesse est vt qui multum amat Deū, magna etiā cognitione Dei præditus sit: quem vtique non vehementer

Concio

hementer amaret, nisi vehementer amabile prius esse experiēdo cognosceret. Quo fit vt secundum D. Tho. sententiā, crescente in electis habitu charitatis, crescat pariter & donum intellectus: cuius beneficio tā amabilem intelligat esse Dominum, quā vera & sincera charitate illū amat. ¶ Ad hæc, præcipua veræ amicitiae lex est, mutua secretorum cōmunio. Vnde consequi videtur, vt quem Deus charissimū habeat, eum etiam secretorum suorum participē faciat: sicut ipse discipulis testatur dicēs, iam non dicam vos seruos: quia seruus nescit quid faciat Dominus eius. Vos autē dixi amicos: quia omnia quæ audiui à patre meo, nota feci vobis. Hinc D. Aug. ait, Si voluntatē Dei quisque nosse desiderat, fiat amicus Deo. Quia si voluntatem hominis nosse quisque vellet, cuius amicus non esset, omnes eius impudentiam deriderēt: Nemo autē efficitur amicus Dei, nisi purgatissimis moribus. Hinc etiam in Psalmo, pro eo quod nos legimus, Firmamentū est Dñs timentibus eū, D. Hiero. ex Hæbreo vertit, Secretū Dñi timētibz eum: & testamētū ipsius vt manifestetur illis. Manifestatio autē testamenti Dei, vera atque solida sapientia est: quæ puris mētibus spiritu vngente atque docente donatur. ¶ Cum nulla præterea re magis quā charitate Deo

Ioan. 15.

Aug. cōtra Mas nich li. 1.

Psal. 24.

De officio Pastoralī. 80

inherēamus, Deus autē (vt Ioānes ait) sit lux, in quo nullæ sunt tenebræ: quō quis ad lucē hanc poterit appropinquare, qui non excelenti quadam ac noua luce illustratus, diuinas res videat & intelligat? Nō enim frustra Psalmo graphus ait, Accedite ad eū, & illuminamini. In cuius rei typum, faciem Mosi, ex confortio sermonis Domini, cælesti lumine radiatē legimus: vt ipso opere intelligeremus, quæ ad Deum accedit, & illo familiariter vtitur. ¶ Adde etiam, quod purgato igne charitatis affectu, necesse est purgari etiam intellectum: cuius plerūq; tenebræ, & turbulenti errores ex affectuū impuritate, corruptis moribus, deprauataq; voluntate ferre oriūtur: quæ vbi ad malū propensa est, suo etiam pondere atque impetu intellectū ad omne impuritatis genus trahit, sibiq; obsequentē facit. Quo fit vt purgato affectu, purgatiō quoq; sanior, & perspicacior reddatur intellectus: secundū illā Prophetę vocē, Intellectus bonus omnibz faciētibus eū: hoc est, casto & puro affectu colētibus Deū. Hinc de spiritu sapiētiae dicitur, quod subtilis sit, & attingat vbique propter suam munditiam. Quæ mundities, non à sordibus corporis, sed ab impuritatibus affectuum intelligēda

1. Ioan. 1.

Psal. 33.

Psal. 110

Sap. 7.

est: à quibus anima purgata & libera, subtilius omnia penetrat: quia neque passionum nebulis obscuratur, neque terrenis affectibus ad externa retrahitur, neque à superiorum contemplatione impeditur: ideoque, attingere dicitur & penetrare omnia propter suam munditiam. Ut taceam interim quod anima purgata, & ad solem iustitiæ per charitatem expansa, radios eius velut in speculo purissimo recipiēs, magis ac magis illustratur & irradiatur. ¶ Denique inter septem præcipua Spiritus sancti dona, quatuor ad illustrandū intellectum pertinet: nempe donū consilij, scientiæ, sapientiæ, & intellectus: quibus priorum intellectus diuinitus illustratus, illam acquirit scientiam, de qua scriptum est, Iustum deduxit Dominus per vias rectas, & ostendit illi regnum Dei, & dedit illi scientiam sanctorum: quæ scientia eo omnibus alijs præstantior est, quo & doctor eius sublimior, & finis nobilior est. ¶ Postremo sicut sine cognito, facile est media ex fine colligere: sine autem (ceu termino viæ) ignoto, nihil prudenter excogitari potest: sed in medijs tenebris erroribusque ignarus homerfabitur: ita cum vir sanctus perfectissimè teneat finem (non enim speculatiua tantū scientia, sed etiam practica, intelligit Deum esse

Sap. 5.

esse finem illum, ad quem, omnia referenda sunt) recte sane ac sapienter gressus suos dirigit: quod ab impijs longe alienum est: qui tantum à vero fine, quantum à Dei amore distant: ideoque in summa caligine & cæcitate volutatur. Quod animaduertēs sanctus ille Iob, vbi multa in laudem sapientiæ prædicasset, & locum eius diligenter inquisisset, in fine tandē huius inquisitionis, paucis hæc quæstionem absoluit dicēs, Ecce timor Dñi ipsa est sapientia, & recedere à malo intelligentia. ¶ Habetis hic Patres quantum perfecta charitas & vitæ puritas veram adiuet sapientiam (quæ sanctorum esse scientiā diximus) præter quā, non abnuo aliam esse scientiam humano studio & ingenio partā: quæ Episcopis quoque, (vt sepe iam diximus) maximè necessaria est: quæ tñ huius ipsius diuinæ sapientiæ & charitatis splendoribus miro modo perficitur, ornatur, & illustratur: quorū luce destituta, ieiuna, sterilis, obscura, & periculosa est: quoniam inflare solet. Nihil enim magis veræ sapientiæ, quam tumor superbiæ aduerfatur. Ait enim Solomon, Vbi fuerit superbia, ibi erit & contumelia: vbi autē humilitas, ibi & sapientia. Hinc D. Aug. Tumore, inquit, meo separabar abste: & nimis inflata facies claudebat oculos meos.

Iob. 28.

Prou. 11.

Augu. in
lib. Cōfes.

meos. Cicero item, scientiam quæ à iustitia remota sit, non scientiam, sed calliditatem potius appellandam esse censuit.

II.

Charitas **Q**UOD si quis scire velit quantum etiam
vult ad ad alia Episcoporum officia (quæ ex his fon-
cætera Es tibus oriri supra memorauimus) charitas ipsa
piscoporū conducat, facile erit hoc animaduertere, si
officia. quis diligenter ea omnia cum ipsa charitate
conferat. Quam rem dum paucis attingo,
quæso P. A. diligenter attendite. Principio
enim exempla rectè viuendi (quæ inter præ-
cipua boni pastoris officia numerauimus)
quis melius proferet, quàm is qui per charitatè
legem Dei implet, & rectè viuunt? Quæadmo-
dum enim corporis bona valetudo in vultu
ipso externaq; specie apparere solet: quæ san-
guinis cæterorumq; humorum equabilitatem
temperamentumq; declarat: ita perfecta chari-
tes sanctitasq; in animo residens, non modo
per opera externa, sed per ipsam quoq; spe-
ciem vultus emicat: qui omnes ad amorem
& venerationem sui trahit. Propter quod etiã
Prou. 17. Solomon in facie prudentis lucere dixit sa-
pientiam. Hoc nobis aperte Eusebius Emif.
Euseb. Es explicat, qui inter cætera virtutum insignia,
mis. in hoc ipsum de beato Maximo Episcopo tes-
Serm. tatur his verbis. Eminebat (vt sic dixerim)
in

in ipso habitu animi fortitudo, in specie ex-
teriori ipsam putares expressam imaginem
sanctitatis: terribilis in celsu, reuerendus aspe-
ctu. Crederes quod semper inuisibile illum
hostem ipsa vultus sui virtute terreret. Metue-
tus seueritate, benignitate venerandus, au-
toritatis censuram, humilitatis mansuetudine
temperabat. Minabatur quidem frontis auste-
ritas, sed cordis serenitas blandiebatur. Ac sic
conueniente in vno diuersitate gratiarum, Pau-
lus apparebat in vultu, Petrus in spiritu. Illius
distinctionis, huius erat pietatis æmulator:
ita vt cum presentia eius vix sustineres, ab-
sentia ferre non posses. Hactenus ille. Ex quo
facile perspicitur verum esse quod Solomoni
dixit, in facie sapientis ipsam lucere sapientiam.
Contra vero, speciem, & exemplum sanctitatis
prestare velle, nec sanctum esse, id plane non
est exemplo edificare, sed fuco & mendacio as-
piciendum oculos fallere, & phariseorum hy-
pocritism imitari. Iustitiam vero, hoc est
æquitatem in iudicijs, & in ministeriorum Ec-
clesiasticorum distributione (quæ in Eccle-
siæ foro frequentissima, & maxime necessa-
ria est) quis magis illibatam integramq; seruabit,
& à potentum, corruptorumq; muneribus, impor-
tunitatibus, fraudibusq; defudet: quam perfecta
charitas

charitas & integritas : quæ vni Deo super omnia placere cupiens, non modo certare, sed etiam mori parata est pro iustitia? Sic. n. de ea venerabilis Beda ait. Verus amor veritatem amat, in veritate iudicat, pro veritate certat, & cum veritate opera consummat. Illa enim charitas quæ aduersus omnes mundi monarchas, machinasque tormentorum illæsam potuit fidem Christi seruare: eadē quoque poterit iustitiam & æquitatem aduersus tā multiplices eius impugnatores in uiolatam puramq; custodire. ¶ Misericordiam verò erga inopes, pupillos, ac viduas (quæ Episcopis tam familiaris esse debet) quid magis præstare poterit, quàm ipsa misericordiæ omniumq; virtutū parēs charitas: quæ (quoniā otiosa esse non potest) in quo magis neruos suos omnes intēdet, quam in subleuandis eorum miserijs, quos tanquam amantissimos filios sincero charitatis sinu complectitur? Alioqui si vidēs fratrem suū necessitatem pati, clauserit viscera sua ab eo, quo modo charitas Dei manet in illo? Minus enim proximum (vt Greg. ait) amare conuincitur, qui non cum eo in necessitatibus eius, ea etiam quæ sibi sunt necessaria, partitur. ¶ Labores vero visitandi, inquirendi, prouidendi, & per varia oppida atq; ca-

Grego. in
homil.

stella

stella discurrendi (in quibus æstus, soles, frigora, multarumq; rerum penuriam, & incōmoda sæpe ferenda sunt) quis libentius subire volet ac perpeti, quàm is qui charitatis ardore succensus, nullum propter oues (quas vita ipsa chariores habet) laborem recusabit? Si enim terrenarum rerum amatores (vt Arist. ait) facile aggrediuntur terribilia concupiscentiæ causa: quid nō perfecta charitas propter gloriam Christi aggredietur? Dictum autem à nobis paulo superius est, amare, nihil aliud esse quàm bene velle: bene autem velle consequitur omni beneficiorū genere eos prosequi, quibus bene velis. Cū vero nullis Deum quē diligimus beneficijs afficere valeamus (qui plane bonorum nostrorum non eger) quid superest, nisi quod à propheta dictū est, Sanctis qui in terra sunt eius, mirificauit oēs voluntates meas in eis? Hoc est, quoniam tu es Deus meus in quo spes omnes opesq; vitæ meæ sitæ sunt: quē toto corde diligere, & cui ex animo bene velle debeo: eaq; sis felicitate & opulentia, vt bonorum meorū non egeas. quid mihi reliquū est, nisi vt omne meū hoc studiū, pro pensionēq; voluntatis, egregijs beneficijs in omnes sanctos qui in Ecclesia tua sunt, declarem: illos videlicet iuuado, visitando, monen-

Psal. 15.

monēdo, paterna charitate corripiendo, oī
mniq; ratione illorū salutē promouēdo: cer-
tus plane, quòd hæc omnia pietatis obsequia
quæ in illos confero, in te cōmunē omnium
Dominum atq; parentem confero.

Iam vero, si ad Episcopū (vt ante dixi-
mus) maxime pertinet idoneos vnde cūque
concionatores, & Ecclesiæ præfectos, ac mi-
nistros aseiscere: quorū opera & iustitiā ad-
ministrare, & verbi Dei pabulo oues alere,
& prouinciā suā visitare cōmode possit
(quos interim suis expensis, quando Eccle-
siasticæ non suppetunt, debeat sustentare)
quis hoc quæso cumulatiuè præstabit, quā
qui se suisq; omnibus neglectis, nihil magis
quā Dei gloriā, animarū salutem, & Ec-
clesiæ decorē ac sinceritatē querit? Quomo-
do in hac causa sumptibus parcat, qui ne vi-
tæ quidē suæ parcat? Quomodo pro ouibus
suis profundere negliget substantiā suā:
quibus libenter paratus est impendere ani-
mā suā? Quomodo parcus ille ac tenax
erit, quem iustitia facit æquitatis amatem:
misericordia, largum: charitas, feruentem:
zelus animarum, sollicitum: & frugalitas sibi
parcum, & in alios profusum ac liberalē?

Orādi vero munus (quod Episcopo qua-
ten⁹ sacerdos est, maxime cōuenire dixim⁹)

quis

quis aut melius, aut frequentius, aut effica-
cius præstare poterit, quā verus Dei amicus,
eius tota penē vita oratio est? Id quod cæ-
cus ille natus apud Ioannē aperte indicauit
dicēs, Scimus quia peccatores non exaudit
Deus: sed si quis cultor eius est, & volunta-
tē eius facit, hūc exaudit. Quo. n. quisq; Deo
gratior, eo & oratio eius efficacior, & poten-
tior est. Scriptū est. n. Oculi Dñi sup iustos,
& aures eius in preces eorū. Et rursum. Lō-
ge est Dñs ab impijs, & vota iustorū exau-
diēt Cōtra verò, de impiorū oratiōe scriptū
est, Qui obturat aures suas ne audiat legem,
oratio eius erit execrabilis. Hinc est quod a-
micis Iob veniā Dñs impartiri volēs, quoniā
propter insolentiā suā indigni erāt qui exau-
dirētur, ad ipsum Iob ab eodē Dño remittū-
tur: vt illius oratione temeritatis suæ veniā
impetrarēt. Sic. n. ait, Iob autē seru⁹ meus o-
rabit p. vobis. Faciē eius suscipiā, vt nō vo-
bis imputetur stultitiā. Quantū verò ad pu-
blicā salutē piorū oratiōes cōducāt, vix ver-
bis explicari queat. Cur. n. Helias, cur Heli-
sæus toties in diuinis voluminibus currus
Israēl, & auriga eius, vel (vt alius vertit inter-
pres) equites eius, appellātur: nisi quia ora-
tionis suæ virtute instar curruum & equi-
tū erāt: quibus populus ille à Deo ptegabatur?

Ioan. 9.

Psal. 33.
Prou. 15

Esa. 33.

Iob. 42.

tur? Cōtra verò, cū eundem Dñs populum propter neglectam religionem & virtutē demoliri veller, orationis ab eo præsidium sustulit. Sic enim ad Hieremiam ait. Tu vero noli orare pro populo isto, neq; assumes laudem & orationē pro eis: nec obsistas mihi. Vides quantum possit oratio viri iusti: quā idem ipse Dominus ad diuinam vim cohibendā, & irā eius placandam, adeo potentē esse pronūtiat? Prouidisse autem hac ratione videtur, ne veluti dedecore quodā ipsā afficeret orationem: si ad eum fusa, vacua reuerteretur: ideoq; Prophetam præmonuit, ne pro impijs orationem funderet. Quid vero Esaias Propheta? Nōne ipse quoq; currus erat Israel, & equites eius: quando potētissimi hostis Senacherib Hieresolimā vastare molieris, oratione sua impetū fregit, & exercitū deleuit, ac profligauit? Deniq; Helias (inquit Iacobus) homo erat similis nobis passibilis: & oratione orauit, vt non plueret super terram, & non pluit super eam annos tres, & menses sex: & rursus orauit: & cælum dedit pluuiam: & terra dedit fructum suū. Quid quæso vel ad laudem diuinæ bonitatis magnificentius: vel ad bonorum gloriam sublimius: vel ad orationis laudem dici poterat mirabilius? quā vt per eam cæli,

Hier. II.

Iacob. 5.

terræ, maris, ventorum, nubium, atque imbrium, mortalis homo teneat imperium? Si vero tantum ad cōmunem hominū vel perniciem, vel salutem, non quidem impiorum execrabilis, sed piorū tot nominibus oratio cōmendabilis valet: quanta laus eius erit, qui Ecclesiæ, qui cōmunis salutis, qui fidei & religionis publicam curam gerit, amicū esse Dei, & charitatis ac orationis virtute potentem: per quam salutem publicam tueri, & à sempiterno generis humani hoste defendere possit?

Ultimo vero loco parsimoniam frugalitatemq; inter præcipua pastoris ornamenta posuimus: quæ dum sibi suisque moderata est, materiā pietati & misericordiæ opibus suis quā latissime præstat. Hanc vero virtutem (sine qua nudus pene, & velut inermis erit Episcopus) quis ita colet, atq; is qui per sectæ charitatis beneficio, virtutibus cunctis ornatus, terrena omnia ducit vt stercora, propter sola cœlestia diuinæq; bona: ad quæ omni animi contentione aspirat? Qui enim veris virtutum insignibus illustris & clarus est, cur falsos honorū ritulos, & velut ymbbras quasdam gloriæ cōfectetur? Sicut. n. fallacē & fucatam pulchritudinē deformis facies quærit: quam formosa recusat: & ful-

cra pedibus subijcit, vt procerior appareat, qui statura pusillus est: ita qui virtutibus suis claritatē & gloriam nō merentur, aliunde peregrinas glorias aucupantur, vt videlicet circumfusa clientium turba, & pretiosis vestibus atque opibus, magnificiq; fimbrijs honorabiles appareant, qui per se despicabiles & obscuri essent. Quæ omnia vera & perfecta virtus adeo nō quærit, vt etiā vehemēter detestetur ac fugiat. Quid.n. circūpositis fabricibus sol indigeat, qui suo ipse splendore conspicu⁹ est? ¶ Præterea si Apostoli, si Prophetæ, si oēs deniq; sancti, ac ipse etiā sanctorū dñs, adeo parsimomiam, sobrietatem, asperitatem vitæ, voluntariāq; paupertatē coluerūt: & hanc viuendi rationē nobis adeo cōmēda uerūt: quid quæso faciet vir sanctus & verus Dei amicus: qui quō sanctior est, eō se magis ad apostolicam & euangelicam vitam effingendam aptat atq; componit? Quando vero pro conditiōe temporum & ministerij sui ratione, splendide aliquid gerendum est, non sui rationem habet, sed Ecclesiæ, non sui honoris, sed animarū salutis: nō sibi placet, sed quibus puidet: nō oculis hominū, sed officio deseruit: & ita splendoris insignia cōruetur, vt illa sancta fœmina Hester: quæ cū regiā dignitatē in opulētissimo regno obtineret,

neret, cultuq; regio & apparatu ornari deberet, sic corp⁹ ornabat auro, vt ciliciū gestare videretur in pectore. Quod ipsa in oratione sua Domino cōfiteretur dicēs, Tu scis necessitatē meam: quōd abominer signū superbiz gloriæ meæ, quod est super caput meum in diebus ostentationis meæ: & detester illud quasi pannū menstruatæ: & non portem in diebus silentij mei. Si ergo tanta animi puritate ac sinceritate in summis delitijs constituta puella, seculo seruiebat: quid faciet euāgelicæ atq; apostolicæ philosophiæ professor Episcopus?

III.

EX HIS ergo quæ hætenus à me dicta sunt, facile quisque intelliget, quid charitas & integritas vitæ ad omnia Episcopi officia conferat. Superest vnum docendi atq; concionandi munus: quod ego dedita operahucusq; distuli, quoniam summum ac precipuum Episcoporum officium hoc esse supra ex Tridentini Concilij autoritate definitum. Si enim ad hoc ipsum, in suo quisque ordine, fideles omnes certa quadam ratione, hoc est, non ex debito officij, & publica autoritate, sed priuata charitate, tenentur: quid de Episcopo cōsēndū est, qui iuxta sui nominis rationē, ī specula Ecclesię cōstitutus,

*Quantum
charitas
& integritas
vitæ ad munus
prædicandi cō-
ferat.*

tutus, aliorum pericula & prospicere, & annuntiare debet. Pertinere autem ad omnes suo modo munus hoc, indicat plane D. August. his verbis. Hæc est lex diuinæ providentiæ, vt nemo à superioribus adiuuetur ad cognoscendam gratiam Dei, qui non ad eandem puro affectu inferiores adiuuet. Hinc etiam D. Grego. ait. Miles Dei supernæ gratiæ nixus auxilio, sic vulnera infirmitatis suæ curret, vt aliena non deserat. Hinc etiam legimus in Apocalyp. Spiritus & sponsa dicunt, veni: & qui audit, dicat, Veni: Quia. n. cuiq; mandauit Deus de proximo suo: ideo qui se gaudet à Deo vocatum, & misericordiam consecutum, alios quoq; eiusdem misericordiæ participes facere festinet: & quod ipse à Domino munus accepit, in alios trãferre procuret. In cuius rei typum defuncti fratris semè in lege suscitare iubemur: quod planè spiritualiter exequi videtur, quisquis nouam Christo prolè (qui cõmunis omnium nostrum emortuus frater est) verbo aut exemplo suscitare conatur. Et si ad omnes Christi fideles cura hæc p̄ cuiusq; ratione pertinet: quid is faciet, cuius fidei animarum cura ea lege credita est, vt earum sanguis ab eo sit requirèdus? & quid quid è grege perierit, eius periculo pereat? Sic enim D. Gregorius ait,

Quo

Quo reatu astringantur, aspiciant, qui dum peccãtibus fratribus verbum prædicationis subtrahunt, morientibus animabus vitæ remedia abscondunt. ¶ Nec solum commissi muneris data & accepta fides, sed publica etiam Ecclesiæ stipendia, eos ita ad officium hoc impellunt, vt nefas sit ei denegare officium, à quo tam amplū acceperis stipendiū. A quo atrocissimo scelere quã longissimè se abfuisse sanctissimus Iob testatur, cū ait, Si comedi fructus absque pecunia, & animas agricoliarum affixi. Quem locum D. Gregorius in hunc modum interpretatur. Fructus terræ absq; pecunia comedere, est, ex Ecclesia quidem sumptus accipere, sed eidem Ecclesiæ prædicationis pretium non præbere. Terræ igitur fructus absque pecunia comedit, qui ecclesiæ commoda ad vsuū corporis percipit, sed exhortationis ministeriū non impendit. Quid ad hoc nos pastores dicimus? qui aduentum districti iudicis præcurrentes, officium quidem præconis accepimus: sed alimenta ecclesiastica muti manducamus? Hactenus ille.

Cū igitur ex ijs quæ nunc à me & fusius paulo ante disputata sunt, aperte cõstet præcipuum pastoris Ecclesiastici munus esse, oues Christi scientia pascere atque cœlesti

M 3

doctrina:

Grego. in
Pastor.

Iob. 37.

Grego. in
Moral.Augu. de
vera rez
lig.Greg. in
Moral.

Apoc. 22

Deut. 25

doctrina instituire, dubitabit fortasse aliquis quid tanto huic muneri rudis charitas, & in docta sanctitas præstare possit? Dicendi, n. vis atq; facultas, natura, arte, exercitatione, atque imitatione comparari, testes sunt qui cunq; de dicendi ratione scripserunt. Vbi igitur ista defuerint, quid nuda per se charitas præstare queat? Fateor quidem omnia hæc ad bene dicendum esse necessaria: quæ quidē sine acerrimo studio, diuturna exercitatione, multaque cōmentatione comparari nequeunt. At cum dicendi ratio nō minus diuinæ providentiæ atq; voluntati quàm ceteræ res humanæ subsit, inficiari nequeo; multos illam à Deo nullis humanis studijs, sed frequentissimis, feruentissimisque deprecationibus impetrasse. Sic enim in Ecclesiastico legimus. Iustus cor suū tradidit ad vigilandum diluculo ad Dominum qui fecit illum, & in conspectu altissimi deprecabitur. Si enim Dominus magnus voluerit, spiritu intelligentiæ replebit illum: & ipse tantquam imbres mitteret eloquia sapientiæ suæ, &c. Verum quia per pauci sunt, quibus talia à Deo dona contingant, plurimū studij, laboris, & diligentia is adhibeat opus est, quod dicendi peritus euadere optat. Ad quæ tamē omnia incredibile dictū est, quanto opere chari-

*Ecclesiasti-
sti. 39.*

te charitas ipsa, & charitatis indiuidua comes, vitæ integritas, conferat. Multa (fateor) Patres ampl. hac de re legi, multa vidi, multaq; dicendo obseruavi: tam diuturna enim concionandi consuetudo: in qua ætatē fere omnē cōsumpsi: multa me vsu ipso docuit: qui optimus dicendi magister esse solet. Sed si ea omnia vnum in locum cogantur: & ex altera parte flagrantissima quædam charitas, fitisq; animarum ardentissima proponatur: certe hæc vna virtus omnia rhetorum præcepta longe superabit, quæ sine hoc spiritu atq; ardore, fucata, frigida, exanguia, & prorsus infirma sunt: quæq; magis orationis lenocinio aures mulceant, quam dicendi acrimonia animum concutiant, & à veteris vitæ prauitate conuellant. Quod ita esse nō paucis, neq; contēendis rationibus cōprobabo. Principio quidem certū est (vel ipso Augustino testante) tria esse præcipua concionatoris officia: nempe vt doceat, vt delectet, vt flectat. Et docere quidē, necessitatis esse: delectare, suauitatis: flectere, victoriæ. Docemus autē pbationibus, delectam⁹ eloquutione, flectimus vero affectibus cōcitatis: quæ à sedibus suis eripiūt aīos, & in quecūq; volueris habitū trāsformāt. Quāta vero sit extreme hui⁹ partis necessitas atq; præstātia, Fabi⁹

Quintil.
lib. 6.

ipse Quintilia. rhetorū magister indicat his verbis. Probationes (inquit) efficiunt sanè vt causam nostram meliorem esse iudices putent: affectus præstant, vt etiā velint. Sed id quia volunt, credunt quoque: Nam cum irasci, fauere, odisse, misereri cœperint: agiam rem suam existimant: & sicut amantes de forma iudicare nō possunt (quia sensum oculorum præmit amor) ita omnem inquirendæ veritatis rationem iudex amittit, occupatus affectibus: æstu fertur, & velut rapido flumini obsequitur. An cum ille (qui plerisque perorationibus petitur) fletus erūpit, non palàm dicta sententia est? Huc igitur incūbat orator, hoc opus eius, hic labor est: sine quo cætera nuda, ieiuna, infirma, ingrata sunt. ad eò velut spiritus operis huius atque animus est in affectibus. Hactenus Fabius. ¶ Cæterum qua ratione affectus isti concitandi sint, idem ipse dicendi artifex paulo post indicat his verbis. Sūma (quantum ego quidē sentio) circa mouendos affectus in hoc posita est, vt moueamur ipsi. Nam & luctus, & iræ, & indignationis, aliquādo ridicula fuerit imitatio, si verba vultumq; tātam, non etiam animum accommodauerimus. Quid enim aliud est causæ, vt lugentes vtrique in recenti dolore disertissimi

Quintil.
lib. 6.

mē quædam exclamare videantur, & ira nō nunquam indoctis quoq; eloquentiam faciat, quam quod illis inest vis mentis, & veritas ipsa morum? Quare in ijs quæ verisimilia esse volumus, simus ipsi similes eorum qui vere patiuntur affectibus: & à tali animo proficiscatur oratio, qualem facere iudicem volet. An ille dolebit, qui audiet me, cū hoc dicam, non dolētem? Irascetur? si nihil ipse qui in iram concitat, idque exigit, simile patietur? Siccis agēti oculis, lachrymas dabit? Fieri non potest. Nec incēdit nisi ignis, nec madescimus nisi humore: nec res vlla dat alteri colorem, quem ipsa non habet. Primum est igitur, vt apud nos valeant ea quæ valere apud iudicem volumus: afficiamurq; antequam afficere conemur. Hactenus Fabius. Nec Fabius tantum, sed etiam ipse eloquentiæ parens Cicero, idem profus edocet his verbis. Vt nulla materies tam facilis: ad exarandum est, quæ nisi admoto igne ignē concipere possit: sic nulla mens est tam ad comprehendēdam vim oratoris parata, quæ possit incendi, nisi inflammatus ipse ad eam & ardens accesserit. Hæc igitur illi. Quorum testimonijs nihil in hac parte afferri poterat certius & locupletius. Quibus plane D. Gregorius eisdem fere verbis altipulatur dicēs,

Cicc. 2. de
Orator.

Grego.
Moral. 8

Ad

Ad supernum desiderium inflāmare audito-
res nequeūt, verba quæ frigido pectore pro-
feruntur: nec enim res quæ in se ipsa non
ardet, aliud accendit. Quod si ita est, quid
quæso, ad inflāmandos & concitandos audi-
torum animos perfecta charitate potentius?
Charitas enim ignis est, nō à sylice excussus,
sed è cœlo delapsus: qui adeo ardentem ani-
marum salutē sitire facit, vt dicentis ac sua-
dentis animum miro modo cōmoueat, lin-
guam erudiat, actionem inflāmet, affectus
concitet, figuras, verba, vultū, acrimoniāq;
ministret: in omnesq; sese figuras (velut Pro-
theus quidam) vertat: vt dicendo à morte
reuocet, quos in via perditionis positos, do-
let: vsq; adeo affectus hic cœlestis ingeniosus
& acer est. Si enim (vt ante diximus) affectus
omnes atq; propensioēs animi ex amore ita
oriuntur, vt quo maior fuerit amor, eo sit af-
fectus omnis, vehementior: quales ergo ardē-
tissimæ charitatis, nisi vehementissimi affe-
ctus erunt. Qui vero ita affectus dicit, quo-
modo nō eundem quem habet animum in
alios trāsferet? quomodo ignis hic in pecto-
re exæstuās non per os, vultum, linguā, ge-
stusq; corporis velut fulgur erumpet? Si n.
ignis in nube inclusus & præssus violen-
ter, tandē cum tonitru emicat, fulgurat, &
horreda

horredā fulmina iaculatur: quid mirum si
cœlestis hic ignis in pectore clausus, verbo-
rū emittat fulmina, ac tonitrua: quibus osci-
tantes hominum mentes excitet, ac perter-
refaciat? Hac ergo ratione miro modo cha-
ritas vim dicendi præstat. Ad cuius rei fidē
non grauabor hic adiungere celeberrimi cu-
iusdam concionatoris sententiā: qui rogatus
ab alio quænam essent præcipuæ conciona-
toris partes, duæ (inquit) mihi esse viden-
tur. Alteravt diuinis literis apprimē sit erudi-
tus: altera vt ardentissimo amore Deū dili-
gat. Quorum alterū quidem ad res inueniē-
das, alterum vero ad rationem modumq; di-
cendi maximē iquāt. Qui enim ardentissi-
mo amore Deum diligit, cū de peccatis agē-
dum erit, vehementissimē in ea inuehetur:
tanquam in acerrimos illius hostes, quē tā-
topere diligit. Si vero de his quæ ad eius glo-
riam pertinent, agatur, simili orationis im-
petu concitabitur: cum de ijs agat quæ ad il-
lum pertinent, cuius tanto amore tenetur.
Præclare ille sane. Hac n. ratio fiet: vt bona
bene dicātur: bene autē fere dicuntur, quæ nō
solute, nō leniter, atq; oscitāter, sed vehemē-
tī cū cōtētiōe animi, ingenij, viriūq; dicuntur.

Nec vī dicēdi mō, sed rerū etiā q; dicāt co-
piā, præbet ipsa charitatis exercitatio. Ad cha-
ritatem

Concio

Augusti.

ritatem enim maxime spectat, diuinarum rerum studijs & cōtemplationi vacare: hoc enim velut cibo charitas ipsa alitur & pascitur. Præclare enim à D. Augustino dictum est. Pondus meum amor meus: quocunq; feror, amore feror. Hebet. n. amor omnis vim abducendi mētem: & eā quocūq; ipse appulerit, impetu & pōdere suo, impellendi. Sicut ergo amor terrenus deprimit ad terrena, ita cœlestis rapiet ad cœlestia. Cœlestiū vero rerum amor & contemplatio miro modo mētis aciem purgat, & illustrat, cœlestiq; sapientia imbuit: à qua velut à perenni quodam fonte, omnis dicendi vis oritur. Hinc est quod D. Gregorius ait, Sancti viri quieti contemplantes sorbent, quod occupati erga proximos loquentes refundunt. Et iterū, Sancti viri amando discunt, quod docendo proferunt. Cum. n. totius diuinę legis summa in vno dilectionis præcepto sita sit, multum planè in diuinę legis cognitione profecit, qui dilectionis ipsius vim non modo legendo, sed etiam diligendo cognouit. Quā quidem sententiam beatissimi patris nostri Dominici exemplo confirmare licet: qui cū in concionandi facultate mirabilis esset, rogatus a quibusdam, vbinam miranda ea quę docebat, didicisset: in libello inquit charita-

Greg. in
Moral.

tis.

De officio pastoralis.

91

tis. Quod planè responsum vt verissimū est, ita quoq; intellectu difficillimū, ijs qui cœlestis huius ignis vim, naturam, energiāq; mirabilem experti nōn sunt. Quam tamen nemo nisi Spiritus sancti ductu & magisterio poterit experiri. Quo fit, vt non modo affectus & orationis acrimoniā, sed etiam dicendi copiam atq; materiam suo modo charitas subministret. Quoniam verò pauci admodum sunt qui in hac prius dilectionis & contemplationis schola versentur, quā in publicum prodeant, docendiq; magisterium suscipiant: ideo nō immerito eosdem D. Bernardus accusat his verbis. Canales (inquit) hodie multos habemus in Ecclesia, cōchas verò perpaucas. Tantę enim charitatis sunt, per quos nobis fluēta cœlestia manant, vt ante effundere, quā infundi velint, loqui quam audire, paratiores docere quod non didicerunt. Quod si quæras quænam illa sint quæ prius infundi debeant, quā ipse effundas, idem ipse in eodem libro declarat his verbis. En quanta prius infundēda sunt, vt effundere audeamus, de plenitudine, non de penuria largientes. Primo quidem compunctio, deinde deuotio, tertio pœnitentię labor, quarto pietatis opus, quinto orationis studium, sexto contemplationis otium, septimo

Bernard.
sup Cant.

Idē ibidē.

mo

Concio

mo plenitudo dilectionis. Haftenus ille. Vi-
des ergo quã multa alia præter doctrinã stu-
diũq; requirantur, vt digne aliquis Eccle-
siã magisterium suscipere queat?

Est etiã in hac re aliquid alti⁹ penitiusq;
introspectiendũ. Constat enim quòd quẽad-
modum inter medicos ille iure celebrior &
præstantior habetur, qui plures à morbo li-
berauerit: ita inter concionatores, ille diser-
tissimus erit, qui plures à peccati morbo sa-
nauerit: cum hic vtriusque artis finis sit, vt
ille à morbis corporis, hic ab animæ lãguo-
ribus liberet: Certum est aut̃ sanitatẽ animæ
(qui apostolici huius officij finis est) dono
Dei hominibus contingere: nec vllam, aut
potentiam, aut vim dicendi ad hoc sine Dei
præsidio posse sufficere. At hoc auxiliũ cer-
tius efficaciusque à Deo Dei amicus & vir
sanctus impetrabit: ergo quo quisq; sanctior
fuerit, hoc plures oratione sua Christo ani-
mas lucrifaciet: ac proinde in officio cõcio-
nandi prior merito erit atq; præstantior. Sed
quoniã hæc nostra ratio paucis comprẽhẽ-
sa est, libet eam (quia maxime ad huius ne-
gotij lucem pertinet) paulo latius explicare.
¶ Ante ònia ergo ex diuinis literis euidẽter
agnoscimus, neminem sine speciali Dei au-
xilio

De officio Pastoralì.

92

xilio ad Deũ venire, à peccatiq; morte exci-
tari posse. Sic. n. apud Ioãne legimus. Nemo
potest venire ad me, nisi pater qui misit me,
traxerit eũ. Est scriptum in Prophetis, erũt
homines docibiles Dei. Omnis ergo qui au-
dit à patre & didicit, venit ad me. Prius ergo
à patre intus erudiendus est, quisquis exter-
na prædicatoris voce ad Dominũ conuertẽ-
dus est. Huc & illud pertinet quòd in Iob
scriptum est. Nũquid Leuiatham capies ha-
mo? aut armilla perforabis maxillam eius? vt
videlicet ex eius dentibus animarũ excutias
prædam? Quis igitur hoc, nisi omnipotens
Deus efficere possit? Propter hoc ergo Dñs,
discipulos suos, quos prædicatores institue-
bat, his verbis admonet apud Ioãnem. Sicut
palmes (inquit) nõ potest ferre fructum à se
metipso, nisi manserit in vite, sic nec vos, ni-
si in me manseritis. Ego sum vitis, vos palmi-
tes: qui manet in me, & ego in eo, hic fert fru-
ctũ multum: quia sine me nihil potestis face-
re. Quamlibet ergo disertus, quamlibet po-
tens in sermone quisque sit, frustra tamen
loquitur, frustra sudat, frustra clamat, ni-
si cœlestis huius magisterij vox in interiori
hominis aure sonet. Sic enim D. Greg. ait,
In cassum homo exterius monetur, si intus
cor

Ioan. 6.

Iob. 40.

Ioan. 15.

Grego. in
Moral.

*Greg. in
hom.*

*Greg. in
Mor.*

*D. Augu.
in Epist.*

cor eius gratia non repletur. Est enim mutū
os omne, si ille intus in corde non clamat,
qui aspirat verba quæ audiuntur. Rursusq;
idem, Nisi (inquit) Spiritus sanctus adsit
cordi audientis, otiosus est sermo doctoris.
Nemo ergo docenti homini tribuat, quod
ex ore docentis intelligit: quia nisi intus sit
qui doceat, doctoris lingua exterius in va-
cuum laborat. Eandemq; iterum alibi senten-
tiam repetit his verbis, Nisi Spiritus sanctus
auditoris corda repleat, ad aures corporis
vox doctoris incassum sonat. Formate. n.
vocem magistri exterius possunt, sed hanc
interius imprimere non valent. ¶ Cum sint
autem multæ huius tantæ miseræ nostræ
causæ, tum illa præcipua est, quam D. Aug.
declarat his verbis. Ego cum amatores seculi
huius intueor, nescio quomodo possit
esse ad eorum animos sanandos opportuna
prædicatio: quando enim res huius mundi
velut prosperas habent, fastu suo respuunt
salubres admonitiones, & quasi annilem re-
putant cantilenam: quando autem aduersis
anguntur, magis conantur euadere vnde ad-
præsens anguntur, quàm capere vnde curê-
tur. Hactenus ille. Cuius sententiæ veritatē
utinam non quotidianis penè exemplis de-
prehenderemus: per quæ liquet, adeo corda
horū

horum terrenis rebus, siue secundis, siue ad-
uersis irretiri, adeoq; captiuos pereuntium re-
rum amore sensus eorum detineri, vt nihil
penè aliud percipere possint, nisi id solū cu-
ius inseparabili atq; adeo insuperabili amo-
re tenentur. Propter quod merito dictū est:
Non recipit stultus verba prudentiæ: nisi ea
dixeris, quæ versantur in corde suo. Apud
eos vero qui tales sunt frustra ferè de rebus
diuinis agas, plena enim corda si quid super
infuderis, non recipiunt, sed effundunt. Sed
quid frustra dico? Imo vero maximo suo
malo percipiunt lucem, quam reiiciunt, sa-
lutem quam despiciunt, doctrinam quam
contemnunt, medicinam qua non vrunt-
tur, & gratiam, quã vltro oblatam, respuunt.
An non ergo maioris erit occasio damnatio-
nis sic audita doctrina nec recepta? Si non
(inquit Dominus) venissem, & locutus eis
non fuisset, peccatum non haberent: nunc
autem excusationem non habent de pecca-
to suo. Recte D. Aug. Ab exordio (inquit)
propagationis humanæ vsq; in finem, qui-
busdam ad præmium, quibusdam ad iudi-
cium prædicatur. Quod ipse alibi eleganti
explicat similitudine dicens. Simul pluit
Dominus super segetes, & super spinas: sed
segeti pluit ad hórreum, spinis ad ignem
N non

Prou. 18.

Ioan. 15.

*Augu. de
5. quest.*

non quod ipse Dominus ad hoc pluat: sed quod terra ipsa cœlestem desuper bibēs imbrem, proferens autem spinas & tribulos his à quibus colitur, reprobata est, & maledictio proxima cuius consumatio in combustionē vt Apostolus ait. ¶ Cum hæc igitur ita sint, & omnis opera nostra sine Dei fauore, vsq; adeo non sufficiat ad salutem, vt maioris etiam damnationis occasionem præbeat: quē ex hoc sperare fructum poterit quamlibet discretissimus Ecclesiæ magister, nisi magisterij cœlestis virtutem & lucem continuis precibus & gemitibus promeruerit. Præclare enim Aug. Prædicator (inquit) laboret, vt intelligenter, vt libenter, vt obedienter audiatur: & hoc se posse magis pietate orationum, quam oratoris facultate non dubitet: vt orando pro se, ac pro illis quibus est allocuturus, sit prius orator, antequam doctor: & ipsa hora accedens, prius quā exerat proferentem linguam, ad Deum leuet animam sitientem, vt ructet quod biberit, vel quod impleuerit, fundat. Hactenus ille. Quod si ita est, & res hæc precibus magis quam concionibus, & gemitibus quam verbis, & clamoribus ad Deum, magis quam ad populum vocibus peragenda est: aperte sanē constat, charitatem, morumq; integritatem

tem, ad hoc sanctissimum munus quā maxime pertinere: vt pote quæ preces nostras gratissimas Deo faciat: & per eas doctrinæ suæ vim impetret, efficaciamq; mouendi.

His etiā adde, quod sanctitas vitæ vehementer cōfirmat roboratq; doctrinam: quæ operum attestatiōe maxime comprobatur: dum homo ipsa vitæ suæ institutione dictorum suorum fidem facit. Hinc D. Gregorius ait, Ille loqui veritatem nouit, qui prius benefaciendo didicit: & tunc verbi semen germinat, quando hoc in audientis pectore pietas prædicantis rigat. Vnde facile liquet (id quod à nobis ante dictum est, cum de Episcopi sanctitate ageremus) non solum oris, sed totius etiam hominis sanctitatem, & cum ipso ore concordiam ad hoc opus exquiri: vt totus sit immaculatus & purus, qui puritatis suæ participes alios efficere debeat. Propter quod Dominus, cum Hieremiam prædicatorem creare voluisset, prius illum in vtero etiam matris ab omni peccati labe purgauit, vt singulari quadam puritate & sanctitate esset insignis, qui alios ad sanctitatem puritatēq; vocare debebat. Isaiæ quoq; labia cœlesti igne & angelico ministerio purgatur: vt sic idoneus redderetur, qui alios à peccati sordidibus purgare posset. Paulus

Grego. 10
p. Ezecib.

Max. 10

vero vltra humana raptus est ad tertium cœ-
 lum: & cœlestia secreta cognouit, vt Eccle-
 siarum futurus doctor, inter angelos disce-
 ret, quod inter homines prædicaret. Merito
 ergo D. Gregorius Nazianenus mores opti-
 mi concionatoris describens, ait. Mundari
 prius oportet, & sic alios mundare: sapientem
 prius fieri, & sic alios facere sapientes: lumē
 fieri, & sic alios illuminare: ad Deū accede-
 re, & alios ad Deum adducere: sanctificari,
 & ita sanctificare: manus habere rectas, &
 sic cadentibus porrigere manum. Si ergo
 tanta ad hoc munus puritas ac sanctitas vite
 requiritur (quæ à charitatis virtute diuelli
 nullo modo potest) cuius erit vel utilitatis,
 vel authoritatis ea doctrina (quantocunq;
 fulgeat splendore sermonis) quæ ab impu-
 ro pectore & ore procedit. Merito enim ad-
 uersus huiusmodi concionatorem inclamat
 D. Augustinus. Exaudi teipsum durissime,
 immanissime, sordidissime doctor: quid mihi
 lingua aurea, & cor ferreum? Delicata do-
 ctrina est (inquit Hieronymus) pugnantem
 ictus dictare de muro: & cum ipse vnguen-
 tis delibutus sis, cruentum militem accusare
 libidinis. ¶ Sunt enim multi (vt D. Grego-
 rius ait) qui spiritualia perscrutantur: sed quæ
 intelligendo penetrant, viuendo conculcāt

Repente

*Augu. in
Epist.**Hierony.**Greg. in
Pastor.*

Repente docent, quæ non opere, sed medi-
 tatione didicerunt: & quod verbis prædi-
 cant, moribus impugnant. Quam sit autem
 inutilis huiusmodi doctrina, frequentissime
 D. Gregorius varijs in locis declarat. Cuius
 enim (inquit) vita despicitur, restat, vt eius
 prædicatio contemnatur. Et rursus: Dum
 persona despicitur, nec recta quæ protulerit
 placent: cum tamen aliquando & inter spi-
 nas spica succrescat. Et iterum. Vbi confici-
 entiam mordet reatus criminis, linguā ligat
 timor confusionis. Et alibi. Cum prædica-
 tores ea proferunt, quæ seruare contemnūt,
 veritas sic linguam mouet, vt feriat vitam:
 quatenus & ipsi verbis fiant iudices, & fa-
 ctis accusatores. Quid quod nonnunquam
 huiusmodi doctrina auditoribus nocet, dū
 plus obest exemplo, quàm profit verbo?
 Propter hoc enim D. Augustinus ait. Do-
 ctrina per malos, palmes in sepe, botrus in
 spinis, caute lege, ne dum quæris fructum,
 laceres manum: & cum audis bene docen-
 tem, imiteris mala facientem.

Videtis ergo Patres obseruandissimi quā
 multis nominibus docendi munus (quod
 maximè vestrum est) charitas iuuet ac pro-
 uehat? Nam innocentia vite (quæ ab ea
 proficiscitur) doctrinam confirmat, ornat,
 & illu

*Greg. in
hom.
Idem in
Moral.**Idem in
Past.*

& illustrat. Sic enim Petrus apostolus exi-
git, vt doctrinam domini Saluatoris mori-
bus ornemus. Et precationis quoque vir-
tute diuinum numen auditoribus propitiū
facit: sine cuius luce & magisterio, otiosum
est quidquid ab humano ore proficiscitur.
Et materiam quoq; ac dicendi copiam sub-
ministrat: sine qua infirma, inanis, & ieiuna
est omnis oratio. Ac postremo calorem, af-
fectus, verba, vim dicendi, acrimoniam, acu-
leos, atque ignita verborum iacula, imo &
fulmina sæpe ministrat. Si enim sola imita-
tio veritatis ad flectendos auditorū animos,
tantum sæpe valuit: quantum ipsa eadem
veritas quauis imagine & imitatione poten-
tior erit? Si tantum potest arte expressa &
adumbrata natura, quid ipsa per se rerum
facies atque natura præstabit? Omnia ergo
hæc ad recte dicendum charitas præstat: quo-
minus mirandum est, si tantam illi vim ad
eloquendum tribuamus. Quod si ita non
est, quid ergo est, quod Spiritui sancto (qui
Patris & filij cōmunis charitas est) hoc cō-
sona Ecclesiæ voce tribuitur, quod is locu-
tus fuerit per Prophetas? Cur enim hoc nō
potius tribuatur filio: qui verbum est & sa-
pientia Patris: cum ad sapientiam pertineat
docere, & ad verbum eloqui: quod vtrumq;
huius

huius officij proprium est? Verum quamuis
hoc ita sit, vt in quouis alio argumenti gene-
re tractando, scientia pariter & eloquen-
tia maximè egeamus (à quibus omnis dicē-
di vis manat) ad diuina tamen eloquia su-
blimius, puriusq; tractanda, magis animi
puritate & charitate, quam aut scientia, aut
eloquentia indigemus. Vnde & idem Domi-
nus cum Apostolos ad prædicandum desti-
nasset, prius eos ardentissimè charitatis igne
purgauit, sanctificauit, & inflāmauit: quo-
æstuantes, non verba summo ingenio exco-
gitata eloqui, sed ardentes flammæ emitte-
re viderentur: quibus vniuersum orbem ad
Dei cultum & amorem accēderent. Quo
igne Hieremiæ prophetae cor vsque adeo
æstuabat, vt illius vim ardoremq; non ferēs,
in flagrantia verba, hominum mentes pieta-
tis & religionis sensu inflāmantia, erumpere-
ret. Idemq; Heliam prophetam sic inflāma-
uerat, vt de eo scriptum sit. Surrexit Helias
quasi ignis, & sermo eius vt facula ardebat.
Eos autem qui sic ardent, & verbis suis alios
ardere faciunt, ad seraphicum ordinem per-
tinere D. Gregor. testatur his verbis. Sunt
nōnulli qui supernæ contemplationis amo-
re accensi, in solo conditoris sui desiderio
anhelant: nil iam in hoc mūdo cupiunt, solo
æterni-

*Grego. in
hom.*

æternitatis amore pascuntur, terrena quæq; abijciunt, cuncta temporalia mente transeunt: amant & ardent, atque in ipso suo amore requiescunt: amando ardent, loquendo & alios accendunt: & quos verbo tangunt, ardere protinus in Dei amore faciunt. Quid ergo istos, nisi Seraphim dixerim: quorum cor in ignem conuersum, lucet & vrit? Quid igitur in huius virtutis laudem magnificentius dici potuit, quam ut per eam mortalis homo ad tanti ordinis dignitatem atque consortium rapiatur? O verè miranda charitas, quæ tam multa potes, tam magna præstas, quæ ministros Dei ut flammâ ignis ardere facis, fideles perficis, sacerdotes consecras, pontifices ornas, sanctitatis fons, prudentiæ fomes, piæ sollicitudinis mater, fortitudinis robur, scientiæ lumen, misericordiæ parës, iustitiæ ministra, cõcionandi artifex, dicèdi perita, et totius deniq; non modo christianæ vitæ, sed etiam pastoralis officij sũma, columna, & firmamentum. Merito ergo hanc vnam iterum Dominus à principe pastorum Petro requirit: utpote qui tot ac tam miris modis sacrum hoc pastorale officij ministerium, ab ea iuuari intelligebat. Sapientis enim proprium est, su-

peratis

peratis verborum ambagibus, quam paucissimis rei summâ attingere: quod in hac causa cœlestis hic magister fecisse videtur: qui hac vna ratione, & orationis breuitati, & causæ perspicuitati, & auditorum vtilitati confuluit: dum in vna penè charitate, latissimi huius negotij summam cõprehendit. Huic ergo studete patres, hanc votis omnibus expetite, hæc in vestro pectore ferueat, in verbis luceat, in moribus splendeat, in officio dirigat, & ad omne vos opus bonum informet, & accendat. Atque etiam date operam ut vestra industria, cura, atque consilio, principes (ad quos eligendorum episcoporum cura pertinet) eos eligant, quos magis hac ipsa charitate accensos, virtute præstantes, religioneque excellentes esse intellexerint: ne vos officio vestro, illi verò creditæ sibi curæ deesse videatur. Quod verò ad me atinet, rursus quam initio dicendi veniam petij (quod huius tanti muneris expers, coram tam veteranis ducibus, & de Christi Ecclesia tam præclare meritis, verba facere tætauerim) eandem iterum atque iterum posco: opportune admodum eadem illa verba repetens, quibus D. Greg. opus illud egregium pastorale officij clausit. Vsurpauit (inquit)

quae admodum... regis...
nabes obliquum. Deinde...
congruat, exaequet, confirmet in...
impio in se ipso panem, ac direxerit, vitia...
sunt, tunc debet...
Nec in eadem est alium...
in compositi...
re...
am...
talem et immortaliam...
fons in libris, aut ligneis scripta...
in sua ratio. Sed...
nec...
na...
cy...
rex, atq; ea...
ma...
q;...
de...
dixerit. Principes...
seru...
fuerit. Unde in...
liquidi...
opi...
et...
tra...
neris...
si...
ut...
et...
ad...
a...
sub...